

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра аграрного, земельного та екологічного права

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ У АГРАРНИХ, ЗЕМЕЛЬНИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ПРИРОДОРЕСУРСНИХ ВІДНОСИНАХ

**МАТЕРІАЛИ
університетської інтернет-конференції
для студентів 4-го та 5-го курсів
Національного університету
«Одеська юридична академія»**

*м. Одеса
27 листопада 2017 року*

Одеса
«Юридична література»
2017

УДК 349.4:347.122(477)(063)+349.6:347.122(477)(063)
З-122

Відповідальні редактори:

Т. Є. Харитонова, доктор юридичних наук, доцент;

Є. О. Платонова, кандидат юридичних наук, доцент;

М. М. Заверюха, кандидат юридичних наук, асистент

Видано за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» №3862-41 від 18 жовтня 2017 р.

**Забезпечення прав суб'єктів у аграрних, земельних
3-122 екологічних та природоресурсних відносинах : матеріали університетської інтернет-конференції для студентів 4-го та 5-го курсів Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 27 листоп. 2017 р.) / відп. ред.: Т. Є. Харитонова, Є. О. Платонова, М. М. Заверюха ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса : Юридична література, 2017. — 144 с.
ISBN 978-966-419-320-4.**

У збірнику вміщено тексти наукових доповідей студентів 4–5-го курсів Національного університету «Одеська юридична академія», присвячених проблемним питанням забезпечення прав суб'єктів у аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносинах, дослідження яких є найбільш актуальним в умовах сьогодення. Метою є ознайомлення громадськості із поглядами студентів старших курсів на існуючі проблеми у зазначених галузях, формування їх позицій та поглядів на вирішення проблем та усунення прогалин у законодавстві.

УДК 349.4:347.122(477)(063)+349.6:347.122(477)(063)

ISBN 978-966-419-320-4

© НУ ОЮА, 2017

ПЕРЕДМОВА

Зміни, які переживає сучасне українське суспільство, торкаються не лише політичних, економічних, ідеологічних відносин — вони стосуються, насамперед, забезпечення прав суб'єктів у різних сферах та галузях. Оновлення пріоритетів та принципів державного регулювання усіх важливих суспільних процесів породжує сутнісне переформатування відносин між особою, бізнесом, державою.

Дослідження забезпечення прав суб'єктів у аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносинах є надзвичайно актуальним та важливим питанням, що добре простежується на прикладі тематичного різноманіття доповідей, заявлених студентами до участі в університетській інтернет-конференції. Аграрне право є особливою галуззю права України, предметом якої виступають врегульовані правом суспільні відносини, що виникають у процесі сільськогосподарської та пов'язаної з нею діяльності. На міжнародному рівні вже давно визнано, що саме українське сільське господарство є стратегічно важливим для забезпечення світової спільноти якісним і достатнім продовольством у найближчому майбутньому. Діюча система вітчизняного земельного законодавства має забезпечити правове регулювання суспільних відносин щодо використання та охорони землі як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави. Охорона навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки в сучасних умовах є важливою проблемою державної екологічної політики та невід'ємною умовою сталого економічного та соціального розвитку країни. Це зумовлено значними антропогенними порушеннями, техногенни-

ми перевантаженнями відповідних територій, негативними екологічними наслідками Чорнобильської катастрофи, неефективним використанням природних ресурсів, широкомасштабним застосуванням екологічно недосконалих технологій, неконтрольованим ввезенням в країну екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів, руйнівними наслідками військової діяльності, природними катастрофами та іншими екологічними катаклізмами. Суспільне усвідомлення необхідності раціонального використання природних ресурсів і забезпечення ефективної охорони навколишнього природного середовища обумовили розвиток природноресурсового законодавства, на основі якого відбулося становлення природноресурсового права.

Таким чином, у рамках даної конференції поєднані чотири самостійні напрями наукових досліджень, але таке поєднання є цілком органічним з огляду на комплексність поняття та змісту заявленої тематики.

Широ бажаю усім учасникам конференції «Забезпечення прав суб'єктів у аграрних, земельних, екологічних та природноресурсних відносинах» плідної роботи та вагомих творчих успіхів.

Президент Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук,
професор, академік НАПрН України,
заслужений юрист України,
народний депутат України

Сергій КІВАЛОВ

Аветісян Зенфіра Норайрівна,
*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК

Екологія є, напевно, однією зі сфер, якій в Україні не приділяється достатньо уваги, хоча наслідки Чорнобильської катастрофи мали б навчити країну тому, що екологічне питання має стати одним із пріоритетних. Екологічний податок має важливе значення з точки зору реалізації загальної політики раціонального природокористування. У національній податковій системі України інструменти екологічного регулювання перебувають на початкових етапах становлення, а тому потребують особливої уваги та розвитку.

Екологічний податок сприяє зменшенню негативного впливу на навколишнє природне середовище, заохочує до економного споживання природних ресурсів і впровадження альтернативних джерел енергії. Основним недоліком є складність адміністрування.

Згідно зі ст. 14.1.57 Податкового кодексу України (далі — ПКУ), екологічний податок — це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 р. [1].

Система екологічного оподаткування відбиває взаємозалежність негативного впливу на навколишнє середовище (обсяги, види, категорія викидів та скидів) і ставок оподаткування (система диференційованих ставок), що сприяє прогресивності екологічного оподаткування. Серед ключових параметрів екологічного оподаткування в Україні можна виділити: 1) встановлення податкової ставки за викиди двоокису вуглецю; 2) встановлення податкової ставки за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення в разі використання ними палива, тобто слід очікувати надходжень від авіаційного транспорту; 3) розширення бази платників податків, що справляються з пересувних джерел забруднення у разі використання ними палива, отже, екологічний податок сплачуватимуть не тільки державні та комер-

ційні підприємства, а й власники приватного транспорту, тобто всі ті, хто використовує паливо для пересувних джерел забруднення; 4) змінення порядку справляння екологічного податку з пересувних джерел забруднення в разі використання ними палива; 5) реформування порядку сплати екологічного податку зі стаціонарних джерел забруднення; 7) збільшення ставки за скиди забруднювальних речовин у ставки та озера в 1,5 рази; 8) скасування встановлення лімітів забруднення; 9) введення індексації ставок податку [2].

Попри існування системи оподаткування екологічних об'єктів, в Україні статистичні дані свідчать про відсутність залежності розподілу витрат на здійснення охорони навколишнього природного середовища від розміру акумульованого екологічного податку певного регіону та рівня життя. Так, наприклад, у регіонах країни, де рівень життя досить високий, витрати на здійснення охорони навколишнього природного середовища можуть удвічі перевищувати розмір екологічного податку. Отже, спостерігається невиконання головного призначення екологічного податку в конкретному регіоні країни. Таким чином, виникає необхідність у розгляді перспективи впровадження диференціації ставок екологічного податку за регіонами. Так, ставки мають бути вищими у більш «забруднених» регіонах, що дасть змогу швидше покращити екологічне становище на даних територіях та стимулювати суб'єктів господарювання до придбання більш екологічно безпечного обладнання чи застосування більш екологічно безпечних технологій виробництва продукції [3].

Також, необхідно здійснити більш детальне врегулювання багатьох питань. Підвищення ставок екологічного податку здійснюється лише один раз на рік шляхом внесення змін до ПКУ, але впровадження щоквартальної індексації ставок екологічного податку було б більш доцільним.

Відсутня система лімітів щодо здійснення викидів/скидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря/водні об'єкти. Тому впровадження прогресивної шкали корегуючих коефіцієнтів, що застосовуються до ставок екологічного податку за понадлімітні викиди/скиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря/водні об'єкти може бути ефективним засобом збереження природи.

Ще однією прогалиною є невідповідність ставок податку за викиди конкретного виду забруднюючих речовин в атмосферне повітря до ставок податку, що встановлюються залежно від класу небезпечності речовини. Слід привести ставки у відповідність.

Також, в ПКУ не передбачено оподаткування екологічним податком добрив та пестицидів. Було б доречно запровадити екологічний податок за виробництво та імпорту добрив та пестицидів.

Отже, можна зробити висновок, що сучасний стан екологічного

оподаткування в Україні потребує негайного його підпорядкування та адаптації до дійсних фінансових потреб сфери охорони навколишнього природного середовища. Екологічний податок як інноваційна податкова технологія має стати діючим фінансовим інструментом забезпечення стійкості екологічного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Заніздра М. Ю. Стимулюючий потенціал екологічних податків // Матеріали науково-практичного круглого столу «Сучасний стан та перспективи розвитку екологічного оподаткування в Україні». — Запоріжжя : КПУ, 2014. — С. 138–142.
3. Авраменко Н. Л. Шляхи удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні [Електронний ресурс] / Н. Л. Авраменко, З. В. Шпильківська. — Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/12.pdf>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

Андрешков Олександр Дмитрович,

*студент 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСНОВИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Дійсно, невід'ємною рисою сучасного суспільства й держави є тенденція зростання ролі права та закону як основної форми його вираження. У цьому контексті процес розвитку державності України нерозривно пов'язаний зі створенням нового систематизованого та логічно побудованого законодавства, у тому числі екологічного законодавства. Нинішнє екологічне законодавство представлене у вигляді великої кількості нормативно-правових актів, що ускладнює регулювання екологічних правовідносин нормами права. З огляду на це, сучасний етап розвитку екологічного законодавства пов'язується з необхідністю його гармонізації, уніфікації та систематизації, що є актуальним питанням в правовій науці.

Питання систематизації екологічного законодавства, його окремі аспекти, завдання та організація вже були предметом ґрунтовних наукових досліджень таких авторів як В. Андрейцев, А. Бобкова, М. Бринчук, Л. Гетьман, А. Голиченков, А. Качинський, О. Лазор, В. Попов, Ю. Шемшученко та ін.

Так як правова система нашої держави постійно змінюється, її роз-

виток, прийняття нових законів, скасування вже застарілих законів, зумовлюють необхідність упорядкування та угруповання існуючих нормативно правових актів у певну обґрунтовану систему у вигляді різного роду збірників та зібрань законодавства [1, с. 470, 471]. Ця діяльність з приведення сукупності нормативно-правових актів у певну систему і є систематизацією законодавства.

Науковці у сфері права виділяють три основні форми систематизації законодавства — інкорпорацію, консолідацію, кодифікацію [1, с. 474].

Інкорпорація представляє собою спосіб систематизації відповідно до якого закони підлягають повному або частковому об'єднанню у різного роду збірники. При цьому головною особливістю даного виду систематизації є те, що нормативний зміст законодавчих актів не змінюється, а підлягає лише зовнішній обробці [4, с. 204, 205].

Програма «інкорпорації актів екологічного законодавства» дуже детально висвітлена в постанові Верховної Ради України від 5 березня 1998р. «Про основні напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки», де вона розглядається в якості систематизації нормативно-правових актів екологічного законодавства чи окремих розділів з них для використання в навчальних цілях. Крім того, постанова визначає форми інкорпорації: періодична підготовка й видання коментарів до екологічного законодавства; опублікування збірників; упорядкування довідників з різноманітних тем; видання практикумів для здійснення навчання; підготовка і видання зібрання законів та інших нормативно-правових актів екологічного законодавства [2].

На думку фахівців в галузі права, консолідація є видом систематизації, при якому об'єднуються декілька близьких за змістом нормативно-правових актів у єдиний, що вчинюється з метою уникнення множинності нормативних актів. В Україні ця форма систематизації не використовується. Однак спеціалісти зазначають основні ознаки такої систематизації: вона завжди є офіційною; нові норми внаслідок її здійснення не виникають; її результатом є видання нового нормативно-правового акта; з моменту набуття чинності нового консолідованого нормативно-правового акту, старі акти втрачають чинність. Зважаючи на вказані характеристики цієї форми систематизації й беручи до уваги просторість, зокрема екологічного законодавства, у використанні консолідації є свій сенс. У результаті цієї процедури будуть виникати укрупнені нормативні акти, якщо взяти за основу підгалузі екологічного законодавства — водного, надрового, атмосфероповітряного та ін. По суті, йтиметься про один з напрямків удосконалення законодавства [3, с. 119].

Кодифікація розглядається як форма систематизації яка схожа на інкорпорацією однак вона має свої особливості: в кодифікованому акті містяться норми, що регулюють найбільш важливі питання; такий акт

регулює об'ємну сферу відносин; кодифікація спрямована на створення стабільних і тривалих норм; предмет кодифікації залежить від поділу законодавства на галузі та інститути. За характером охоплення регламентованих суспільних відносин кодекси поділяються на галузеві й комплексні (міжгалузеві). Перші регулюють конкретну сферу суспільних відносин, за якими право поділяється на галузі й інститути. Стосовно екологічного права зазначимо, що необхідно враховувати склад системи саме цього права як галузі — інститути, підгалузі (земельне, надрове право та ін.). Здебільшого саме підгалузі визначають ті суспільні відносини, що впорядковуються одним з видів кодифікаційних актів — кодексом. На даний час це Земельний, Водний, Лісовий кодекси й Кодекс про надра України [3, с. 118].

З огляду на вказані вище ознаки видів систематизації законодавства, можна зробити висновок, що кодифікація, в рамках якої буде створено Екологічний кодекс, є найбільш ефективним видом. Прийняття Екологічного кодексу призведе до більш ретельного регулювання об'ємного кола екологічних відносин нормами закону, як нормативного акту вищої юридичної сили, оскільки під час кодифікації ряд діючих підзаконних актів екологічного права втратять чинність, а норми, що в них містились підіймуться до рівня закону. Окрім того, Екологічний кодекс сформує єдине правове регулювання різних сфер екологічних відносин шляхом встановлення загальної термінології та великої кількості норм, що безпосередньо (на пряму) будуть регулювати ці відносини.

Список використаних джерел

1. Головиштікова А. Н. Проблеми теорії держави і права : підручник / А. Н. Головиштікова, Ю. А. Дмитрієв. — Москва : Ексмо, 2005. — 832 с.
2. Про основні напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : постанова Верховної Ради України від 5 берез. 1998 р. // Відомості. — 1998. — № 38–39. — Ст. 248.
3. Соколова А. К. Правові проблеми систематизації екологічного законодавства України // Проблеми законності. — 2012. — Вип. 120. — С. 116–126.
4. Теорія держави і права : навч. посіб. / за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. — Київ : Юрінком Інтер, 2002. — 368 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

Асатрян Крістіна Суренівна,

*студентка 4 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВЕКТОР СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МОМЕНТУ ПЕРЕХОДУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ ПРИ КУПІВЛІ НЕРУХОМОСТІ, ЩО НА НІЙ ЗНАХОДИТЬСЯ

Суспільство завжди намагалося за допомогою правових норм внести порядок і стабільність в правовідносини, що виникають з приводу такого об'єкта, як земля. Державна реєстрація прав на землю стала одним з найбільш динамічних інститутів вітчизняного законодавства.

Відомо, що земля і розміщені на ній житлові будинки, будівлі, споруди фізично та географічно нерозривно пов'язані між собою. Цей взаємозв'язок виявляється у неможливості роз'єднання вказаних об'єктів і земельної ділянки без пошкодження перших. У юридичному ж розумінні земельна ділянка і нерухомість на ній це, як правило, окремі об'єкти, кожен з яких має власний правовий режим [1, с. 9]. Отже, особа, будучи власником чи користувачем житлового будинку, будівлі, споруди, неодмінно має вступати ще й у відносини, що стосуються самої земельної ділянки, на якій цей об'єкт знаходиться.

На перший погляд здається, що дані правовідносини врегульовано ст. 120 Земельного кодексу України (далі — ЗКУ) і жодних проблем з цього приводу не виникає, однак, як і назва, так і текст не дають однозначного трактування її норм, тому цю статтю слід розглядати не як окрему, а враховуючи норми інших статей земельного та цивільного законодавства. Слід зазначити, що положення ст. 120 ЗКУ відображаються у вітчизняному законодавстві протягом всієї історії незалежної України, однак кожного разу із внесенням змін до ЗКУ, вона викладалася дещо у видозміненому вигляді.

Так, з моменту набрання чинності ЗКУ (01.01.2002 р.) та до моменту набрання чинності Цивільним кодексом України (далі — ЦКУ) (01.01.2004 р.) — в ст. 120 ЗКУ тоді передбачалось, що при переході права власності на будівлю і споруду право власності на земельну ділянку або її частину може переходити на підставі цивільно-правових угод, а право користування — на підставі договору оренди. Тобто, передбачалась можливість, а не обов'язковість наслідування землею юридичної долі розміщеної на ній нерухомості.

Проте зі вступом в силу ЦКУ маємо звичну правову конструкцію безумовного слідування землі за нерухомістю. В статтях 120 ЗК України та 377 ЦК України закріплено правило, згідно з яким до особи, яка набула право власності на житловий будинок (крім багатоквартирного,

будівлю чи споруду) переходить право власності, право користування на земельну ділянку, на якій вони розміщені, без зміни її цільового призначення, у розмірах, встановлених договором [2]. Якщо договором про відчуження житлового будинку, будівлі або споруди розмір земельної ділянки не визначений, до набувача переходить право власності на ту частину земельної ділянки, яка зайнята житловим будинком, будівлею або спорудою, та на частину земельної ділянки, яка є необхідною для їх обслуговування. Якщо житловий будинок, будівля або споруда розміщені на земельній ділянці, наданій у користування, то у разі їх відчуження до набувача переходить право користування тією частиною земельної ділянки, на якій вони розміщені, та частиною ділянки, яка необхідна для їх обслуговування [3].

Водночас, однозначна на перший погляд норма ст. 120 ЗК України та ст. 377 ЦК України викликала зовсім неоднозначну практику її застосування судами.

Досить тривалий час при розгляді подібних спорів вищі судові інстанції виходили з того, що «виникнення права власності на об'єкт нерухомості не є підставою для автоматичного виникнення права власності на земельну ділянку. Правочини, що тягнуть за собою перехід права власності на об'єкт нерухомості, водночас є підставою для переходу права власності на землю; оформлення такого права здійснюється у встановленому законом порядку».

Проте останні два роки акценти дещо змістилися: в постанові від 11 лютого 2015 р. у справі № 6-2цс15 Верховний Суд України дійшов до висновку, що норми ст. ЗКУ «закріплюють загальний принцип цілісності об'єкту нерухомості із земельною ділянкою, на якій цей об'єкт розташований. За цими нормами визначення правового режиму земельної ділянки перебуває у прямій залежності від права власності на будівлю і споруду... При цьому при застосуванні положень ст. 120 ЗКУ у поєднанні з нормою ст. 125 ЗКУ слід виходити з того, що у випадку переходу права власності на об'єкт нерухомості у встановленому законом порядку право власності на земельну ділянку у набувача нерухомості виникає одночасно із виникненням права власності на зведені на земельній ділянці об'єкти. Це правило стосується й випадків, коли право на земельну ділянку не було зареєстроване одночасно з правом на нерухомість, однак земельна ділянка раніше набула ознак об'єкта права власності» [4].

Вищий господарський суд України в постанові від 22 вересня 2015 р. у справі № 922/2257/14 прийшов до наступного висновку: «при виникненні у іншої особи права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, право попереднього власника або користувача припиняється автоматично, в силу закону, без «оформлення» припинення права будь-якими актами та документами. Вказана норма є імперативною і відступ

від неї на підставі договору не допускається... Тобто у всіх випадках переходу права власності на жилий будинок, будівлю або споруду право на земельну ділянку виникає у набувача одночасно із виникненням права на зведені на ній об'єкти. Подальша реєстрація земельної ділянки (ст. 202 ЗКУ) та права на земельну ділянку (Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень») повинні бути здійснені з метою запобігання спорам та створення можливості для наступного відчуження земельної ділянки за договором» [5].

Така позиція Верховного Суду України та Вищого господарського суду України дає підстави стверджувати, що: право власності на земельну ділянку у набувача нерухомості виникає з моменту державної реєстрації його права власності на будинок (будівлю, споруду) в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, оскільки саме з цього моменту в силу ч. 2 ст. 331 ЦКУ та ч. 3 ст. 3 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» особа стає власником такої нерухомості. У разі застосування ст. 120 ЗКУ відсутність державної реєстрації права власності на земельну ділянку не впливає на виникнення у набувача нерухомості права власності на таку земельну ділянку. Тим самим вищі судові інстанції висловили своє бачення відносно «наріжного каменя» при застосуванні ст. 120 ЗКУ — існування норми ст. 125 ЗКУ, яка пов'язує виникнення права власності на землю із державною реєстрацією цього права (до 2 травня 2009 р. — із одержанням та державною реєстрацією державного акта на право власності на земельну ділянку). Видається, що суди вважають визначену в ст. 120 ЗКУ норму щодо моменту набуття права власності на земельну ділянку в разі зміни власника розміщеною на ній нерухомості спеціальною відносно загальної норми ст. 125 ЗКУ щодо моменту набуття права власності на земельну ділянку в усіх інших випадках.

Як бачимо, вищим касаційним інстанціям та Верховному Суду України знадобилось немало часу, аби врешті «приєднати» момент виникнення речових прав на землю до моменту набуття новим власником права власності на придбану ним нерухомість. Сподіваємося, що саме така судова практика залишиться сталою, а відтак — зупинить подальшу калейдоскопічну зміну судових рішень з цього приводу.

Список використаних джерел

1. Жилінкова І. Проблеми переходу прав на земельну ділянку при переході права на будівлю (будинок, споруду) / І. Жилінкова, М. Шульга // Юридичний радник. — 2005. — № 2. — С. 18.
2. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3–4. — Ст. 27.
3. Цивільний кодекс України : від 16 січ. 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.

4. Постанова Верховного Суду України від 11.02.2015 р. у справі № 6-2цс15 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua>.

5. Постанова вищого господарського суду України від 22.09.2015 р. у справі № 922/2257/14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua>.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонova Т. Є.

Бабець Аліна Олександрівна,

*студентка 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАЧЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

Станом на 2017 рік Україна й досі перебуває у стані глибокої екологічної кризи. Погіршення стану довкілля на фоні затяжної економічної кризи призводить до трагічних наслідків. Наразі не важко помітити істотне погіршення навколишнього природного середовища. Проте ні ці погіршення, ні навіть жахлива трагедія на Чорнобильській АЕС, не змусили суспільство змінити своє ставлення до серйозних проблем охорони навколишнього середовища.

Загальновідомо, що в сучасному світі екологічні чинники впливають на позитивний розвиток держави вцілому, включаючи її економічну діяльність. Адже покращення стану довкілля зумовить, серед іншого, і розвиток різноманітних сфер діяльності, які мають на меті покращити становище України на світовому ринку. Розрахунки показують: якщо й надалі під час реформ ігнорувати екологічні питання, це призведе до такого стану навколишнього середовища, що витрати на забезпечення придатних для проживання людей умов зведуть нанівець здобутки навіть успішно діючої ринкової економіки.

Де-факто в Україні існує інститут екологічно-правової відповідальності, який є обов'язковим елементом механізму правового регулювання суспільних відносин у державі. Проте, де-юре, він потребує негайного вдосконалення у сфері збереження довкілля.

Актуальною новиною на сьогоднішній день є те, що в Україні оприлюднили нову редакцію Стратегії державної екологічної політики до 2030 року, яка має стати інструментом зміни екологічного курсу країни на європейський. Міністр екології та природних ресурсів України, презентуючи дану стратегію, підкреслив, що вона має залишатися поза політикою і бути головною платформою для майбутнього сталого розвитку України.

Європейські партнери України звичайно підкреслюють наші прагнення до змін, до виходу на європейський рівень, проте, виконання Угоди про асоціацію з ЄС — складний процес, який вимагає довгострокових стратегічних рамок і зачіпає економічну та соціальну складову. Тому не випадково, що угода про Асоціацію з ЄС, а саме глава 6 «Навколишнє середовище» визначається ключовою для розуміння того, що має змінити Україна в природоохоронній галузі. Головна мета — збереження, захист і відтворення якості довкілля та громадського здоров'я і раціональне використання природних ресурсів.

На думку європейських експертів, недостатньо жорсткі санкції за порушення екологічного законодавства, непрозоре використання ресурсів і відсутність методик оцінки екологічного стану також заважають масштабним реформам. Тим паче що українське суспільство не завжди усвідомлює причинно-наслідкові зв'язки між забрудненням довкілля та станом здоров'я громадян. Це не завжди враховується в інших реформах, що віддаляє їх від реалій.

Погоджуються з таким зауваженням міністра і представники Платформи громадянського суспільства Україна — ЄС, з одного боку. Вони переконані, що фрагментарні та розрізнені реформи не дадуть належного результату, тож варто закріпити законодавчо інтеграцію природоохоронної політики в інші сфери державного управління та приділити більше уваги стратегічному плануванню.

З іншого боку, шляхом опитування пересічних громадян слід сказати про наступне. Люди в нашій країні настільки розчаровані у гілках влади, що вони вважають недоречним розробляти зазначену стратегію в перспективі її виконання до 2030 року. Достатнім було б, за їх словами, визначити чіткий план дій хоча б на один рік, зі впливом якого можливо було б зробити висновки. І сенс в цьому є. Адже для того, щоб громадяни побачили позитивні зміни — потрібен результат. І це, в свою чергу, прискорить вступ України до ЄС.

Відповідно до даної Стратегії екологічної політики до 2030 року, чиновники мають удосконалити державну систему природоохоронного управління й обдумати, як знизити екологічні ризики, «озеленити» економіку та забезпечити її сталий розвиток. Немає чітко поставлених завдань. Вони визначені абстрактно. А це, насправді, не досить ефективно вплине на реакцію населення в цілому. Адже навколо всі лише казатимуть про зміни, які фактично не відбуваються.

Отже, для того щоб пришвидшити та дійсно вдосконалити екологічне законодавство в Україні необхідно:

— визначити конкретний перелік завдань щодо інформаційного, законодавчого та технічного забезпечення інтеграції екологічної складової в галузеві політики та призначити відповідний орган, який здійснюватиме контроль за виконанням поставлених завдань;

— створити сприятливі умови для політичної пріоритетності вирішення екологічних проблем, екологічної відповідальності підприємств, установ та організацій за спричинену екологічну шкоду;

— при розробці програм, концепцій, нормативно-правових актів щодо формування та вдосконалення екологічної політики використовувати позитивний досвід країн ЄС, положення міжнародних стратегій;

— активізувати подальшу оптимізацію податкового законодавства у сфері регулювання господарських відносин та стимулювати еколого-безпечну поведінку.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#n2277.

2. Нова редакція Стратегії державної екологічної політики до 2030 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250261781&cat_id=244277212.

3. «Аналіз досвіду Європейського співробітництва щодо формування і втілення інституцій та інструментів екологічної політики» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/840>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Юрескул В. О.

Бабійчук Марія Олександрівна,

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ВИРУБУВАННЯ ЛІСІВ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Ліси покривають майже третину суходолу землі. Проте щороку їхня площа неухильно зменшується. В одному з видань Програми розвитку ООН, було сказано: «щороку у країнах, що розвиваються зникає аж 4 мільйони гектарів лісу, а це територія завбільшки зі Швейцарію». Деякі вчені вказують, що вирубка лісів — це явище вкрай неоднозначне. З одного боку, вирубуючи ліси люди мають з цього економічний зиск, а з іншого боку ліси приносять набагато більше користі, коли ростуть, аніж коли вони зрубані чи спалені, тим самим приносячи людям неоціненну користь. Вони поглинають і накопичують вуглекислий газ, запобігають змиванню ґрунтів, повеням, переробляють поживні речовини, дають пристанище для диких тварин [1, с. 20]. Крім ряду важливих екологічних функцій, вони ще виконують і духовні функції, адже це приємне місце відпочинку для більшості людей. Незважаючи на це у 2015

році обсяг незаконних вирубок в Україні склав 24,1 тисяч кубометрів за даними інформаційного порталу УНІАН. Загалом, за останні 50 років людство змогло знищити більше 50 % усіх лісів. Якщо люди не змінять свого відношення до лісів і не усвідомлять всю їх цінність, то вже через декілька десятиріч років для наших наступних поколінь, ліс буде доволі-таки рідким явищем. Згідно з даними Державної митної служби, щороку з України вивозять деревину на суму близько 272 мільйонів доларів. Однак це лише за офіційними даними, а скільки ще деревини вивозять незаконно, сказати важко. Загальна площа лісового фонду України становить — 10,4 млн га, із яких ліс займає 9,6 млн га.

За останні роки ліси в Україні скоротилися на 11 % від своєї загальної площі. Активне знеліснення в Україні розпочалося ще у 30-х роках вісімнадцятого століття, у зв'язку з потребами військової сфери і будівництва, що на той час мало пріоритетне значення. І з того часу вирубка лісів з кожним роком набирає все більших масштабів. У 2016 році зафіксовано 6565 випадків незаконних рубок лісів. За даними Державного агентства лісових ресурсів сума заподіяної шкоди лісам України склала 84,7 млн грн. Однак, добровільно відшкодовано лише 4,6 млн грн, а це всього лише 5 % з того, що вже було знищено. Але це лише за офіційними даними, а скільки ще вирубок, які не зафіксовані, ніхто і уявити собі не може. Найбільше незаконних вирубок в Україні проводиться на території Карпат, адже саме там зосереджені найбільші лісові масиви нашої країни. В даному регіоні зосереджується найбільше рідкісних дерев, що вигідно для браконьєрів, які з економічної точки зору можуть заробити на них набагато більше грошей, ніж на звичайних деревах. Наприклад, відомі букові праліси Карпат входять до переліку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. За них екологи бояться понад усе, бо щоб відновити такі породи дерев людям знадобиться не одне десятиліття. Немало проблем пов'язаних з вирубкою спостерігається і в інших містах: Волинь, Чернігів, Київ. Вирубувати ліси з метою наживи охочих багато, а ось відновлювати ці ліси ніхто не поспішає і у влади є більш пріоритетні завдання на сьогоднішній день.

У 2014 році в Україні знищено понад 20 млн кубометрів деревини, а відновили лише 58 тис га лісу. У 2015 році Верховна Рада ввела заборону на експорт лісоматеріалів та пиломатеріалів в необробленому вигляді на 10 років, сподіваючись тим самим зменшити нелегальну вирубку лісів [2]. Однак цієї заборони недостатньо, адже корупція і браконьєрство продовжують процвітати. Найперше потрібно взагалі припинити діяльність такого тіньового бізнесу. Замість того, щоб дотримуватись даної заборони і законодавства в принципі, бракон'єрам вигідніше тихенько експортувати цю продукцію за кордон, отримуючи за це мільйони і знати, що покарання легко можна уникнути. Попри заборони, приписи і все інше, на жаль, це діє лише на папе-

рі і немає абсолютно ніякої цінності на практиці. Відслідковувати незаконні вирубки в Україні прагнуть вже не один рік. Офіційна процедура ніби є, але на практиці вона не функціонує, як і більшість законодавчих актів. На мою думку, поки наше законодавство не стане більш жорстко боротись з цією проблемою, то результату нам не бачити. Проблеми потрібно вирішувати по кожній області, де є ця проблема індивідуально, де має вестись облік деревини, де фіксуються усі, в тому числі і незаконні вирубки. За допомогою чіпування будуть фіксуватися всі необхідні відомості про дерево: порода, сорт, діаметр дерева. За допомогою обліку можна відслідковувати перевезення деревини не лише по країні, а і за її межами.

Як наслідок, вирубування лісів та недосконале управління лісогосподарською діяльністю призводять до катастрофічного зменшення площі лісів. Ще на початку двадцятого століття карпатські ліси займали до 95 % поверхні гір, зараз ця цифра значно зменшилась. Після таких вирубок, схили втрачають здатність затримувати вологу і створюють небезпеку сходження снігових лавин. Опади безперешкодно стікають до річок, викликаючи їх розливання і це призводить в тому числі до повеней і паводків. З вирубкою лісу пов'язують і погіршення ґрунту і його родючості [3, с. 110]. З кожним роком зменшується ціннісні природні екосистеми, вимирають рідкісні види тварин і рослин. Збитки, які нанесені Україні пов'язані з вирубкою важко переоцінити і якщо люди не усвідомлять гостроту цієї проблеми зараз, то через декілька десяти років ми взагалі забудемо, яку красу і втіху дарувало нам це природне явище.

Список використаних джерел

1. Бакай О. О. Правове забезпечення екологічного прогнозування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / О. О. Бакай. — Харків, 2007. — 20 с.
2. Про внесення змін до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» щодо тимчасової заборони експорту лісоматеріалів у необробленому вигляді» : Закон України від 9 квіт. 2015 р. № 325-VIII // Офіційний вісник України. — 2015. — № 55. — Ст. 1782.
3. Екологічне право України : підруч. для студентів юрид. навч. закл. / А. П. Гетьман, М. В. Шульга, В. К. Попов [та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. — Харків : Право, 2006. — 457 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОЦЕСУ КОДИФІКАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА: ДОСВІД КРАЇН ЄС

За роки незалежності в Україні прийнято значна кількість законів та кодексів, що регулюють всю гамму еколого-правових відносин у державі. Проте найбільшого ефекту можна досягти за умови гармонізації національного і міжнародного екологічного права. Одним з факторів, що безпосередньо впливає на розвиток законодавства України, і, зокрема, в сфері охорони навколишнього середовища, є політика Європейського Союзу (далі — ЄС). Сучасне екологічне законодавство України в багатьох аспектах має декларативний характер, водночас, підписання «Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом» передбачає, в тому числі, адаптацію українського законодавства в галузі охорони навколишнього природного середовища до законодавства ЄС, в якому визначені кількісні і якісні показники, яких має досягнути держава впродовж визначеного проміжку часу. Отже, Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2020 р., які були затверджені Законом України від 21 грудня 2010 р. № 28189, визначається як стратегічна ціль адаптація законодавства України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив Європейського Союзу [1].

На виконання цієї норми закону національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища [2] передбачено: проведення аналізу та складення переліку джерел досягнень співтовариства, їх переклад; проведення засідання за круглим столом, семінарів та консультацій з громадськістю; на підставі огляду, проведення аналізу та складення переліку джерел для підготовки базового плану адаптації українського природоохоронного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу передбачав поступове наближення українського законодавства до права та політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища. Згідно підписаної угоди про асоціацію Україна має адаптувати своє законодавство до 26 директив та 3 регламентів ЄС у таких секторах як: управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики, якість атмосферного повітря, управління відходами та ресурсами, якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище, охорона природи, промислове забруднення та техногенні загрози, зміна клімату та захист озонового шару, генетично модифіковані орга-

нізми. Досвід окремих держав-членів ЄС у сфері вдосконалення природоохоронного законодавства свідчить про доцільність одночасного проведення кодифікації екологічного законодавства України та його адаптації до вимог європейського законодавства.

Необхідність проведення нової кодифікації екологічного законодавства України зумовлена тим, що Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» був прийнятий ще 25 червня 1991 р. № 1264-XII [3] і вже істотно застарів. Він не забезпечує системної екологізації усіх сфер суспільного життя. Існує нагальна потреба у екологізації господарської діяльності, посиленні ролі держави, впровадження чітких і зрозумілих кожного заходів спрямованих на забезпечення екологічної безпеки в країні, у тому числі законодавчих, які мають надати поштовх екологічній політиці України, активізувати діяльність у цій сфері суспільних відносин усіх органів державної влади й органів місцевого самоврядування, а також громадських об'єднань. Здійснення кодифікації екологічного законодавства передбачає його вдосконалення та оновлення застарілих нормативно-правових норм. Тому необхідно розробити і затвердити Екологічний кодекс України. Норми права, що увійдуть до Екологічного кодексу України мають бути приведені у відповідність до вимог європейського співтовариства. В Екологічному кодексі потрібно прописати механізм державного управління і контролю в галузі охорони навколишнього середовища, забезпечення раціонального природокористування. Варто врегулювати екологічні повноваження Верховної Ради, Президента і Кабінету Міністрів України, інших державних органів і органів місцевого самоврядування. Отже, прийняття Екологічного кодексу України та проведення кодифікації у відповідності із вищезазначеними вимогами сприятиме тому, що в подальшому нові закони та підзаконні нормативно-правові акти будуть відповідати основним принципам та вимогам європейського законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища. Це в свою чергу вдосконалить українську законодавчу екологічну базу та прискорить інтеграцію України з ЄС.

Список використаних джерел

1. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 26. — Ст. 218.
2. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 трав. 2011 р. № 577-р // Урядовий кур'єр. — 2011. — 27 лип.
3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 41. — Ст. 546.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

ДО ПИТАННЯ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ (НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ)

До основних забруднювачів атмосферного повітря, крім забруднень з усіх видів транспорту, виробничого шуму, іонізуючого, електромагнітного та радіоактивного випромінювання належать шкідливі речовини, що викидаються промисловими підприємствами. Антропогенні викиди можна об'єднати у такі групи:

- забруднення, які утворюються в результаті згорання палива для потреб промисловості, при опаленні житлових будинків та роботі усіх видів транспорту;
- забруднення, які утворюються в результаті промислових викидів;
- забруднювачі, які утворюються при згоранні та переробленні побутових і промислових відходів.

Походження цих забруднювачів різне: димові гази, що виділяються під час згорання палива, гази двигунів внутрішнього згорання, хвостові гази та гази технологічних процесів, вентиляційні викиди, неорганізовані виділення з каналізацій, стічних вод та інші викиди до атмосфери.

Розвиток Запоріжжя в радянські часи відбувався таким чином, що великі промислові підприємства будували поряд із житловими помешканнями. На даний час житлові будинки знаходяться в санітарно-захисних зон промислових підприємств.

Постійно над Запоріжжям навісає чорно-фіолетовий хмара відходів, яка виникає з промислових підприємств, що концентруються на відносно невеликій площі. Запоріжжя друге найбрудніше місто в Україні, після Кривого Рогу.

Забруднення міста «забезпечують» промислові гіганти «Запоріжсталь», «Коксохім», «Дніпроспецсталь», «Титано-магнієвий», «Абразивний комбінат» та інші. Кожного року в атмосферу над містом потрапляє близько 100 тис. тон твердих речовин, 564 тис. тон газоподібних речовин та рідин. Кожний завод викидає хмару диму свого кольору. За розмірцями працівників, того чи іншого заводу можна визначити, де працює ця людина. Наприклад, коричневий колір заліза: це людина працює на металургійному заводі, сірий — колір окисленого алюмінію, зелений — міді.

Екологічна ситуація в Запорізькій області загострюється кожен день. Головні причини цього: 1) застарілі технології виробництва на багатьох підприємствах та нерациональна структура промисловості (надлишок енергоємних та «брудних підприємств»); 2) недостатня увага при-

діляється екологічним проблемам з боку держави; 3) низьке екологічне виховання людей, їх байдуже ставлення до природи.

Запорізька область входить у число зон екологічного лиха в Україні під назвою «Район найбільшого забруднення навколишнього середовища — Придніпров'є» [1].

В цьому році в Запоріжжі було зафіксовано найбільше забруднення повітря фенолом та двоокисом азоту 1-го ступеню 7 січня; високе забруднення повітря пилом 1-го ступеню також 7 січня.

За останні 20 років органи державної влади на місцях та органи місцевого самоврядування затвердили низку заходів з впровадження сучасних технологічних процесів, реконструкції, модернізації технологічного обладнання та устаткування на промислових підприємствах області та міста, які виконуються незадовільно, рівень забруднення атмосферного повітря хімічними речовинами залишається високим. Низка законів регламентує збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря зокрема такі, як: Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII [2], Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р. № 2707-XII [3], «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. № 4005-XII [4], тощо, але вище керівництво цих заводів, а саме «МЕТІНВЕСТ» ігнорує їх виконання. В Запорізькій області показник смерті є один із найбільших серед інших областей в Україні.

В 90-х роках минулого століття в атмосферу викинуто понад 267 мільйонів тонн вуглекислого газу, 133 мільйонів тонн діоксиду сірки, 100 мільйонів тонн попелу, 42 мільйонів тонн вуглеводнів, і цей викид продовжує збільшуватися.

Кожен рік збільшуються парниковий ефект, що веде до глобального потепління на планеті. 1997 року від острова Джеймса Росса поблизу Антарктиди відкололася крижина площею 4,2 тис. км², причиною цього стало перевищення середньої багаторічної температури в цих місцях на 2,5°С. Навесні 2005 р. від Антарктиди відколовся айсберг розміром з велике місто.

Автор книги «Забруднене небо» Л. Дж. Папетон вказав на одну з головних проблем в Запорізькій області та інших областей України: «Або люди зроблять так, що в повітрі стане менше диму, або дим зроби́ть так, що на Землі стане менше людей».

Список використаних джерел

1. Филипенко В. Ф. Екологічні проблеми атмосфери [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.greenkit.net/Members/raul/Raul3>.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від

25 черв. 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 41. — Ст. 546.

3. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16 жовт. 1992 р. № 2707-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 50. — Ст. 678.

4. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24 лют. 1994 р. № 4005-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 27. — Ст. 218.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

Ващак Владислав Анатолійович,

*студент 4 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

КОНФЛІКТ КОМПЕТЕНЦІЙ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ПРАВІ

Проблематика компетенції органів державної влади є надзвичайно важливою як для юриспруденції в цілому, так і для галузевих правових наук. Визначення та розмежування компетенції дає змогу регулювати сферу дії органу державної влади, здійснювати організацію та впорядкування його діяльності, дозволяє прослідкувати його взаємовідносини з іншими державними інститутами та громадськими утвореннями.

В правовій науці і в галузі екологічного права зокрема, існує ряд проблем, пов'язаних із розмежуванням компетенції органів державної влади. Так, М. М. Андріїв зазначає, що «компетенція залишається не розмежованою належним чином, більшість повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування становлять суміжну компетенцію» [2, с. 20].

Визначення компетенції має важливе значення для диференціації органів державної влади як загалом, так і в різних галузях.

І. І. Каракаш поділяє органи державної влади за характером компетенції на органи загальної та спеціальної компетенції, де «органи загальної компетенції — це органи, для яких повноваження з питань охорони навколишнього природного середовища є лише складовими загальних повноважень щодо вирішення питань економічного і соціального розвитку держави та окремих регіонів», а «органи спеціальної компетенції — це спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади та їх підрозділи на місцях, які реалізують функції управління в галузі забезпечення раціонального використання природних ресурсів та ефективної охорони навколишнього природного середовища» [3, с. 186–187].

До останніх І. І. Каракаш відносить і крім Міністерства екології та природних ресурсів України та вузькоспеціалізованих служб, інспекцій такі органи як Міністерство охорони здоров'я України, Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. З цього випливає, що сфера повноважень таких органів повністю обумовлена екологічними правовідносинами, бо інакше їх можна віднести до органів загальної компетенції, що, однак, є невірним твердженням. В Положенні про Державну службу України з надзвичайних ситуацій від 16 грудня 2015 р. № 1052 зазначається, що це орган, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності. Тут не вказується, що цей орган реалізовує функції управління в галузі забезпечення раціонального використання природних ресурсів та ефективної охорони навколишнього природного середовища безпосередньо, він лише частково має повноваження, які мають відношення до предмету екологічного права. Подібні аналогії можна навести і щодо МОЗ, Мінагрополітики, Мінрегіону, інших органів державної влади, які тим чи іншим чином регулюють, або торкаються у своїй діяльності екологічних правовідносин.

В теорії екологічного права більшість авторів, наприклад, В. М. Комарницький, В. І. Шевченко, С. В. Єлькін, А. П. Гетьман виділяють органи загальної та спеціальної компетенції, при цьому зазначаючи, що існують також інші класифікації такі як поділ на органи загальної, спеціальної, міжвідомчої і галузевої (відомчої) компетенції та ін.

Якщо звернутися за аналогією до інших галузей права, зокрема адміністративного, то, наприклад, С. В. Ківалов класифікує органи виконавчої влади залежно від обсягу і характеру компетенції на органи загальної компетенції (КМУ, РМ АРК, місцеві державні адміністрації), галузевої компетенції (Міністерство оборони, Міністерство освіти і науки та ін.), спеціальної компетенції (Міністерство економіки, Міністерство фінансів та ін.) [4, с. 20].

С. М. Алфьоров зазначає, що органи спеціальної компетенції здійснюють функції, які мають відношення до багатьох галузей господарства, а органи галузевої компетенції здійснюють свою діяльність тільки у певній галузі [5, с. 42].

Звідси випливає, що такі органи, які безпосередньо здійснюють повноваження управління і контролю у сфері природокористування та охорони навколишнього природного середовища слід віднести до орга-

нів галузевої компетенції, а аналізовані органи (МОЗ, ДСНС і т. д.) — залишити у групі органів спеціальної компетенції.

Список використаних джерел

1. Положення про Державну службу України в надзвичайних ситуаціях: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0-%BF>.
2. Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. Вип. 2 (57). — Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. — 216 с.
3. Екологічне право України : підручник / за ред. І. І. Каракаша. — Одеса : Фенікс, 2012. — 788 с.
4. Ківалов С. В. Адміністративне право України : навч.-метод. посіб. / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. — Вид. 2-ге, переробл. і допов. — Одеса : Юрид. літ., 2002. — 312 с.
5. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. / С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А. П. Купін. — Київ : Центр учб. літ., 2011. — 216 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Юрескул В. О.

Ганжело Ольга Олександрівна,

*студентка 5 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УТИЛІЗАЦІЇ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ В УКРАЇНІ

Утилізація побутових відходів сьогодні є однією з найбільш гострих проблем. Це пояснюється тим, що технології, використовувані раніше для утилізації виявили себе як нежиттєздатні. Підписавши Угоду про асоціацію з ЄС Україна зобов'язалася впровадити у законодавство директиви ЄС про відходи [1].

З 1 січня 2018 року Україна зобов'язалася сортувати все сміття за видами матеріалів, а також розділяти його на придатне для повторного використання, для захоронення та небезпечне. Ця норма закріплена у п. «і» ч. 1 ст. 32 Закону України «Про відходи», згідно з доповненнями від 2 жовтня 2012 р. [2].

В Україні існує тенденція збільшення кількості відходів, відправлених на полігони, можна виокремити три основні причини такої ситуації:

1. Незацікавленість населення у скороченні об'єму продукування сміття та його сортуванні.

Заходи стимулювання утилізації відходів та зменшення обсягів їх утворення орієнтовано на суб'єктів господарської діяльності, залишаючи поза увагою фізичних осіб — утворювачів побутових відходів [3, с. 125].

2. Відсутність стимулювання підприємств в переробленні сміття та зменшенні об'ємів його продукування.

а) Якщо підприємствам, перетворюючим сміття на енергію надати податкові пільги; державні кредити; державні субсидії на проекти пов'язані з утилізацією відходів та виготовленням відповідного устаткування, бізнесу стане це більш цікаво.

б) Сьогодні в Україні вартість захоронення порівняно з переробкою набагато менша. Потенційне розміщення на полігоні відходів повинно коштувати набагато дорожче їх переробки.

3. Недосконалість законодавства.

У липні 2017 року Міністерством екології та природних ресурсів України було закінчено «Національну стратегію поводження із відходами» [4], в якій всесторонньо висвітлює питання поводження з відходами. Проте надмірна кількість органів, відповідальних за поводження може стати на шляху ефективної реалізації цієї стратегії.

За законопроектом № 4028 виробників, що випускають продукцію в упаковці зобов'язують створити організації розширеної відповідальності, задачею яких є збір та утилізація виробленої ними упаковки. Контрольно-наглядові функції пропонується покласти на Державну екологічну інспекцію. У перший рік планується переробити та утилізувати 15–35 % упаковки, за наступних п'ять — 35–65 % [5]. Проте таке рішення не є панацеєю, адже вирішує тільки питання утилізації лише малої частки усього сміття.

Тут також слід згадати постанову Кабінету Міністрів від 26 липня 2001 року «Про впровадження системи збирання сортування транспортування переробки та утилізації відходів як вторинної сировини», яка втратила чинність 18 березня 2015 року. Підприємства, що використовують тару (упаковку) для пакування і перевезення продукції були зобов'язані самостійно забезпечувати їх приймання та утилізацію, або укласти з Державним підприємством «Укресресурси» договори про організацію їх збирання. Однак на практиці товаровиробники лише симулювали виконання законодавчих вимог [3, с. 192].

У законопроектах № 4836, № 4837 пропонується відновити екологічний податок, обтяживши їм виробників товарів в упаковці та самих виробників упаковки. Зібрані кошти мають бути витрачені: на утилізацію побутових відходів, на рекультивацію полігонів і звалищ, а також на будівництво нових полігонів. Так вартість переробки буде закладатись у вартість товару, що призведе до його здорожчання. Слабке місце тут — контроль за цільовим використанням зібраних коштів [6; 7].

Проектом № 5614 передбачається утворення системи депозитної тари, маркування упаковки спеціальної етикеткою, створення операторів депозитної системи, пунктів збору, рахункових центрів та механізму повернення заставних коштів покупцю. Але цей законопроект не враховує тару з-під міцного алкоголю, транзитну і експортну продукцію, упаковку з-під дитячого харчування [8].

Для виходу України з екологічної кризи необхідне вдосконалення законодавства, щоб новостворені механізми не лишилися декларативними: встановлення чіткого механізму поводження з відходами у відповідності із нормами ЄС, створення системи заохочення підприємств, а також законодавче встановлення обов'язків та відповідальності за їх невиконання фізичними особами щодо продукування та утилізації сміття.

Список використаних джерел

1. Міністерство юстиції України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_45875.
2. Про відходи : Закон України від 5 трав. 1998 р. № 187/98-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/98%D0%B2%D1%80/para0412#o412>.
3. Юрескул В. О. Правове регулювання поводження з побутовими відходами в Україні : монографія / В. О. Юрескул. — Одеса : Фенікс, 2012. — 274 с.
4. Проект Національної стратегії поводження з відходами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://menr.gov.ua/content/tehnichna-redakciya-proektu-nacionalnoi-strategii-povodzhennya-z-vidhodami-dlya-podalshogo-gromadskogo-obgovorennya.html>.
5. Проект Закону України про упаковку та відходи упаковки : від 5 лют. 2016 р. № 4028 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58083.
6. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо оподаткування розміщення побутових відходів) : від 16 черв. 2016 р. № 4836 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59441.
7. Проект Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо використання деяких видів екологічного податку) : від 16 черв. 2016 р. № 4837 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59442.
8. Проект Закону про систему збирання та утилізації використаної тари : від 28 груд. 2016 р. № 5614 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60832.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ УЗБЕРЕЖЖЯ ЧОРНОГО МОРЯ

На сьогоднішній день забудова узбережжя Чорного моря Одеси стала гострою проблемою. Це обумовлено великою кількістю факторів, які погано впливають на стан навколишнього середовища та життя населення.

Будівництво на прибережних захисних смугах проводиться з додержанням умов, які закріплені в чинному законодавстві та безпосередньо впливають на стан водних об'єктів. Водним кодексом України чітко зазначено, що землі прибережних захисних смуг перебувають у державній та комунальній власності та можуть надаватися в користування лише для цілей, визначених цим кодексом, а саме для будівництва військових та інших оборонних об'єктів, об'єктів, що виробляють енергію за рахунок використання енергії вітру, сонця і хвиль, об'єктів постачання, розподілу, передачі (транспортування) енергії, а також санаторіїв, дитячих оздоровчих таборів та інших лікувально-оздоровчих закладів з обов'язковим централізованим водопостачанням і каналізацією, гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд [1]. Також Законом України «Про внесення змін до Водного і Земельного кодексу щодо прибережних захисних смуг» уточнюється, що прибережні захисні смуги встановлюються за окремими проектами землеустрою з установленою в них пляжною зоною [2].

Згідно з чинним законодавством громадяни України і органи влади повинні здійснювати діяльність, дотримуючись вимог екологічної безпеки, раціонально використовувати природні ресурси, підтримувати нормальний стан Чорного моря та прибережних смуг. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів» визначає вимоги щодо будівництва на узбережжі. За рішенням Кабінету Міністрів України розробляються схеми планування. В них зазначається склад, зміст, порядок розроблення таких схем [3]. Але потрібно зазначити, що останнім часом відбувається незаконне будівництво прибережних смуг морів, що є однією з основних причин значної забудови узбережжя. Це відбувається через самовільне зайняття прибережних територій, будівництво без схем планування, дозволів відповідних органів та іншої документації. Також встановлені неправомірні рішення судів в справах про набуття майнових прав на пляжні та рекреаційні зони.

В Одесі було зафіксовано багато випадків того, що будівництво на узбережжі спричиняє численні зсуви. Це природне явище, яке потребує особливої уваги. Можна навести приклад такого випадку в 2006 році. Це відбулося у північній околиці Одеси, на території села Фонтанка. Величезні маси ґрунту сповзли в сторону моря разом з частиною вулиці Лесі Українки та частиною електро опорного спорудження. Ця територія перебувала у володінні приватного інвестора, який за договором оренди придбав її та на якій проводив будівничі роботи. Місцева влада повинна була провести берегоукріплювальні заходи, але цей обов'язок належить до приватного інвестора за договором оренди. Жителі намагались через суд розірвати договір оренди через те, що укріплення схилу не було зроблено, але суд відмовив тому, що в договорі не зазначені строки проведення цих робіт. Окрім того власники підприємств, що ведуть будівельні роботи зазвичай відгороджують ділянку, проте в законодавстві зазначено, що до узбережжя Чорного моря забезпечується безперешкодний і безоплатний доступ громадян для загального водокористування. Тому забудова пляжної зони прибережних смуг об'єктами господарської діяльності перешкоджає доступу громадян до водного басейну і це не дає змогу реалізовувати права населення, що є правопорушенням.

Сучасний екологічний стан Чорного моря і прибережних смуг є незадовільним. Промислові підприємства та підприємства комунально-побутового господарства, що розташовані на узбережжі, систематично скидають шкідливі речовини у Чорне море. Споруди, призначені для очищення та фільтрації відходів, не спроможні охопити той обсяг роботи, який на них покладено. Майже 2,6 тис. кілометрів берегової лінії зазнають негативного впливу від площинного змиву та ерозії. Це призводить до непридатності територій для містобудування та розвитку туризму і негативно впливає на стан прибережних екосистем [4]. Будівництво на узбережжі спричиняє руйнування морського берега та неможливість подальшого розвитку геологічних процесів.

Законодавці затвердили Загальнодержавну програму охорони та відтворення довкілля Чорного моря [5]. Жителі міста Одеси, Одеської області, громадяни України, які відпочивають на узбережжі Чорного моря та користуються водними ресурсами, повинні дотримуватися цієї програми, поліпшити рівень стану берегів та Чорного моря в цілому за допомогою наступних заходів: зменшити обсяг забруднень, запобігти скиданню стічних вод житлово-комунальних підприємств, підприємств промисловості, запобігти будівництву приватних підприємств на прибережних зонах, вчинити заходи для покращення стану берегів, для укріплення схилів, забезпечити належне виконання робіт, спрямованих на очищення водних об'єктів, узбережжя та всієї акваторії Чорного моря та не допустити погіршення в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Водний кодекс України : від 6 черв. 1995 р. № 214/95 // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 24. — Ст. 190.
2. Про внесення змін до Водного і Земельного кодексу щодо прибережних захисних смуг : Закон України від 2 груд. 2011 р. № 2740-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 18. — Ст. 122.
3. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лют. 2011 р. № 3038-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 34. — Ст. 343.
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
5. Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів : Закон України від 23 берез. 2011 р. № 2333-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 28. — Ст. 135.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

**Гошко Оксана Ігорівна,
Горун Юрій Валерійович,**

*студенти 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЇ НА ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЙОГО НАСЛІДКИ

Землі сільськогосподарського призначення визнаються однією із пріоритетних категорій земель України, яка необхідна для стабільного розвитку агропромислового ринку в нашій державі. З прийняттям чинного Земельного кодексу України у 2001 році законодавцем було встановлено мораторій на відчуження даної категорії земель за певними видами використання. На сьогодні це: земельні ділянки для введення товарного сільськогосподарського виробництва та для введення особистого селянського господарства (у разі виділення їх за рахунок земельних часток (паїв)). Актуальність теми полягає в тому, що тривалий час точаться дискусії щодо доцільності введення та існування мораторію щодо земель сільськогосподарського призначення, але однозначної відповіді так і не знайдено.

Коли вводився зазначений мораторій, планувалося якнайшвидше прийняти законодавство, яке б врегульовувало питання обігу земель сільськогосподарського призначення, що стало би підставою для зняття мораторію, але час спливає, а заборона на відчуження земель сільськогосподарського призначення продовжує діяти.

Особливо гостро дана проблема постала з моменту підписання Україною Асоціації з Європейським Союзом, адже запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення є однією з умов Міжнародного Валютного Фонду.

Також потрібно брати до уваги і те, що саме скасування мораторію дозволить підняти аграрне виробництво України, та відкрити ринок для інвестицій, адже загальновідомим є той факт, що земля в Україні є родючою та має високу цінність.

Так на разі суб'єктами законодавчої ініціативи було подано до Верховної Ради України два альтернативні законопроекти про обіг земель сільськогосподарського призначення: основний № 5535 від 13 грудня 2016 р. та альтернативний № 5535-1 від 28 грудня 2016 р. У разі прийняття хоча б одного з них в Україні буде запущено вільний продаж земель сільськогосподарського призначення.

Відповідно до основного проекту закону про обіг земель сільськогосподарського призначення, який на нашу думку, є більш відпрацьованим та слушним, буде запроваджено ряд суттєвих змін до земельних правовідносин [1].

По-перше, землі сільськогосподарського призначення можна буде відчужувати на підставі цивільно-правового договору. Тобто громадяни та юридичні особи зможуть продавати земельні ділянки відповідної категорії на принципах свободи договору. Таким чином відбудеться оживлення ринку землі, що досить таки позитивно вплине на економічну ситуацію в Україні. Проте, щодо сторін, які зможуть укладати відповідний договір, буде встановлено ряд обмежень. Так, відповідно до проекту закону виступати набувачами відповідних земельних ділянок іноземці та особи без громадянства зможуть лише з 2030 року, тобто для не громадян України будуть встановлені обмеження щодо купівлі земель сільськогосподарського призначення. По-друге, планується запровадити прозору процедуру продажу земель сільськогосподарського призначення, що перебувають у державній на комунальній власності, а саме за допомогою проведення електронних земельних торгів. Проте варто відзначити, що процедура електронних земельних торгів ще не запроваджена в нашій державі, а на розгляді у Верховній Раді України знаходиться проект закону № 6726 від 14 липня 2017 р. «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо проведення земельних торгів онлайн». Тобто у разі прийняття ЗУ «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» дана процедура буде регламентуватися земельним законодавством, а саме ст. 135 Земельного кодексу України [2]. Проте, в проекті ЗУ від 13 грудня 2016 р. № 5535 зазначено мінімальну стартову ціну продажу земельної ділянки, яка не може бути нижчою за її грошову оцінку, що дасть можливість належним чином оцінити вартість землі та збільшить надходження коштів до державного

бюджету. По-третє, з прийняттям вищезгаданого закону, земельна ділянка зможе стати об'єктом застави і виступити як засіб забезпечення зобов'язання. Тобто, банкам та іншим фінансовим установам зможе переходити право власності на землі сільськогосподарського призначення у разі погашення заборгованості боржником, але вони будуть зобов'язані відчужити їх на конкурентних засадах, шляхом проведення електронних земельних торгів. Цей обов'язок фінансової установи встановлений для того, щоб захистити дану особливу категорію земель від деградації і використання не за цільовим призначенням. По-четверте, будуть встановлені граничні розміри земельних ділянок, які можуть перебувати у приватній власності фізичної особи, саме це 500 га, крім набутих земельних ділянок у спадщину. Це дозволить стимулювати малий та середній бізнес, адже дане обмеження фактично ліквідовує монополію окремих власників, які не зможуть зосереджувати в одних руках великі площі продуктивної землі.

В підсумку, слід зазначити, що на нашу думку, скасування мораторію має багато позитивних моментів, але й не позбавлене певних недоліків серед яких можливими можуть стати: концентрація власності, спекулятивні скупки землі, посилення місцевих кланів, занедбання ріллі, навколо якої точаться конфлікти, соціальна нестабільність, посилення феодалізації, тиск на пайовиків, вимирання сіл тощо. Тому скасування мораторію є досить важливим кроком, перед яким потрібно ретельно зважити всі переваги та недоліки, щоб згодом не прийшлося усувати негативні наслідки такої дії.

Список використаних джерел

1. Проект Закону про обіг земель сільськогосподарського призначення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60724.
2. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3-4. — Ст. 135.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонova Т. Є.

ДОЦІЛЬНІСТЬ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВІТРЯ НА АТМОСФЕРНЕ ТА ПОВІТРЯ У ПРИМІЩЕННІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Дискусійним у теорії і практиці екологічного права України є правовий режим повітря. У стаття 1 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» подано таке визначення атмосферного повітря: атмосферне повітря — життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який являє собою природну суміш газів, що знаходиться за межами жилих, виробничих та інших приміщень [1]. Надавши таке визначення, законодавець юридично закріпив два юридичних стани повітря. Перший — це стан атмосферного повітря як природного об'єкта, а отже, і об'єкта екологічного права, а другий — повітря у приміщеннях, що об'єктом екологічного права в Україні не визнається. Однак теоретичне обґрунтування необхідності такого розмежування викликає багато дискусій серед науковців. Дане питання досліджували такі вчені як: І. І. Каракаш, В. О. Юрескул, Н. Р. Кобецька, М. В. Красно-ва та деякі інші.

Неоднозначність поглядів щодо законодавчого підходу розмежування повітря на атмосферне і не атмосферне зумовлена перш за все тим, що повітря має свої особливі ознаки: як матеріальна субстанція воно знаходиться в стані постійного переміщення, турбулентного руху [2, с. 586]. Тобто повітря увесь час переміщується у просторі, в тому числі може переміщуватись з вулиці в приміщення, або з приміщень на вулицю відповідно. У такому разі постає питання: де починається атмосферне повітря, і коли повітря переходить в юридичний стан «атмосферного» або у юридичний стан «повітря у приміщенні»? Складність досліджуваного явища полягає ще й в тому, що ми не можемо чітко розмежувати ні просторово, ні темпорально, з якого конкретного місця, чи з якого конкретного моменту в часі атмосферне повітря стає повітрям в приміщенні і навпаки. Законодавством також не визначено такої просторової і часової межі, а отже, не врегульовано дане питання.

З вищевикладеного логічно випливає ще одне питання: чи є необхідним закріплення подвійного юридичного режиму повітря? На нашу думку це недоцільно і необхідно встановити єдиний правовий режим — режим природного об'єкта, і для атмосферного повітря, і для повітря у приміщеннях. Така позиція прослідковується і в законодавстві деяких зарубіжних країн, зокрема: Велика Британія та Північна Ірландія, Республіка Молдова, Киргизька Республіка [3, с. 251, 252]. В обґрунтування цього слід зазначити наступне.

Важливими ознаками природних об'єктів є їх природне походження, взаємозв'язок з природною екосистемою та виконання функцій життя-забезпечення [2, с. 89]. Усі ці ознаки наявні і у атмосферного повітря, яке визнано природним об'єктом, і у повітря в приміщеннях, яке, згідно законодавства України, таким не є. Розглянемо більш детально.

Перша ознака — природне походження. Повітря створено природою, а не людиною, де б воно не знаходилося. І хоча внаслідок діяльності або життєдіяльності людини воно зазнає змін (мова йде про забруднення повітря, зміну температури повітря внаслідок антропогенного впливу людини тощо), проте, таких змін воно може зазнати будь-де, незалежно від місцезнаходження повітряних мас. Так, на вулиці воно може забруднюватися вихлопними газами, викидами заводів тощо, у приміщенні — токсичними речовинами, парами хімікатів на виробництві та ін.

Стосовно взаємозв'язку з природною екосистемою, яка є другою ознакою природного об'єкта, можна зазначити таке. Здійснюючи свій природний рух, що відповідає об'єктивно встановленим законам фізики, одні і ті ж повітряні маси можуть опинитися в різних місцях, в приміщенні чи поза ним, при чому вони можуть перебувати в цих просторових межах різні проміжки часу, дуже маленькі або навпаки — досить тривалі, які, до того ж, неможливо або досить важко встановити. Наприклад, зараз повітря знаходиться в приміщенні, а вже через секунду, після того як ми відкриємо квартиру, відбудеться його рух і воно опиниться на вулиці, а ще через кілька секунд воно може опинитися в іншому приміщенні. І так весь час. Повітря є всюдисущою субстанцією, воно заповнює весь простір, і об'єднує навколишнє природне середовище і штучний світ, створений людиною. Саме тому, на наш погляд, повітря зберігає зв'язок з природною екосистемою незалежно від часу і простору його перебування.

Третя ознака — виконання функцій життязабезпечення. Цю функцію виконує як атмосферне повітря, так і повітря у приміщенні, незалежно від того, де в конкретний момент знаходяться споживачі даного ресурсу. Люди, тварини, рослини безперервно і всюди споживають повітря для забезпечення свого існування. Повітря — це те, без чого життя не може існувати більше кількох хвилин. Тому третя ознака, як і попередні дві, однозначно притаманна і атмосферному повітрю, і повітрю у приміщеннях.

Отже, зважаючи на специфічні властивості і ознаки повітря як природного явища, вважаємо, що повітря слід розглядати як єдиний, природний об'єкт, що об'єднує навколишнє природне середовище і штучний світ створений людиною, а тому не існує потреби в законодавчому розмежуванні атмосферного повітря і повітря в приміщеннях.

Список використаних джерел

1. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16 жовт. 1992 р. № 2707-ХІІ // *Голос України*. — 1992. — 17 листоп.
2. Екологічне право України : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / за ред. І. І. Каракаша. — Одеса : Фенікс, 2012. — 788 с.
3. Юрескул В. О. Забезпечення безпеки повітря як об'єкт еколого-правового регулювання // *Часопис Київського університету права*. — 2015. — № 4. — С. 251–254.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Юрескул В. О.

**Гуменюк Аліна Василівна,
Мочульська Мар'яна Олегівна,**

*студентки 4 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ ОБ'ЄДНАНЬ СПІВВЛАСНИКІВ БАГАТОКВАРТИРНИХ БУДИНКІВ (ОСББ)

ОСББ є порівняно новою організаційною формою суб'єктів господарювання в Україні, виникнення якої пов'язано, насамперед, із питаннями права власності на житло, управління та обслуговування житла. Саме створення такого об'єднання дозволяє власникам житла самостійними зусиллями спільно вирішувати питання щодо належного утримання та використання майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів. Проте дана форма суб'єктів господарювання в процесі свого функціонування стикається із рядом правових, організаційних та фінансових проблем, які зумовлені низькою якістю діючого вітчизняного законодавства в цій сфері. Основна проблема в реалізації земельних прав учасників ОСББ — це проблема правового режиму земель багатоквартирних будинків.

Означена проблема має ряд аспектів, серед яких [1]:

1) відсутність уніфікованого визначення складу земель багатоквартирних будинків. Земельний кодекс України (ч. 1 ст. 42) визначає, що земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території державної або комунальної власності, надаються в постійне користування підприємствам, установам і організаціям, які здійснюють управління цими будинками. Щодо прибудинкової території, то визначення цього поняття зустрічається тільки у Податковому кодексі України, Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», наказі

Держжитлокомунгоспу України «Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій» від 17 травня 2005 р. № 76, наказі Мінрегіону України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо визначення прибудинкових територій багатоквартирних будинків» від 29 грудня 2011 р. № 389. Слід вказати, що всі визначення, подані в даних нормативно-правових актах, різняться за своїм обсягом та змістом. Найбільш повне міститься в наказі Мінрегіону України № 389 від 29 грудня 2011 р.: прибудинкова територія — територія навколо багатоквартирного будинку, що визначена на підставі відповідної містобудівної та землепорядної документації в межах відповідної земельної ділянки, на якій розташовані багатоквартирний будинок і належні до нього будівлі і споруди, та яка необхідна для обслуговування багатоквартирного будинку і забезпечення задоволення житлових, соціальних і побутових потреб власників (співвласників) та наймачів (орендарів) квартир, а також нежитлових приміщень, розташованих у багатоквартирному будинку. Тобто на даний момент жоден нормативно-правовий акт в повному обсязі не визначає склад земель ОСББ;

2) невідповідність норм про суб'єкта права власності та користування на землі багатоквартирних будинків. Відповідно до ч. 2 ст. 42 ЗК України земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкова територія, що перебувають у спільній сумісній власності власників квартир та нежитлових приміщень у будинку, передаються безоплатно у власність або в постійне користування співвласникам багатоквартирного будинку в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Натомість ст. 89 ЗК України зазначає, що земельні ділянки співвласників жилого будинку перебувають у спільній сумісній власності. Але в той же час земельна ділянка може належати на праві спільної сумісної власності лише громадянам. Таким чином, незрозуміло, як саме чином учасники ОСББ можуть реалізовувати свої права на приміщення та земельну ділянку багатоквартирного будинку;

3) на сьогодні законодавчо не визначена процедура передачі прибудинкових територій. З 2005 р., коли було скасовано наказ Держкомзему України, Держкоммістобудування, Держжитлокомунгоспу України від 5 квітня 1996 р. № 31/30/53/396, так і не було закріплено новий порядок вказаних дій. Процедури передачі прибудинкових територій, створені на рівні місцевого самоврядування, є дуже складними, бюрократичними та незрозумілими, потребують надмірно великого пакету документації та відрізняються досить високою вартістю [2]. Іншими аспектами даної проблеми є те, що: а) через положення ЗК України про приватизацію громадянами багатоквартирного жилого будинку, при оформленні прав на землю такого будинку вимагаються документи, що підтверджують права не тільки на окремі квартири, а також і на

весь будинок як цілісний майновий комплекс, які ОСББ часто не в силі надати; б) через те, що право визначати форму користування землею належить органам місцевого самоврядування, вони віддають перевагу праву користування, а не праву власності; 3) кожний орган місцевого самоврядування визначає свій перелік інформації, яку необхідно надати для оформлення документів на прибудинкову територію.

Таким чином, на сьогодні земельні права ОСББ в Україні реалізуються неефективно через відсутність належної законодавчої регламентації цього питання та бюрократизацію процесів на рівні місцевого самоврядування. Допільним є закріплення норм щодо поняття та переліку земель багатоквартирного будинку та його прибудинкової території та прийняття порядку передачі прибудинкових територій ОСББ.

Список використаних джерел

1. Проблеми реалізації майнових прав об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Нац. ін-т стратегічних дослідж. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/966>.
2. Прибудинкова територія для ОСББ — сім кіл бюрократичного пекла [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osbbua.org/news/pribudinkova_teritorya_dlya_osbb_sm_kl_byurokratichnogo_pekla.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонова Т. Є.

Жовтан Олександр Володимирович,

*студент 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ У СФЕРІ ПЕРЕРОВКИ СМІТТА В УКРАЇНІ

Відповідно до Закону України «Про відходи» від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР оброблення (перероблення) відходів — це здійснення будь-яких технологічних операцій, пов'язаних зі зміною фізичних, хімічних і біологічних властивостей відходів, з метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, перевезення, утилізації чи видалення [1].

Даний закон не визначає перелік та процедуру переробки сміття. На сьогоднішній день Україна вкрай потребує перегляду і аналізу принципів перероблення сміття на діючих підприємствах.

В Україні нараховується 6,5 тисячі законних і близько 35 тисяч незаконних сміттєзвалищ, загальною площею 7 % території. З кожним роком ця ситуація погіршується. За статистикою та підрахунками укра-

їнських екологів, Україна на даний час накопичила 54 млн кубометрів відходів і вони поповнюються приблизно на 15–17 мільйонів тон щороку. Однак найгірше те, що тільки одна десята частина зі всіх відходів йде на переробку.

Також існують суттєві проблеми в сільських місцевостях, а саме: відсутність контейнерів для збору твердих побутових відходів, немає збору та вивезення відходів. Тільки в деяких селищах існують санкціоновані сміттєзвалища, але так як і це потребує коштів з місцевого бюджету, то, як показує практика, сміття, на жаль, вивозиться в недозволені місця і під удар потрапляють ліси, річки та поля.

Тому Україна потребує запровадження європейського досвіду у цій сфері. В європейських країнах діють норми, відповідно до яких відходи відправляються на відповідні підприємства, певні категорії відходів підлягають знешкодженню на санкціонованих полігонах, а не відправляються на загальні сміттєзвалища. Спостерігається наявність спеціальних контейнерів, як і сортують сміття, розподіляють їх на декілька категорій, наприклад, пластик, папір, скло, метал та інші.

Лідуючу позицію з цього питання займає Швеція, адже там переробляються всі відходи і спрямовують їх в корисне русло, так, наприклад, за допомогою вторинною сировини опалюють будинки, забезпечують електроенергією.

Великих успіхів досягли також у Австрії, Німеччині, Швейцарії, де полігони з сміттям закриті і 97 % сміття підлягають переробці. Також досить цікавим у цих країн є те, що відповідальність за сміття накладається на виробників товарів, внаслідок яких і утворюються відходи. За цим слідує спеціальний відділ поліції, який, у разі порушення виробниками цих правил, накладає відповідні санкції.

Фінляндія підійшла до цього питання з іншої сторони і поклала відповідальність за відходи на населення. Певні точки збору є у житлових будинках, магазинах, підприємствах. У цих локальних місцях існують відповідні посадові особи, які сліdkують за дотриманням правил збору відходів.

У Європі сміття набуває друге «життя», адже на будь який вид відходів існують сміттєпереробні заводи, продукція яких використовується в корисних цілях. З непридатної деревини, соломи та інших органічних відходів виготовляють альтернативне паливо — пеллети, якими опалюють будинки. З сировини переробленого пластику виготовляють предмети домашнього побуту, елементи побутової техніки, іграшки та інше. Макулатуру переробляють на газетний папір, певні види тканини, картон. З листя утворюють добрива для сільськогосподарського користування. Найбільш вигідним і прибутковим вважається переробка брухту, металів, адже вони навіть при великій кількості переробок не втрачають своїх властивостей.

Що стосується запровадження цих принципів у Україні, то на сьогоднішній день Верховна Рада активно працює над цими питаннями. Згідно з офіційним веб-порталом Верховної Ради України (rada.gov.ua) сьогодні існують три законопроекти, які регулюють питання утилізації та переробки сміття. Законопроект «Про упаковку та відходи упаковки» від 5 лютого 2016 р. № 4028 пропонує нові варіанти утилізації упаковок товарів, а законопроекти «Про відходи» від 16 червня 2016 р. № 4838 і «Про внесення змін до Закону України «Про відходи» (щодо імплементації вимог директив ЄС у сфері поводження з відходами)» від 26 червня 2017 р. № 6602 запроваджують радикально нові методи переробки, сортування, транспортування і захоронення сміття [2]. По-перше, вони запроваджують чіткість і послідовність операцій у сфері побутових відходів, які запобігають утворенню нових відходів, готують їх до повторного використання, також зобов'язують підприємства брати відповідальність за утилізацію своїх власних відходів.

Крім нормативних актів для виходу з екологічної катастрофи України вкрай потрібне інвестування. Необхідно створювати умови та стимулювати інвесторів для вкладання коштів у сміттєпереробні заводи, заохочувати їх також до інвестування в бізнес, який пов'язаний з технологіями щодо транспортування, утилізації, переробки відходів. Але враховуючи кризу останніх років, заохочувати інвесторів стає дедалі важче.

Отже, для України європейська практика повинна стати прикладом щодо питання переробки сміття, враховуючи її досвід і успіхи боротьби з цією проблемою. Нові законопроекти дають гарну початкову базу для запровадження нових правил переробки сміття та зможуть на європейському рівні довести міжнародній спільноті, у тому числі і інвесторам, що Україна спроможна тримати високий рівень екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про відходи : Закон України від 5 берес. 1998 р. № 187/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 36. — Ст. 242.
2. Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

ДЕЯКІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Пріоритетний напрям розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні обумовлюється особливими перевагами даної форми господарювання у забезпеченні прав членів, встановленні соціальної справедливості та підвищенні економічної ефективності сільськогосподарської діяльності. Сільськогосподарські кооперативи є самостійними суб'єктами аграрного права й учасниками аграрних правовідносин, а предметом їх діяльності є здійснення значного числа видів сільськогосподарської діяльності.

У системі відносин сільськогосподарських кооперативів земельні відносини є базовими, а тому їх чітка регламентація має важливе значення. На сучасний момент земельні відносини в сільськогосподарських кооперативах законодавчо врегульовані неповно. Земельний кодекс України не виділив окремо цього важливого суб'єкта аграрного землекористання, що справедливо можна віднести до одного з недоліків кодифікованого акту земельного законодавства. Єдиною статтею, присвяченою земельним відносинам у кооперативах є ст. 14 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» у редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 20 листопада 2012 року [1] з відсылною нормою до Земельного кодексу та законів стосовно регламентації земельних відносин у кооперативах.

Вступаючи до кооперативу, особа, яка бажає стати його членом, робить вступний і пайовий внески до пайового фонду кооперативу. А поняття «пайовий внесок» охоплює і земельні, і майнові пайові внески. При цьому, правові підстави внесення земельного пайового внеску можуть бути різними: а) передача у власність кооперативу; б) передача в оренду кооперативу; в) об'єднання часток (паїв) осіб, які вийшли з агроформувань і бажають створити сільськогосподарський кооператив.

При вступі до кооперативу громадянин може передати до пайового фонду належну йому на праві власності земельну ділянку. Право власності на земельні ділянки, передані до пайового фонду, отримує кооператив як юридична особа. Одночасно із переходом права власності на земельну ділянку від громадянина до сільськогосподарського виробничого кооперативу як юридичної особи громадянин стає суб'єктом права власності на земельний пай. Це означає, що він набуває право вимоги у кооперативу земельної ділянки в разі припинення членських право-

відносин, а кооператив зобов'язаний повернути йому земельну ділянку певної вартості та розміру [2, с. 115].

Єдиною організаційно-правовою формою підприємств, що забезпечують повернення земельної ділянки у випадках припинення членства, є сільськогосподарські кооперативи. Зокрема, ст. 16 Закону «Про сільськогосподарську кооперацію» регламентує процедуру повернення пайового внеску у вигляді земельної ділянки члену кооперативу. Так, у разі виходу, виключення з кооперативу чи ліквідації кооперативу фізична чи юридична особа, яка внесла свій майновий пай у кооператив у формі земельної ділянки, отримує свій майновий пай виключно у формі земельної ділянки, тобто в натурі (на місцевості). У разі ліквідації кооперативу майновий пай у формі земельної ділянки не може бути використаний для виплати заробітної плати працівникам, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками та іншими кредиторами [3, с. 321].

Якщо врахувати, що під час свого існування сільськогосподарський кооператив розвивається і збагачує свій капітал, то відповідно та частина майнових паїв, які передаються кооперативу у формі земельної ділянки, використовуються в процесі існування кооперативу. Цим самим ці земельні ділянки можуть бути забудовані різними об'єктами нерухомості, що в свою чергу у зв'язку із виходом члена із сільськогосподарського кооперативу, унеможливорює отримання ним тієї земельної ділянки, яка була внесена ним як майновий пай.

Завдяки відсутності у чинному законодавстві України встановленого порядку повернення земельних ділянок, внесених як майновий пай, при виході членів із сільськогосподарського кооперативу на практиці може відбуватися порушення їх права на отримання внесеної ними земельної ділянки. Також однією із проблем, яка стосується процедури повернення пайового внеску у вигляді земельної ділянки члену сільськогосподарського кооперативу, є відсутність чітко встановлених строків, протягом яких член сільськогосподарського кооперативу зміг би отримати свій пайовий внесок.

Таким чином, основними напрямками вирішення проблем, пов'язаних із поверненням пайового внеску у вигляді земельної ділянки члену кооперативу і строків такого повернення, є внесення відповідних змін до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» чи створення окремого підзаконного нормативно-правового акту, де було б чітко регламентовано порядок та строки повернення пайового внеску у вигляді земельної ділянки члену сільськогосподарського кооперативу.

Список використаних джерел

1. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України в редакції від 20 листоп. 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 50. — Ст. 698.
2. Гетьман А. П. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відно-

син в Україні: Сучасний стан і напрями вдосконалення : монографія / А. П. Гетьман, В. Ю. Уркевич. — Харків : Право, 2012. — 448 с.

3. Аграрне право України : навч. посіб.ю / [Т. Є. Харитоновна, І. І. Каракаш, Х. А. Григор'єва та ін.] ; за ред. Т. Є. Харитоновної, І. І. Каракаша. — Одеса : Юрид. літ., 2017. — 436 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Платонова Є. О.

Іванов Владислав Вікторович,

*студент 4 го курсу судово адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Рациональне використання природних ресурсів та забезпечення охорони навколишнього середовища є невід'ємною складовою сучасної правової держави. Наявність інституту дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення та ефективного механізму його застосування є одним із найважливіших засобів забезпечення екологічної безпеки країни.

Під дисциплінарною відповідальністю за екологічні правопорушення необхідно розуміти один із видів юридичної відповідальності, яка застосовується до винних осіб за протиправні дії, що порушують екологічні вимоги у процесі невиконання функціональних обов'язків та інших вимог дисципліни праці, пов'язаних з використанням природних ресурсів, охороною навколишнього природного середовища, забезпеченням екологічної безпеки.

Умовами настання дисциплінарної відповідальності є: вина суб'єкта; протиправність діяння; професійна правосуб'єктність у галузі екології; невиконання чи неналежне виконання екологічних вимог, які складають коло службових, професійних обов'язків.

Законодавством України передбачено два види дисциплінарних стягнень (санкцій), які можуть бути застосовані до винної особи: догана; звільнення з посади [1, с. 47].

Якщо врахувати, що під час здійснення своїх професійних обов'язків працівники можуть нехтувати правилами, які передбачені законодавством щодо використання об'єкта природокористування, то у таких випадках є необхідним застосування дисциплінарної відповідальності.

Так, якщо проаналізувати нормативно-правові акти, які регулюють екологічні правовідносини, то можна зробити висновок, що майже у багатьох із них передбачена дисциплінарна відповідальність за екологіч-

ні правопорушення. До таких нормативно-правових актів належить: Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закон України «Про мисливське господарство та полювання», Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», Закон України «Про природно-заповідний фонд України».

Але є й інші нормативно-правові акти, які хоч і регулюють екологічні правовідносини, проте ними не передбачено дисциплінарну відповідальність, яка може бути застосована до фізичних осіб у разі вчинення протиправної дії.

До таких нормативно-правових актів належить, зокрема, Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р., Закон України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 р., Закон України «Про металобрухт» від 5 травня 1999 р. та Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р.

Статтею 211 Земельного кодексу України визначається, що громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства [2]. Аналогічні види відповідальності передбачено у ст. 63 Закону України «Про тваринний світ» [3], ст. 16 Закону України «Про металобрухт» [4]. У ст. 33 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» [5] взагалі не вказано, який саме вид відповідальності може бути застосовано до працівника. Отже, застосування дисциплінарної відповідальності у цих нормативно-правових актах не передбачається.

Це є однією із проблем, адже у випадках, коли особа вчиняє правопорушення, і тим самим порушує екологічні вимоги у процесі невиконання своїх функціональних обов'язків та інших вимог дисципліни праці, пов'язаних з використанням природних ресурсів, охороною навколишнього природного середовища, забезпеченням екологічної безпеки, тим самим завдаючи шкоду екології.

Отже, основним способом вирішення цієї проблеми є внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, щодо закріплення дисциплінарної відповідальності, яка буде застосовуватися до працівників у разі порушення ними екологічних вимог.

Список використаних джерел

1. Екологічне право України : навч. посіб. / [О. С. Баб'як, П. Д. Біленчук, Ю. О. Чирва]. — Київ : Атіка, 2000. — 216 с.
2. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3-4. — Ст. 27.
3. Про тваринний світ : Закон України від 13 груд. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 14. — Ст. 97.

4. Про металобрухт : Закон України від 5 трав. 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 25. — Ст. 212.

5. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16 верес. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 50. — Ст. 678.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

Камоцький Олександр Володимирович,

*студент 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Природноресурсове право, яке бере свій початок ще в середині ХХ століття, сформувалося на основі земельного й інших галузей ресурсového права, а згодом перейшло в екологічне право. Разом з тим, трансформувалися також природноресурсові відносини [1, с. 4–6]. Це обумовлено бурхливим зростанням екологічних суспільних відносин у 90-х роках минулого століття, призвівши до заміни природноресурсового права та правової охорони навколишнього середовища екологічним правом на певній інтегрованій основі [2, с. 11]. Позитивним результатом формування останнього було становлення екологічного законодавства України, формування і розвиток вітчизняного природноресурсового законодавства, реформування земельного, оновлення гірничого, водного та лісового законодавства.

На початку ХХІ століття відбувається перегляд предмета, змісту і структури екологічного права. Київська школа екологічного права запропонувала включити у зміст і структуру екологічного права природноресурсове і природоохоронне право та право екологічної безпеки [3, с. 16]. Такий підхід до інтеграції природноресурсових, природоохоронних та екологічнобезпечних суспільних відносин є надзвичайно важливим, бо випереджує стан розвитку певних екологічнобезпечних відносин. Це надає підстави стверджувати, що природоохоронні та природноресурсові суспільні відносини все ж не досягли відповідного рівня зрілості для їх об'єднання в межах єдиної галузі права й інтегрованого правового регулювання. Природноресурсові відносини є достатньо самостійними і можуть розглядатись як окремі відносини. При цьому природноресурсові відносини мають комплексний характер, так як об'єднують схожі за змістом земельні, гірничі, водні та лісові відносини, а також відносини щодо використання природних об'єктів та їх ресурсів, залишаючи специфіку правового регулювання їх використання у межах відповідних диференційованих галузей ресурсового законодавства. Тобто інтегра-

ція здійснюється тільки щодо спільних за своїм змістом земельних, гірничих, водних, лісових та інших природноресурсових відносин.

В еколого-правовій літературі немає єдиної думки стосовно змісту і структури екологічного права. Спектр поглядів із зазначеного питання надто широкий і охоплює думки стосовно екологічного права як самостійної диференційованої або комплексної інтегрованої правової галузі. Широкий спектр поглядів науковців та наукової літератури з цієї проблематики наводить професор В. І. Андрейцев [3, с. 20]. Теорія права зазначає, що будь-яка галузь права має розглядатися як відносно самостійна сукупність норм права, що регулює однорідну сферу суспільних відносин, що об'єднані спільним предметом і методом правового регулювання.

За думкою професора В. В. Петрова екологічне і природноресурсове право є самостійними галузями права, бо їхні предмети досить визначені та не сходяться за змістом між собою. У вітчизняній правовій науці наведена точка зору стає все більш визнаною, хоча ще не стала загальноприйнятою. Доцільним буде виокремити людину та таку важливу складову її життя, як здоров'я в системі об'єктів екологічного права. Певним чином така концепція розкриває антропоцентризм, який полягає у тому, що людина є найважливішою частиною Всесвіту. При цьому екоцентризм, який розуміє, що природа та екосистема в цілому потребує більше уваги, а ніж окремі суб'єкти в природних взаєминах, є більш доцільним, оскільки включає посилену природоохоронну та реалізацію екологічної функції держави [4, с. 21].

Слід вважати, що диференційований та інтегрований погляди на сучасне екологічне право надають підстави щодо визначення однорідності чи комплексності змісту його правових норм та структури як галузі права. Проте вони суттєво не впливають на визначення самостійної природи самої галузі екологічного права. Таким чином, екологічне право як самостійна галузь вітчизняного права являє собою сукупність правових норм, встановлених і гарантованих державою, що регулюють суспільні відносини у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та його відтворення з метою захисту екологічних прав і свобод громадян, забезпечення екологічної безпеки суспільства та екологічних інтересів щодо якісного стану довкілля для людей, які вже проживають та використовують природне середовище та для майбутніх поколінь, що успадкують його.

Список використаних джерел

1. Андрейцев В. І. Екологічне право. Загальна частина : [курс лекцій] / В. І. Андрейцев. — Київ : Венгурі, 1996. — 208 с.
2. Екологічне право. Особлива частина : підручник / за ред. В. І. Андрейцева. — Київ, 2001. — 328 с.

3. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики : монографія / В. І. Андрейцев. — Дніпропетровськ, 2011. — 373 с.

4. Карпович Н. П. Теоретические проблемы реализации экологической функции государства : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.06 / Н. П. Карпович ; БГУ. — Минск, 2012. — 29 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

**Карпенко Денис Ігорович,
Кайданович Анастасія Едуардівна,**

*студенти 4 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми полягає в тому, що формування ринку земель сільськогосподарського призначення є одним з найбільш дискусійних і найпопулярніших питань на даний час в Україні. На протязі багатьох років точаться дискусії на рахунок саме цього питання. Неодноразово згадується на парламентських слуханнях про питання необхідності запровадження цивілізованого ринку землі в Україні. З огляду на те, що погляди політиків, науковців, власників землі та землекористувачів на майбутню модель ринку сільськогосподарських земель значно різняться, учасники парламентських слухань акцентували увагу на тому, що в країні існує об'єктивна необхідність розроблення й широкого обговорення Концепції національної моделі обігу земель сільськогосподарського призначення.

На даний час, ще й досі немає єдиної думки на рахунок того, яким саме має бути ринок земель сільськогосподарського призначення. Багато думок щодо його запровадження є досить протилежними, тому варто сподіватись, що в нормативно-правових актах буде врахований досвід та недоліки формування ринку землі.

Для України важливо не тільки запровадити ринок земель сільськогосподарського призначення, а й розробити механізм його функціонування, знайти шляхи та методи формування.

Можна виділити дві групи проблем: 1) існуючі; та 2) ті, які можуть виникнути після запровадження ринку сільськогосподарських земель. До першої групи слід віднести:

— відсутність комплексної загальнодержавної програми розвитку земельних відносин, яка б сприяла підвищенню інвестиційної привабли-

вості землекористування, передбачала б першочергові заходи із здійснення землеустрою, раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення, збереження та відновлення родючості ґрунтів;

- відсутність ідей та концепцій щодо введення земель сільськогосподарського призначення в економічний обіг, на основі чого повинні напрацьовуватись відповідні нормативно-правові акти, що стосуються даного питання;

- відсутність на законодавчому рівні урегульованості використання нерозподілених та не витребуваних земельних ділянок і земельних часток (паїв), земель колективної власності, обміну земельними ділянками;

- мала кількість хімічно-екологічних обстежень ґрунту на ділянках сільськогосподарського призначення, що може спричинити зниження родючості та техногенного забруднення ґрунтів;

- не врегульовано та не закріплено процес процедури стимулювання раціонального використання та охорони земель їх збереження, відтворення і підвищення родючості.

Проблемами другої групи є:

- заможні покупці, фінансові групи будуть скуповувати великі ділянки сільськогосподарських угідь, що призведе до монополії ринку земель;

- банки заволодіють великими ділянками під час переходу заставної землі у власність заставоутримувача;

- збільшення ціни на землю, що відіб'ється на вартості аграрної продукції;

- люди почнуть необачно продавати права на землю;

Згідно європейської та світової практики світу, ринок земель сільськогосподарського призначення має право існувати, тому що кожна держава зустрічалась з цими проблемами в більшому чи меншому обсязі [1, с. 68]. Існування зазначеного ринку земель є необхідною умовою для нашої держави, яка спеціалізується на сільськогосподарській продукції, тому що за рахунок введення такого інституту збільшиться продуктивність та ефективність сільськогосподарського виробництва, також формування цивілізованого ринку земель, його подальший розвиток є необхідною умовою визнання Європейською Співдружністю економіки України — ринковою [2, с. 30]. Наразі, слід чітко визначити складові ринку землі, які в повній мірі визначаються рівнем законодавчо-нормативного та інформаційного забезпечення, а також рівнем розвитку інфраструктури ринку. Саме тому багато фахівців та науковців схилиються, що запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення дозволить захистити суспільні інтереси, підвищить капіталізацію та ліквідність земель, як економічного активу, створить та збільшить умови

обігу земель сільськогосподарського призначення, що у сукупності підвищило б рівень держави на міжнародній арені в цілому.

Отже, можна зробити висновок, що ринок земель сільськогосподарського призначення є невід'ємною складовою економіки будь-якої розвинутої держави. Відсутність такого інституту негативно впливає на відносини у цій сфері. Саме тому, норми законодавства нашої країни повинні враховувати аналіз світового досвіду та збільшити вплив на формування зазначеного інституту. Гідне нормативне забезпечення буде сприяти створенню належної комплексної інфраструктури з боку держави, задля розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел

1. Третяк А. М. Шляхи регулювання ринку землі // Вісник аграрної науки. — 2003. — № 10. — С. 62–66.
2. Федоров М. М. Організаційно-економічні передумови формування ринку земель сільськогосподарського призначення // Економіка АПК. — 2003. — № 1. — С. 25–31.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонova Т. Є.

Кобзар Артем Віталійович,

*студент 4 го курсу судово адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВІДХОДІВ В УКРАЇНІ

Постійний розвиток світової економіки і торгівлі стимулює утворення все більшої кількості відходів виробництва і життєдіяльності. Щорічно на нашій планеті викидають мільярди тон промислових та побутових відходів, а також сотні кубічних метрів стоків. Непоправної шкоди природі наносить хімічне забруднення ґрунту через недотримання правил поводження з відходами. Не менш гостро ця проблема стоїть і перед Україною з її застарілими технологіями і небажанням окремих підприємців виконувати закони, які регулюють цю сферу. Проблема роботи з відходами є однією з ключових в екологічному законодавстві України. Це пов'язано з тим, що неправильне поводження з ними має найбільш негативні наслідки для навколишнього середовища. Складність проблеми посилюється необхідністю виділення територій для зберігання або утилізації відходів.

Згідно ст. 1 Закону України «Про відходи» відходами є будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва

чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник буде позбавлятися, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення [1].

У Законі України «Про відходи» також вказано основоположні принципи та аспекти державної екологічної політики у сфері взаємодії з відходами. Серед них: охорона та захист навколишнього середовища та здоров'я людини від шкідливого, забезпечення розумного використання матеріально-сировинних ресурсів в межах своїх потреб та енергетичних ресурсів, науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства щодо створення та використання відходів з метою забезпечення його сталого розвитку.

Міністерство екології та природних ресурсів України є уповноваженим органом виконавчої влади у сфері поводження з відходами. Даний орган регулює державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Крім того, деякі функції щодо нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього середовища покладено на обласні, Київську та міські держадміністрації, інші органи виконавчої влади відповідно до їх компетенції. Діяльність що стосується взаємодії з небезпечними відходами підлягає ліцензуванню. Всі без виключення відходи, які створюються на території України і на які поширюється дія Закону України «Про відходи», підлягають державному обліку та паспортизації в порядку, встановленому КМУ. Основою системи і форм звітності, порядку пред'явлення та користування певної інформації про відходи, а також порядок перегляду їх номенклатури є державний класифікатор відходів.

Для регулювання збору, обробки, зберігання та аналізу інформації про об'єкти утворення, оброблення та утилізації відходів ведеться їх реєстр, в якому визначаються номенклатура, обсяги утворення, кількісні та якісні характеристики відходів, інформація про поводження з ними та заходи щодо зменшення обсягів утворення відходів і рівня їх небезпеки. Реєстр ведеться на підставі звітних даних виробників відходів, відомостей уповноважених органів виконавчої влади у сфері поводження з відходами.

Виробники та власники відходів, а також Міністерство екології та природних ресурсів (його структурні підрозділи), обласні, Київська міські держадміністрації, ведуть моніторинг місць утворення, зберігання і видалення відходів для здійснення прогнозувань та наслідків впливу відходів на навколишнє середовище. Цей моніторинг є складовою єдиної системи державного моніторингу навколишнього середовища. Виходячи з даних моніторингу, Міністерство екології та природних ресурсів, а також інші уповноважені органи виконавчої влади у сфері по-

водження з відходами забезпечують заінтересовані органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, громадян та їх об'єднання інформацією про розташування місць чи об'єктів зберігання і видалення відходів, їх вплив на стан навколишнього середовища та здоров'я людини.

Існуюча нормативна база регламентує роботу по збору, зберіганню, транспортуванню та утилізації відходів різного виду та ступеня небезпеки. На всій території України здійснюється державний моніторинг за обігом відходів, що підлягають державному обліку і контролю. Держава в особі відповідних уповноважених органів вводить в дію норми і правила у сфері використання відходів, здійснює нагляд за їх виконанням, проводить необхідні експертизи та дослідження, застосовує заходи дисциплінарної, адміністративної, цивільної або кримінальної відповідальності та виконує інші функції, пов'язані із забезпеченням захисту навколишнього середовища. Однак, для повноцінної реалізації державою всіх його функцій у сфері захисту природи і, зокрема, в питанні звернення відходів, необхідно дотримання відповідних норм і вимог з боку їх власників.

Список використаних джерел

1. Про відходи : Закон України від 5 берез. 1998 р. // Відомості. — 1998. — № 36–37. — Ст. 242.
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. // Відомості. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
3. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 24 черв. 2004 р. // Відомості. — 2004. — № 47. — Ст. 514.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

Короткова Юлія Вікторівна,

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ КОРИСТУВАННЯ ПЛЯЖАМИ

На сьогоднішній день надзвичайно актуальною є проблема безперешкодного та безкоштовного доступу до місць масового відпочинку, зокрема пляжів. Це перш за все обумовлено недосконалістю законодавства в Україні в даній сфері, що проявляється у відсутності нормативно-правового акта, який би детально визначав правовий статус та регламентував правовий режим пляжів, повноваження органів держав-

ної влади та місцевого самоврядування по нагляду і контролю у даній сфері, а також який би закріплював гарантії, які б забезпечували право громадян на вільне відвідування та користування пляжами. Дана проблема на практиці має своїм наслідком численні порушення прав осіб на природні об'єкти, гарантованих Основним Законом — Конституцією України.

Дослідження питань охорони й використання природних ресурсів здійснювали такі вчені-юристи: С. С. Алексєєв, М. І. Васильєва, А. П. Гетьман, М. І. Палієнко, М. В. Шульга та ін.

У ст. 13 Конституції України зазначається, що «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону» [1].

Також відповідно до ст. 13 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» пляжі відносяться до територій загального користування [2]. Таким чином, правовий режим використання пляжів залежить від правового режиму земель загального користування.

У чинному законодавстві України міститься визначення поняття «пляж». Так, відповідно до ст. 1 Водного кодексу України пляжна зона — це прилегла до урізу води частина прибережної захисної смуги уздовж морів, навколо морських заток і лиманів з режимом обмеженої господарської діяльності [3].

Щорічно приймаються нормативно-правові акти по впорядкуванню відвідування пляжів, перевірі обґрунтованості рішень по встановленню плати за користування ними, недопущенню встановлення споруд, що забороняють або обмежують доступ до даного об'єкта. Проблема зумовлена низкою чинників, як-то незадовільне функціонування системи земельних відносин, нечітке визначення статусу курортних територій державного й місцевого значення, невизначеність категорій земель оздоровчого й рекреаційного призначення, застарілість більшості генеральних планів населених пунктів і детальних планів територій, відсутністю місцевих правил забудови населених пунктів [4, с. 1].

Також проблема вбачається в тому, що законодавство України з даного питання є недосконалим, не існує єдиної загальноприйнятої класифікації пляжів, що породжує безпідставне розмежування правових режимів їх використання і охорони; наряду із правом загального користування пляжем законодавство України виділяє також право його спеціального використання, тобто земельна ділянка під пляжем може бути передана у користування в порядку укладення договору оренди пляжної території, а орендарі часто зловживають своїми правами (перешко-

джають у доступі до пляжу, порушуючи тим самим договір оренди); законодавство України не визначає порядок реалізації права загального землекористування, не конкретизує його [5, с. 3].

На підставі вищевикладеного, можна дійти висновку, що на сьогодні в Україні стан врегулювання відносин, пов'язаних з користуванням пляжами є незадовільним. Це проявляється у зловживанні правами однією особою, що в свою чергу порушує права та зачіпає охоронювані законом інтереси інших осіб. Тому існує необхідність прийняття нормативно-правового акта, яким би здійснювалась регламентація цього питання. Найбільш доречним могло б стати прийняття Закону України «Про пляжі в Україні». Розробка даного законодавчого акта має відбуватися з урахуванням позитивного досвіду інших держав у сфері регулювання користування пляжами. Мають бути досліджені недоліки та проблеми, що виникають на практиці в процесі застосування таких нормативно-правових актів. Прийняття закону «Про пляжі в Україні» надасть змогу заповнити прогалину у діючому законодавстві України, що має наслідком вдосконалення правового регулювання використання природних об'єктів. Зокрема, в такому законі слід надати поняття пляжу, класифікацію пляжів, визначити повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері регулювання відносин з приводу користування пляжами. Також необхідно передбачити гарантії прав громадян щодо користування природними об'єктами, зазначеними в Конституції України. Крім того, у законі мають бути наявні норми, які б встановлювали заходи відповідальності за порушення порядку користування пляжами. Прийняття такого нормативно-правового акта буде слугувати підставою для створення дієвого механізму правового регулювання відносин у даній сфері.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 р. // Відомості. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 6 верес. 2005 р. // Відомості. — 2005. — № 49. — Ст. 517.
3. Водний кодекс України : прийнятий 6 черв. 1995 р. // Відомості. — 1995. — № 24. — Ст. 189.
4. Анісімова Г. В. Проблеми користування пляжами за екологічним законодавством України: природно-правовий аспект / Г. В. Анісімова ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». — Харків, 2009. — 12 с.
5. Куліковський Д. М. Шляхи вирішення правових проблем користування пляжами в Україні / Д. М. Куліковський ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». — Харків, 2015. — 8 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

В сучасний період реформування аграрних відносин належне законодавче регулювання суспільних відносин у сфері виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції повинна забезпечувати комплексна галузь українського законодавства — аграрне законодавство України. Розвиток та вдосконалення аграрного законодавства України є однією з необхідних умов забезпечення ефективності агропромислового виробництва в країні, забезпечення сталого розвитку сільських територій, підвищення рівня життя сільського населення.

Чинне аграрне законодавство України є досить об'ємним за обсягом, яке виявляється перш за все у великій кількості нормативно-правових актів, які мають різну юридичну силу. Більш того, правові норми, якими здійснюється регулювання аграрних правовідносин містяться у нормативно-правових актах різної галузевої належності. Дані норми представлені у актах земельного, трудового, цивільного та інших галузей законодавства. Сучасне аграрне законодавство характеризується також великою питомою вагою відомчих нормативно-правових актів, що часто суперечать аграрним законам або дають можливість їх неоднозначного тлумачення, що, в свою чергу, негативно впливає на правозастосовну практику. Із цим пов'язана необхідність вдосконалення правового регулювання аграрних відносин шляхом систематизації норм, яка може відбуватися різними шляхами.

Науковий аналіз перспектив удосконалення аграрного законодавства здійснювався у працях багатьох українських вчених-правознавців: В. П. Жушмана, В. В. Носіка, Т. О. Коваленко, О. О. Погрібного, В. І. Семчика, А. М. Статівки, Н. І. Титової, В. Ю. Уркевича, В. В. Янчука та інших.

Існують кардинально протилежні точки зору на способи вдосконалення регулювання аграрно-правової сфери. Серед поглядів на вирішення даної проблеми можна виділити наступні: прийняття Основ аграрного законодавства; прийняття Закону «Про сільське господарство України»; прийняття Аграрного кодексу України.

Зокрема, Н. І. Титова обґрунтовує доцільність прийняття саме Основ аграрного законодавства України. Незважаючи на те, що дана теоретична позиція не знайшла належної підтримки у наукових колах, на сьогодні існує достатньо аргументів на користь саме такої форми кодифікованого акта аграрного законодавства. Сама назва акта «Основи

законодавства» свідчить про те, що в межах такого акта повинні закріплюватися не всі, а лише основні засади регулювання суспільних відносин у певній галузі. Такий акт буде відігравати роль фундаменту, основи для подальшої правотворчої діяльності в цій сфері, закріпивши стратегічні цілі, напрями та принципи регулювання відповідної групи суспільних відносин. Розробка Основ аграрного законодавства є виправданою також з урахуванням належності аграрного законодавства України до комплексних галузей законодавства, адже норми, які будуть вміщені в такому акті, повинні забезпечити регулювання величезного комплексу різних за змістом та юридичною природою аграрних відносин. Адже охопити усю різноманітність цих відносин в межах єдиного Кодексу буде досить складно [1, с. 58].

А. М. Статівка та В. Ю. Уркевич вважають за доцільне прийняття Закону «Про сільське господарство України». Цим Законом пропонується визначити правові основи економічного впливу держави, встановити перелік використання бюджетних та інших коштів на розвиток АПК та надання йому реальної державної підтримки, що передбачає й узгоджує вирішення інших важливих правових, економічних та соціальних сільськогосподарських проблем [2, с. 12].

В юридичній науці також обґрунтовується точка зору щодо необхідності прийняття Аграрного кодексу України, в якому необхідно відобразити особливості сучасних аграрних суспільних відносин, рівноправність усіх форм власності, організаційно-правових форм і методів господарювання [3, с. 59]. Але противники даного напрямку зазначають, що прийняття Аграрного кодексу не видається можливим. Адже крім законів, в Україні діє значна кількість підзаконних актів, які теж необхідно буде враховувати під час кодифікації. Їх включення до складу Кодексу зробить його ще більш громіздким і тим самим створить ускладнення при застосуванні викладених у ньому норм.

Таким чином, не викликає сумнівів факт необхідності впорядкування аграрного законодавства. Прийняття Основ аграрного законодавства або Закону «Про сільське господарство України» на сучасному етапі розвитку аграрного права вже не є актуальним. Адже в даний час накопичилась значна кількість нормативних актів в аграрній сфері, які потребують систематизації. І таку систематизацію слід здійснити саме шляхом прийняття кодексу. Таким чином, найбільш слушною здається думка В. М. Єрмоленка, В. В. Янчука та інших правознавців щодо прийняття саме Аграрного кодексу України. Тому що таке впорядкування аграрного законодавства дозволить створити передумови для підвищення ефективності його впливу на регулювання аграрних відносин, яке стане більш стабільним і збалансованим. Кодифікація також сприятиме усуненню множинності нормативно-правових актів, які регламентують одні і ті ж аспекти аграрних відносин і тим самим усуненню супереч-

ностей між ними, що у значній кількості наявні у аграрному законодавстві України. Це також дасть змогу заповнити прогалини у правовому регулюванні. Однак кодифікація — це надзвичайно складний і тривалий процес і підходити до її здійснення слід всебічно дослідивши наявні проблеми у регулюванні аграрних правовідносин.

Список використаних джерел

1. Правова система України: історія, стан та перспективи. У 5 т. Т. 4. Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права / за ред. Ю. С. Шемшученка. — Харків: Право, 2008. — 480 с.
2. Наукові засади систематизації аграрного законодавства / В. П. Жушман, О. М. Савельєва; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». — Харків, 2012. — 17 с.
3. Аграрне право України: підручник / [В. З. Янчук, В. І. Андрейцев, С. Ф. Василюк та ін.]; за ред. В. З. Янчука. — [2-ге вид., переробл. та допов.]. — Київ: Юрінком Інтер, 2000. — 720 с.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Платонова Є. О.

Крушеніцька Катерина Сергіївна,

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В РЕГУЛЮВАННІ АГРАРНИХ ВІДНОСИН

В умовах формування національної правової держави аграрне право покликане забезпечувати реалізацію гарантованих Конституцією України прав і свобод аграрних товаровиробників. Це завдання охоплює і питання судового захисту прав і свобод учасників аграрних правовідносин, членів та найманих працівників сільськогосподарських підприємств, який здійснюється шляхом розгляду аграрно-правових спорів та винесенням судом рішення щодо них.

Незалежно від того, яку модель економічного розвитку держава обирає та які політичні сили перебувають при владі, рішення суду є обов'язковим елементом системи джерел аграрного права, найбільш динамічним і впливовим інструментом регулювання аграрних відносин та інтересів суб'єктів сільськогосподарського виробництва, окремих громадян. Злагожене функціонування аграрної сфери економіки є гарантією ефективної діяльності державних органів та інших суспільних інститутів. Від якості законодавчого регулювання аграрних правовідносин у сфері забезпечення населення якісними, безпечними та доступними

продуктами харчування, значною мірою залежить політична стабільність у державі.

Можна виокремити соціальну (включаючи ідеологічно-виховну, світоглядну, інформаційно-програмуючу, координаційну, попереджувальну), політичну та економічну функції рішення суду, як вторинних джерел аграрного права, акцентуючи увагу на основних особливостях таких функцій. Саме через негативний вплив на господарську діяльність суб'єктів аграрних відносин існуючих законодавчих суперечностей, неточностей, колізій вони змушені звертатися до суду за захистом своїх порушених прав, свобод та законних інтересів тощо [1, с. 60].

Виділяють такі підстави врегулювання аграрних суспільних відносин рішеннями судів, що породжуються самою системою аграрного права: а) неоднаковий ступінь «старіння» правових інститутів і норм; б) регулювання аграрних відносин з урахуванням суттєво відмінних умов суспільного життя правовими інститутами і нормами, прийнятими в різний час; в) дещо випереджаючий розвиток підзаконного регулювання тих суспільних аграрних відносин, які повинні бути врегульовані законодавчими актами, що стає причиною не лише порушення принципів підзаконного регулювання, але і створює додаткові умови для проблемності та суперечливості такого законодавства; г) прийняття багатьох «зайвих» аграрних законів з тих питань, які можуть бути врегульовані підзаконними нормативно-правовими актами; г) декларативний характер деяких норм аграрного законодавства; д) непродуктивне «запозичення» національним законодавством іноземних правових інститутів та норм без урахування особливостей національної правової системи, культури та менталітету тощо [2, с. 30].

Кваліфікаційними ознаками рішення суду з аграрно-правового спору, як вторинного джерела аграрного права, можна вважати наступні: вони належним чином оформлені та приймаються тільки для врегулювання спірних аграрних відносин компетентними судовими органами за результатами розгляду ними аграрно-правових спорів; діють тільки стосовно сторін певного аграрно-правового спору в межах визначених спірних аграрних відносин; проголошуються іменем України і мають обов'язковий характер та спеціальну, встановлену законом форму.

Слід погодитись з висловленою в юридичній літературі думкою, що до змісту правотворчої діяльності суду по врегулюванню аграрних суспільних відносин, входить не тільки саме створення судових актів (офіційних нормативно-правових текстів) — власне судова правотворчість, але санкціонування за посередництвом рішення суду правового звичаю або доктринальних положень в якості офіційних джерел аграрного права, введення в дію вже існуючих нормативно-правових актів, їх «ревізія» або «редагування» під час судового нормоконтролю, та їх можливе скасування (втрати ним чинності) [3, с. 85].

Судова практика як складова механізму регулювання аграрних відносин впливає на процес формування та реалізації аграрно-правових норм, у тому числі обумовлює зміст даних норм, формує уявлення про реальний зміст положення аграрного законодавства. Можливо було б доцільно надати статусу джерела аграрного права рішенням вищих судових органів, які містять варіанти вирішення спірних ситуацій, у тих випадках, коли відсутнє законодавче підґрунтя для вирішення цих спорів [4].

Таким чином, окремі рішення суду не просто застосовують джерела аграрного права, а змушені заповнювати існуючі багаточисельні прогалини в аграрному та суміжному з ним законодавстві, тлумачити раніше створену норму права, уточнювати бланкетну (спірну) або відсилочну норму, усувати колізію чи невідповідність, тлумачити судові прецеденти, аграрно-правові звичаї ділового обороту, доктрину аграрного права, природні права тощо.

Список використаних джерел

1. Аграрне право України : підручник / за ред. О. О. Погрібного. — Київ : Істина, 2007. — С. 60–61.
2. Машевська Л. А. Перспективи вдосконалення джерел аграрного права // Підприємництво, господарство і право. — 2010. — № 9. — С. 30–33.
3. Коваленко Т. О. Систематизація аграрного законодавства України // Стан та перспективи розвитку аграрного права : матеріали Міжнар. наук.-теор. конф., присвяч. 80-річчю д. ю. н., проф., акад. АПрН України В. З. Янчука (Київ, 26–27 трав. 2005 р.). — Київ, 2005. — С. 85–87.
4. Аграрне право України : навч. посіб. / [Т. Є. Харитоновна, І. І. Каракаш, Х. А. Григор'єва та ін.] ; за ред. Т. Є. Харитонової, І. І. Каракаша. — Одеса : Юрид. літ., 2017. — С. 61–65.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Платонова Є. О.

Крушеніцька Катерина Сергіївна,

*студентка 4 го курсу судово адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Україна досягла певного прогресу в наблизненні свого екологічного законодавства до європейських стандартів й у створенні дієвого правового механізму його реформування, однак прагнення відповідати всім критеріям членства в ЄС вимагає додаткових зусиль нормотворчого характеру.

Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання за Протоколом про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, ратифікованим Законом України від 1 липня 2015 р. за № 562-VIII [1], які передбачають потребу створення адекватних і дієвих юридичних механізмів для забезпечення високого рівня захисту довкілля і здоров'я населення, які гарантували б ефективну участь громадськості у стратегічній екологічній оцінці, врахування її позиції в документах, що розробляються для забезпечення подальшого сталого розвитку. Ратифікація вказаного Протоколу забезпечить належне виконання Україною міжнародних зобов'язань відповідно до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті [2].

Питання інтеграції екологічної політики відображені в Стратегії державної екологічної політики та були зазначені в Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища, але на практиці мають обмежений характер через існування різних бар'єрів на рівні законодавства, стратегічного планування, фінансування, традицій управлінської діяльності та створення відповідних інститутів. Необхідність виконання директив ЄС, спрямованих на інтеграцію екологічної політики в галузеві політики, повинна сприяти реалізації принципу інтеграції екологічної політики в системі державного управління в Україні.

Інтеграція екологічної політики є передумовою збалансованості розвитку України та має стати одним з ключових в екологічній політиці України. За такого підходу визначення та впровадження стратегічних загальнодержавних пріоритетів і заходів забезпечить вищий рівень охорони довкілля. В Україні галузеве законодавство не приділяє належної уваги екологічним питанням, іноді взагалі їх ігнорує. Частково причиною цього є відсутність механізмів та інструментів такої інтеграції. Екологізація галузевих політик має обмежений характер. Інтеграція екологічної складової до програм розвитку галузей є недостатньою та гальмується, оскільки: в чинному законодавстві немає норм, що стосуються екологізації виробництва, а також має місце неузгодженість законодавчих актів, які регулюють відносини в цій сфері; сприяння та стимулювання виробників до впровадження екологічно чистих виробництв є недостатнім; довгострокові стратегії та програми інтеграції екологічної політики в галузеві політики поки що не розробляють; державна підтримка реалізації екологічних заходів, навіть передбачених державними та галузевими програмами й планами, якщо і здійснюється, то далеко не в повному обсязі.

Усе більшого поширення набуває систематизація реформованого екологічного законодавства у формі кодифікації. Кодифікація будь-якого законодавства як процес зведення до єдності нормативно-правових актів шляхом перероблення їх змісту дозволяє залишити осторонь час-

тину застарілого матеріалу, внутрішньо структурувати і внести відповідний зміст до тієї чи іншої частини майбутнього кодифікованого акта [3, с. 56]. На думку вчених-правознавців, кодифікація екологічного законодавства — одне з актуальних питань сучасної теорії екологічного права, її застосування в реальній практиці законотворення [4, с. 50].

В Україні наявна тенденція постійного розвитку національного екологічного законодавства відповідно до екологічного законодавства інших країн і міжнародно-правових актів. Урахування світового досвіду — необхідний і невід’ємний елемент законотворення, важливий орієнтир під час упровадження правового інституту реформування екологічного законодавства, аналоги якого існують у європейському правовому просторі, проте його бракує в Україні.

Спираючись на зазначене, вважаю за доцільне вдосконалення екологічного законодавства розпочати із внесення змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», зокрема з його доповнення розділом «Стратегічна екологічна оцінка», зосередивши увагу на конкретних міжнародно-правових зобов’язаннях, взятих на себе Україною у зв’язку з підписанням Угоди про асоціацію.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті : Закон України від 1 лип. 2015 р. № 562-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 32. — Ст. 319.
2. Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті : Закон України від 19 берез. 1999 р. № 534-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 18. — Ст. 153.
3. Гетьман Є. А. Кодифікація законодавства України: загальна характеристика, особливості, види : монографія / Є. А. Гетьман ; НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. — Харків, 2012. — 191 с.
4. Гетьман А. П. Кодифікація екологічного законодавства в контексті конституційної реформи // Екологічне право України: система та межі правового регулювання : матеріали Всеукр. наук.-практ. «круглого столу» (м. Дніпропетровськ, 25 верес. 2015 р.). — Дніпропетровськ, 2015. — С. 49–53.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

Куза Олена Станіславівна,

*студентка 4 го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ДЕЯКИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ ТА ШЛЯХІВ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Рівень людського життя напряду залежить від стану навколишнього природного середовища, і, на жаль, за останні роки тенденція невтішна. Все більше турбує питання про рівень забрудненості повітря, ґрунтів, води, лісів. І, напевно, завжди будуть знаходитися люди, котрим не байдужий стан навколишнього середовища, котрі борються за максимальне збереження природніх ресурсів і раціональне їх використання, і ті, котрі жадібно наживаються на довкіллі.

Карпати — не тільки один із наймальовничіших куточків України. Це також один із найвагоміших східноєвропейських оздоровчо-рекреаційних об'єктів, зона цінних лісових масивів, які очищають повітряний басейн над величезною частиною Східної Європи. Ще зі шкільної парти нам відомо, що Карпати — це «легені України». І це дійсно так, адже тут зосереджена третина лісових запасів України, лісистість цієї території одна з найвищих у країні — 53,5 %.

Карпати мають величезний ресурсний і трудовий потенціал, унікальні природно-кліматичні умови, і в результаті нерациональної економічної політики сформувалася спотворена структура господарського комплексу. Тому нинішня система господарювання є екологічно небезпечною і економічно неефективною. У Карпатському регіоні темпи деградації природного середовища перевищують темпи усвідомлення населенням цього небезпечного процесу. Для більшої частини Карпатського регіону характерна антропогенна трансформованість ландшафтів і значна забрудненість середовища [1, с. 175].

Непоправної шкоди завдає таке явище, як варварське лісокористування. А це, в свою чергу, призводить до порушення гідрологічного режиму і водного балансу, стає причиною катастрофічних повеней, буреломів, значних ерозійних процесів, обміління та замулення річок тощо.

Вирішення проблеми поліпшення екологічного стану Карпатського регіону і території України вцілому, у першу чергу слід починати з впровадження системи природоохоронних заходів. 21 грудня 2010 року було прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». Мета цієї Стратегії полягає в поліпшенні екологічної ситуації, підвищенні рівня екологічної безпеки в країні та збільшення площі заліснення території держави шляхом відновлення лісів та лісорозведення на земельних ді-

лянках лісового фонду, створення захисних лісових насаджень на землях несільськогосподарського призначення і землях, відведених для заліснення. Оптимальним, за європейськими рекомендаціями, є показник лісистості 20 відсотків, для досягнення якого необхідно створити більше 2 мільйонів гектарів нових лісів. Загальна площа вкритих ліською рослинністю земель збільшилася з 1961 року із 7,1 до 9,5 мільйона гектарів (на 33,8 відсотка). Якщо зазначені темпи заліснення будуть збережені, то лише через 20 років в Україні буде досягнутий оптимальний рівень лісистості [2].

Лісовий кодекс закріплює положення про те, що основним завданням державного регулювання та управління у сфері лісових відносин є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів [3].

Тобто уряд країни працює над проблемою охорони та раціонального використання лісів. На жаль, державні органи враховують лише загальний відсоток лісів, без урахування «якості» дерев. Через це лісова промисловість перетворила багато природних лісів на території з вирощування деревини. Види дерев, що не мають цінності та потенційного прибутку для лісової промисловості, винищуються. Натомість висаджують види дерев, що швидко ростуть, отже, обіцяють більші прибутки.

Сучасні екологічні проблеми неможливо розв'язати без фінансового забезпечення і інвестування, внутрішніх нагромаджень, бюджетних і позабюджетних коштів.

З метою екологізації виробництва потрібно розвивати ринок екологічних послуг, тобто сферу обміну ресурсами, капіталом і працею, послугами, інформацією, ідеями, які сприяють поліпшенню економії природних ресурсного потенціалу.

Це, насамперед, виробництво спеціальної техніки для контролю за станом навколишнього середовища, розробка технологій по використанню вторинних ресурсів, організація виробництва екологічно чистої продукції, надання екологічних послуг.

Індустрія охорони природного середовища є екологічно ефективною, оскільки прискорює процеси екологічної модернізації, створюється новий ринок товарів, активізується процес нагромадження капіталу через розв'язання екологічних проблем, активізується міжнародна торгівля, підвищується екологічна культура. Розвиток еколого-економічного потенціалу сприяє відтворюючому циклу природокористування встановленню позитивного балансу на користь природи і суспільства.

Список використаних джерел

1. Ковач М. Й. Еколого-економічні проблеми карпатського регіону та шляхи їх розв'язання // Науковий вісник Ужгородського державного інституту інформатики, економіки і права. — 2002. — Вип. 12.1. — С. 175–180.

2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 26. — С. 218.

3. Лісовий кодекс України : від 21 січ. 1994 р. в ред. від 8 лют. 2006 р. № 3852-XII // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 21. — Ст. 170.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

Кулакевич Юлія Анатоліївна,

*студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОРИСТУВАННЯ ПЛЯЖАМИ ОДЕСИ ТА ЇХ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИЙ СТАН

Відповідно до Рішення Одеської міської ради «Правила устаткування та експлуатації пляжів міста Одеси», пляжі — сформовані природою або штучно створені об'єкти, призначені, з одного боку — для масового купання людей (ділянка акваторії, обмежена з боку відкритого моря знаками зони купання з прилеглою до неї ділянкою берегової території, складеної з пляжного матеріалу), з іншого — це активні берегозахисні споруди у складі протишувних і протиобвальних заходів на ділянках, де основи схилів розміщені на контактах з водним дзеркалом моря, для захисту корінних берегів, стабілізації зсувних схилів, розширення або збереження існуючих пляжів та мають обмежений режим використання [1].

В Конституції України закріплено, що право власності народу на землю є можливість володіти, користуватися й розпоряджатися землею як територією в межах існуючих кордонів з метою забезпечення оптимальної взаємодії суспільних, громадських, державних і приватних інтересів у використанні землі як основного національного багатства. Так, відповідно до ч. 3 ст. 83 Земельного кодексу України: «До земель загального користування, населених пунктів відносяться майдани, вулиці, проїзди, шляхи, набережні, пляжі, парки, сквери, бульвари, кладовища, місця знешкодження та утилізації відходів тощо». Стаття 13 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» від 6 вересня 2005 р. № 2807-IV, також відносить пляжі до територій загального користування.

В існуючих чинних Правилах відсутнє регулювання правовідносин між відпочиваючими та бізнесом, який надає пляжні послуги, а така необхідність регулювання є безсумнівною. Більшість тих, хто надають

пляжні послуги, роблять це на підставі договорів оренди берегозахисних споруд, якими, по суті, надані в користування території загального користування — пляжі. Але при цьому, самі громадяни обмежені, хоча мають законне право вільно і безперешкодно користуватися цими самими пляжами, не замовляючи послуг. Прямий правовий конфлікт, який є, він буде до тих пір, поки будуть діяти протиправні договори оренди [2, с. 187]. Проаналізувавши санітарно-епідеміологічні дані за 2017 рік загалом, можна зробити висновок, що морська вода на курортах Одещини відповідає за санітарно-мікробіологічними показниками, нормативним вимогам і придатна для купання.

Лабораторні дослідження проб морської води, взяті поряд з пляжами «Аркадія», «Ланжерон», «Золотий берег», «Лузанівка», «Отрада», «Дельфін», «Чайка», «Курортний», 13 ст. Великого Фонтану, 16 ст. Великого Фонтану, засвідчили, що вода повністю відповідає нормам — як за хімічними, так і за бактеріологічними показниками. Про проведення таких досліджень відповідає відділ організації санітарно-епідеміологічних досліджень ДУ «Одеський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України».

Для порівняння можна взяти дані 2015 року, в цей період спостерігалось сезонне зростання захворюваності на гострі кишкові інфекції, гострі респіраторні інфекції та вірусний гепатит. Згідно результатів лабораторних досліджень не відповідає вимогам стандарту морська вода в зоні водокористування пляжів міста «Ланжерон» і «Золотий берег» у 5-метровій зоні від урізу води та «Курортний» в 5- і 50-метровій зоні від урізу води. З метою профілактики захворювань, які передаються водним шляхом та недопущення погіршення епідситуації в оздоровчий період, керівництву вище перелічених пляжів надано приписи щодо тимчасової заборони водокористування на підвідомчих пляжах.

Заслуговує на увагу також те, що в контрольних точках м. Одеси радіаційний гама-фон складає 8-14 мкР/годину, що відповідає природному. Перевищень радіаційного фону не зареєстровано [3]. Отже, аналізуючи написану мною статтю, можна прийти до висновку про те, що законодавство України відносить пляжі до територій загального користування. А це означає, що кожен громадянин України має право загального земле- та водокористування, адже пляж являє собою поєднання акваторії з частиною земельної ділянки, що до неї прилягає, і користування пляжем означає користування і тим, і іншим. Жоден пляж, який не відповідає санітарним нормам, не отримає відповідного паспорту, що дає право на повноцінне функціонування зони відпочинку біля водойми. А ті пляжі, які вже відкриті, перебувають на контролі санепідслужби. А тому відпочивати варто лише на дозволених ДСЕС пляжах.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Правил устаткування та експлуатації пляжів міста Одеси : рішення Одеської міської ради № 1133-V від 5 квіт 2007 р.
2. Звіт про науково-дослідну роботу «Наукове обґрунтування системи інтегрованого управління природокористуванням в морській прибережній смузі Одеської області» / ОДЕКУ. — Одеса, 2009. — 308 с.
3. Головне управління Державної санітарно-епідеміологічної служби в Одеській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ohlses.odessa.ua/information/sanepid/1208-sanepidsituacija-z-29-kytnya-po-5-travnya-2016-roku.html>.

Науковий керівник: к. ю. н., професор Каракаш І. І.

Ланова Анастасія Юріївна,

*студентка 4 го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ПРАЛІСІВ В УКРАЇНІ

Для України надзвичайно актуальною стала проблема незаконної порубки лісів, особливо у західній частині країни (Львівщина, Тернопільщина, Рівненщина, Житомирщина). Так, під загрозою існування стали одні із найдревніших багатств нашого краю — праліси.

До прийняття Закону України від 23 травня 2017 року № 2063-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат» [1] поняття «праліси» в українському законодавстві не існувало. Проте, такі законодавчі зміни ввели це поняття у ст. 1 Лісового кодексу України, де зазначається, що «праліси (пралісові екосистеми) — споконвічний, стародавній ліс (природні лісові екосистеми), що сформувався природним шляхом і в ході розвитку не зазнав безпосереднього антропогенного впливу» [2].

Це був дуже вагомий крок для українського законодавства, оскільки таким чином було визнано існування такого природного об'єкта, а отже — необхідність його охорони.

Питання незаконної порубки пралісів наразі є дуже актуальним як для навколишнього природного середовища, так і для людей. Через цей антропогенний вплив виникають такі проблеми як: зникнення певних видів флори і фауни; зсуви ґрунту та повені (що наразі є щорічною проблемою в Карпатах); зміна клімату; засушення каналів річок і струмків при неправильній технології повалення та сплаву дерев; незаконна порубка лісу призводить до чималих втрат державного бюджету.

Наразі, у ст. 39¹ Лісового кодексу України встановлено перелік видів діяльності, забороненої на території пралісів: «всі види рубок, у тому числі санітарні, рубки формування і оздоровлення лісів (крім догляду за лінійними об'єктами та вирубування окремих дерев під час гасіння пожежі), будівництво споруд, прокладання шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку, випасання худоби, промислова заготівля недеревинних лісових продуктів, проїзд транспортних засобів (крім до-ріг загального користування та служби лісової охорони)».

Кожне порушення цих заборон може істотно вплинути на такий природний об'єкт, як праліси. Порубка призводить до зменшення розмірів їх територій, зменшення чисельності видів дерев та чагарників. Будівництво споруд, прокладання шляхів, тощо, теж призводить до порубки лісів, забруднення навколишнього природного середовища. Випасання худоби зменшує кількість рослин, що знаходяться під охороною законодавства України, тобто занесені до Червоної книги України. Промислова заготівля недеревинних — це заготівля горіхів, грибів, лікарської сировини, ягід, тощо, така діяльність теж порушує функціонування природних лісових екосистем.

З прийняттям цього року змін до чинного законодавства у сфері охорони лісових ресурсів посилилась відповідальність за правопорушення та злочини, пов'язані із незаконною діяльністю щодо пралісів. Таким чином, врешті решт звернуто увагу на проблему їх охорони, наслідком не вирішення якої може стати зникнення вікового надбання з географічної карти нашої держави.

Законодавцем внесені зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та до Кримінального кодексу України.

Зокрема, у понад 10 разів збільшено розмір штрафу за санкцією ч. 1 ст. 68 Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з якою «порушення правил та інструкцій по відновленню, поліпшенню стану і породного складу лісів, підвищенню їх продуктивності, а також по використанню ресурсів спілої деревини — тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [3]. Такі зміни є досить суттєвими, оскільки раніше розмір штрафу за санкцією цієї статті становив всього від 5 до 8 неоподаткованих мінімумів громадян.

Крім того, вказаним законодавчим актом ст. 68 Кодексу України про адміністративні правопорушення доповнено новою частиною другою щодо порушення вимог з охорони пралісів, квазіпралісів, природних лісів [3].

Законодавець не оминув і питання посилення кримінальної відповідальності за незаконну порубку лісу (ст. 246 Кримінального кодексу України) [4], що повинно мати не аби який вплив на охочих до незаконного промислу з лісовими ресурсами.

Проте, залишається відкритим питання: чому із санкції цієї статті усунуто положення про конфіскацію незаконно добутого майна? Адже таке положення було у минулій редакції цієї правової норми і воно не було зайвим.

Питання охорони пралісів залишається актуальним, оскільки Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат», який схвалено Верховною Радою України 23 травня 2017 року, набув чинності лише 3 вересня 2017 року і його застосування тільки упродовж двох місяців ще не дало очікуваних результатів щодо вирішення проблеми, яка створювалась десятиліттями.

Проте прийняття цього законодавчого акту є вагомим кроком для збереження такої лісової екосистеми, як праліси. Вперше в законодавство нашої держави введені поняття пралісів, перелік забороненої діяльності на території цієї екосистеми та посилено відповідальність за її незаконне здійснення. Завдяки цьому маємо надію на вирішення проблеми незаконної порубки пралісів та їх збереження.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат : Закон України від 23 трав. 2017 р. № 2063-VIII // Офіційний вісник України. — 2017. — № 72. — Ст. 2198.
2. Лісовий кодекс України : від 21 січ. 1994 р. в ред. від 8 лют. 2006 р. № 3852-XII // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 21. — Ст. 170.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 7 груд. 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1984. — № 51. — Ст. 1122.
4. Кримінальний кодекс України : від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25. — Ст. 131.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

Левицька Крістіна Сергіївна,

*студентка 5 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеської юридичної академії»*

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ НА ЖИТЕЛІВ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

На сьогоднішній день питання діяльності агрохолдингів набирає все більшої актуальності серед вчених, так як в результаті аграрної реформи в Україні найбільш економічно ефективним суб'єктом на аграрному ринку виступають агрохолдингові компанії. Відсутність окремого нормативно-правового акту, який визначав би статус агрохолдингів, зобов'язує науковців звертатися до регламентації статусу холдингових компаній загальом. Нормативні приписи, щодо їх діяльності зміщено передусім у Господарському кодексі України та спеціальному Законі України «Про холдингові компанії в Україні» від 1 січня 2016 р. № 3528-XV.

Проаналізувавши законодавчі засади визначення поняття холдингових компаній можна зазначити, що агрохолдиги — це публічні акціонерні товариства, які володіють, користуються та розпоряджаються холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше аграрних господарських товариств, в яких часта сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік має дорівнювати або перевищувати 75 відсотків [1, с. 90].

Серед дослідників діяльності агрохолдингів відсутня єдина точка зору стосовно їх впливу на стан та розвиток сільських територій. До позитивних аспектів українські вчені відносять: надходження до аграрного сектору довгострокових інвестицій (як державних так й іноземних); впровадження та застосування нових технологій та новацій виробництва; використання високопродуктивної іноземної техніки; дотримання компаніями законодавства про працю та надання пільг співробітникам [2, с. 33–34]. Ще одним сприятливим засобом впливу агрохолдингів є укладання договорів з місцевими органами влади на здійснення діяльності пов'язаної з покращенням інфраструктури, підтримки медицини, дитячих, освітніх закладів, розвиток спорту на селі та інше [3, с. 6].

На думку, С. І. Дем'яненко діяльність агрохолдингових компаній негативно впливає на всі сфери життя сільського населення. Перш за все агрохолдинги, завдають відчутної шкоди вітчизняному землеробству, імпортуючи генетично модифіковані рослини та ведучи монокультурне виробництво, що призводить до деградації сільськогосподарських угідь [4, с. 56].

Відбувається монополізація аграрного ринку від негативних наслідків, якої потерпають дрібні сільськогосподарські підприємства. Так як при великих обсягах виробництва собівартість продукції зменшуєть-

ся, що у свою чергу призводить до кризи серед дрібних товаровиробників, яка витісняє їх з аграрного ринку. Це дозволяє агрохолдинговим компаніям шляхом монополізації утримувати вигідну їм ринкову ціну [5, с. 56].

У працях М. С. Александрова звертається увага на те, що агрохолдинги як юридичні особи зареєстровані не у сільській місцевості за місцем оренди землі, а у великих містах, таких як Київ, Одеса, Харків та інші. Наведене призводить до зменшення платежів у місцеві бюджети села, що призводить до низького рівня його розвитку. Агрохолдинги не розв'язують також проблеми трудової зайнятості селян [2, с. 31]. Це зумовлено тим, що більшість компаній, організовуючи сільськогосподарське виробництво, привозить з собою нові кадри (з інших регіонів або використовує іноземну робочу силу), так як, нажаль, наявна в сільській місцевості робоча сила, не відповідає ні своєю кваліфікацією (відсутність належної освіти), ні відношенням до праці (безвідповідальність) не відповідає вимогам сучасного організованого виробництва [6, с. 224].

Ми погоджуємось з думкою таких вчених, як С. С. Акманов, П. Ф. Кулинич, О. М. Савельєва, О. Л. Смирнова, М. Ю. Солдатова та інших, які вважають, що для подолання негативних наслідків та врегулювання позитивних аспектів діяльності агрохолдингів необхідно розробити та прийняти Закон України «Про агрохолдингову діяльність в Україні». В положеннях якого слід закріпити шляхи подолання монополізації сільськогосподарського виробництва, зазначити обов'язковий відсоток працівників (селян) з місцевості розташування агрохолдингу, врегулювати питання податків, які повинні надходити до сільського бюджету та відповідно інші питання створення, розвитку і функціонування агрохолдингів.

Список використаних джерел

1. Савельєва О. М. Про визначення поняття «аграрна холдингова компанія» в законодавстві України // Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права в Україні очима студентів : зб. тез наук. доп. Всеукр. студент. наук. конф. (м. Дніпропетровськ, 12 берез. 2010 р.) / Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. — Дніпропетровськ, 2010. — С. 89–91.
2. Гринчук С. В. Особливості діяльності агрохолдингів та їх вплив на розвиток сільських територій // Вісник ЖНАЕУ. — 2012. — Т. 2. — С. 27–34.
3. Ніценко В. С. Роль агрохолдингів у розвитку сільських територій // Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. / КНЕУ. — Київ, 2015. — № 33 : Проблеми управління у велико товарних агропромислових формуваннях. — С. 293–302.
4. Дем'яненко С. І. Агрохолдинги в Україні: процес становлення та розвитку // Економіка України. — 2009. — № 12. — С. 50–61.
5. Єрмоленко В. В. Проблеми правового регулювання створення і функціонування агрохолдингів в Україні // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України : зб. наук. пр. — Київ, 2015. — Вип. 218 : Правознавство. — С. 54–62.

6. Кукель Г. С. Соціально-економічні аспекти функціонування агрохолдингів в Україні // Науковий вісник Таврійського державного агротехнічного університету : зб. наук. пр. — 2015. — Вип. 179. — С. 216–227.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

Лютова Анна Игоревна,

*студентка 5-го курсу факультета адвокатури
Національного університету «Одеська юридическа академия»*

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

На сегодняшний день просматривается стремительный процесс интеграции Украины в Европейский Союз, а также выход в мировое экономическое пространство как лидирующего государства, это указывает на необходимость формирования и урегулирования процессов, которые непосредственно направлены на обеспечение эффективной и взвешенной государственной аграрной политики.

Одним из приоритетных направлений данной политики в отношении сельского хозяйства и социального развития села, является государственная поддержка. Подтверждением этому является нормативно-правовая база: Законы Украины «О приоритетности социального развития села и агропромышленного комплекса в народном хозяйстве» от 17 октября 1990 г., «О стимулировании развития сельского хозяйства на период 2001–2004 годов» от 26 июня 2001 г., «О зерне и рынке зерна в Украине» от 4 июля 2002 г., «О государственной поддержке сельского хозяйства Украины» от 24 июня 2004 г., «Об основных принципах государственной аграрной политики на период до 2015 года» от 18 октября 2005 г. и другими.

Общетеоретической и практической основой исследования государственной поддержки сельского хозяйства стали работы известных ученых, а именно: А. И. Берлач, В. К. Гуревский, А. В. Духневич, В. М. Ермоленко, В. П. Жущман, С. И. Марченко, Т. А. Остапко, В. И. Семчик, Н. И. Титова, В. З. Янчук.

С. И. Марченко предлагает рассматривать государственную поддержку как урегулированную нормами права совокупность организационных, экономических, правовых и других средств (льгот и преимуществ), предоставляемых государством (в лице уполномоченных органов за счет государственных ресурсов или из-за отказа государства от получения определенных доходов), субъектами хозяйствования, де-

тельность которых связана с сельскохозяйственным производством с целью обеспечения продовольственной безопасности государства, решение социально-экономических проблем, содействие социальному развитию сельских территорий, восстановления и поддержания экологического равновесия территорий [1, с. 145–149].

Исследование доктрины и аграрного законодательства позволяет выделить основные принципы государственно-правового регулирования сельского хозяйства, как основополагающие идеи, которым должны соответствовать законодательные нормы аграрного права, а именно:

- 1) обеспечение реализации конституционных прав и свобод крестьян;
- 2) системность и комплексность мер государственного регулирования сельского хозяйства;
- 3) приоритетности социального развития села;
- 4) обеспечение субъектам хозяйствования защиты прав собственности на землю, имущество и результаты своего труда;
- 5) аграрный протекционизм развития сельского хозяйства.

Так как Украина является членом международной Мировой организации торговли (World Trade Organization, WTO), целью которой является разработка системы правовых норм международной торговли и контроль за их соблюдением [2], состоит необходимость соблюдения принципов МОВ, на которых должна основаться юридическая модель государственной поддержки, а именно: последовательного уменьшения государственной поддержки; учета совокупного измерения поддержки в сельском хозяйстве; предотвращения негативного влияния на внутренние рынки сельскохозяйственной продукции; обеспечение продовольственной безопасности; экологизация аграрного производства; обеспечение инновационно-инвестиционного развития [3, с. 280].

Рассматривая вопрос государственной поддержки сельского хозяйства, невозможно обойти вниманием критерии эффективности, как результативность действий органов государственной власти, направленных на обеспечение законных прав граждан, а также в устранении социально-правовых проблем: эффективность нормативно-правового обеспечения; высокоэффективный механизм исполнительно-распорядительной деятельности в области конкретизации норм законов; эффективность деятельности по применению положений закона специальными субъектами хозяйствования.

Например, к критериям эффективности сельскохозяйственного производства стоит отнести обеспечение экологического равновесия (экологической безопасности), ведь за счет экстенсивного метода производства можно достичь высоких экономических результатов [4, с. 17].

Подводя итоги, стоит отметить, что правовое регулирование государственной поддержки сельского хозяйства на национальном уровне требует особого внимания со стороны органов государственной власти для

ефективного вихода України на мировий рівень економіки. Поєднуємо пропонуємо розробити і прийняти — Закон України «Об основных началах (стратегии) государственной поддержки сельского хозяйства и социальной инфраструктуры села на период до 2030 года».

Список использованных источников

1. Марченко С. І. Поняття державної підтримки суб'єктів аграрного підприємства // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юрид. науки. — 2002. — Вип. 46. — С. 145–149.
2. Світова Організація Торгівлі (СОТ) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/wto>.
3. Духнович А. В. Правові проблеми реалізації Угоди про сільське господарство СОТ в Україні : монографія / А. В. Духнович. — Луцьк : Вежа-Друк, 2016. — 400 с.
4. Марченко С. І. Організаційно-правові питання товарного сільськогосподарського виробництва в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / С. І. Марченко. — Київ, 2008.

Научний керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

Мандрик Тетяна Олегівна, Процюк Світлана Олександрівна,

*студенти 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕДАЧІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДЛЯ ВЕДЕННЯ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У наш час аграрна підприємницька діяльність громадян є досить поширеною в Україні. Фермерське господарство, яке здійснюється безпосередньо на землях сільськогосподарського призначення, охоплює одну із основних організаційних форм такої діяльності. Фермерські господарства, виробляючи товарну сільськогосподарську продукцію, приймають участь у низці суспільних відносин, серед яких значне місце займають відносини саме щодо використання земель сільськогосподарського призначення. Для того, аби саме таке господарство було створено і зареєстровано у відповідних державних органах, у засновника фермерського господарства обов'язковою є наявність права власності або права оренди на земельну ділянку [1, с. 321]. Основні правові аспекти щодо передачі земельних ділянок для ведення фермерського господарства досліджували та аналізували дуже багато вчених-правознавців, як от І. І. Каракаш, Т. О. Коваленко, П. Ф. Кулинич, О. О. Погрібний, В. І. Семчик, Н. І. Титова, В. Ю. Уркевич, Т. Є. Харитонova, М. В. Шульга та інші.

Так, незважаючи на те, що умови та порядок передачі земельних ділянок для ведення фермерського господарства регламентовані Земельним кодексом України та Законом України «Про фермерське господарство» [2], існує низка різноманітних прогалин та протиріч в організаційно-правовому механізмі їх передачі, що, в свою чергу, може призвести до неправильного застосування на практиці норм зазначених нормативно-правових актів.

Надання земельних ділянок державної та комунальної власності у власність або користування для ведення фермерського господарства здійснюється в порядку, передбаченому Земельним кодексом України.

Щоб отримати у власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення, які належать до земель державної або комунальної власності, з метою ведення фермерського господарства, громадяни повинні здійснити низку дій, передбачених законодавством, а саме: вони мають подати клопотання до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який, в свою чергу, передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, які визначаються Земельним Кодексом України. Далі, до клопотання громадяни додають графічні матеріали, на яких мають зазначитися: бажане місце розташування земельної ділянки, погодження землекористувача (це відбувається в тому випадку, коли вилучають земельну ділянку, яка знаходиться у користуванні інших осіб) та документи, які підтверджують, що у зацікавленої особи є певний досвід роботи у сільському господарстві або освіта, яку вона здобула в аграрному навчальному закладі. Оскільки на законодавчому рівні не закріплено конкретний термін роботи у сільському господарстві, ми вважаємо, що достатнім терміном роботи в сільському господарстві слід визнати стаж роботи не менше трьох років, тому що для ведення фермерського господарства та використання земельної ділянки сільськогосподарського призначення особа повинна володіти певними професійними навичками у даній галузі.

Відповідно до ст. 121 Земельного кодексу України громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства в розмірі земельної частки (паю), визначеної для членів сільськогосподарських підприємств, розташованих на території сільської, селищної, міської ради, де знаходиться фермерське господарство. Якщо на території сільської, селищної, міської ради розташовано декілька сільськогосподарських підприємств, розмір земельної частки (паю) визначається як середній за цими підприємствами. У разі відсутності сільськогосподарських підприємств на території відповідної ради розмір земельної частки (паю) визначається як середній за районом [3].

Розмір земельної ділянки, яка може бути надана в оренду для ведення фермерського господарства, у чинному законодавстві не обмежується. Ми вважаємо, що варто встановити на законодавчому рівні певний ліміт щодо розміру земельних ділянок, які можуть надаватись в оренду для ведення такого господарства, оскільки оренда великої кількості земельних ділянок досить крупними фермерськими господарствами витісняє зі сфери виробництва сільськогосподарської продукції малі фермерські господарства. Закон нічого не регулює у плані концентрації земель у руках орендаря. У європейських країнах землекористування законодавчо обмежене, незалежно від того куплена земля чи орендована. Для прикладу, у Польщі — це від 300 до 500 га, приблизно стільки ж у Франції. Закон повинен чітко та конкретно регулювати обіг земельних ділянок як шляхом купівлі-продажу, так і шляхом оренди.

Отже, процес передачі земельної ділянки для ведення фермерського господарства є досить складним і має дуже багато стадій. У майбутньому земельне та аграрне законодавство має бути певним чином вдосконалене, спрямоване на усунення деяких прогалин та повинно сприяти оптимізованому процесу надання земельних ділянок для ведення фермерського господарства як у власність, так і в користування. Не дуже позитивною рисою є те, що такий порядок передбачений у різних статтях Земельного кодексу України та Законі України «Про фермерське господарство», що ускладнює реалізацію земельних прав громадян, які бажають створити фермерське господарство. Цей порядок необхідно повністю викласти насамперед у Законі України «Про фермерське господарство», оскільки він є спеціальним у цій сфері. Також, ми вважаємо, що буде доречно доповнити законодавство, яке регулює діяльність фермерських господарств, більш суворими та конкретнішими нормами щодо передачі в оренду земельних ділянок фермерським господарствам.

Список використаних джерел

1. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : [монографія] / П. Ф. Кулинич. — Київ : Логос, 2011. — 688 с.
2. Про фермерське господарство : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 973-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 45. — Ст. 363.
3. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3. — Ст. 27.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонова Т. С.

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ПРАВА ОРЕНДИ НА ЗЕМЛЮ

Оренда земельної ділянки є усталеною формою користування землею в Україні, проте проведення земельної реформи в Україні викликає постійні зміни до правового регулювання даного інституту. Так, наприклад, було впроваджено удосконалену та суттєво спрощену процедуру державної реєстрації речових прав на земельні ділянки, зокрема права оренди, а також на інші об'єкти нерухомого майна. Дане питання є малодослідженим в науковій літературі, тим паче, після введення в дію зазначених законодавчих змін, що зумовлює актуальність дослідження державної реєстрації права оренди на земельну ділянку.

Державна реєстрація права оренди на землю — це законодавчо визначена офіційна процедура оформлення виникнення, зміни і припинення права оренди на земельну ділянку, здійснювана за допомогою внесення відповідних змін до визначених законом реєстрів. Факт державної реєстрації права оренди на землю відіграє значну роль для земельних, цивільних, господарських, фінансових та податкових правовідносин. Метою такої реєстрації є захист прав сторін орендних відносин, а також додержання таких принципів земельного права, як: цільове використання земель, забезпечення раціонального використання та охорони земель. Державна реєстрація права оренди земельної ділянки носить важливе, навіть вирішальне значення для здійснення орендно-земельних відносин, оскільки, без її проведення здійснення відповідних земельних правовідносин неможливе.

Згідно ст. 6 Закону України «Про оренду землі» право оренди земельної ділянки підлягає державній реєстрації відповідно до закону, а відповідно до ст. 17 цього ж Закону об'єкт за договором оренди землі вважається переданим орендодавцем орендареві з моменту державної реєстрації права оренди, якщо інше не встановлено законом [4]. Статті 125, 126 Земельного кодексу України (далі — ЗКУ) наголошують на тому, що право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав, право власності, користування земельною ділянкою оформлюється відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [1]. Згідно ст. 4 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» право постійного користування та право оренди (суборенди) земельної ділянки підлягає державній реєстрації. Таким чином, державна реєстрація права оренди на земель-

ну ділянку є необхідною умовою здійснення права на користування земельною ділянкою у формі оренди [3].

Відповідно до ч. 10 ст. 79 ЗК України державна реєстрація речових прав на земельні ділянки здійснюється після державної реєстрації земельних ділянок у Державному земельному кадастрі [1]. Таким чином, першим кроком здійснення реєстрації права оренди на земельну ділянку є реєстрація ділянки у Державному земельному кадастрі, яка здійснюється при її формуванні шляхом відкриття Поземельної книги на таку ділянку. Державна реєстрація земельних ділянок здійснюється за заявою: особи, якій за рішенням органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування надано дозвіл на розроблення документації із землеустрою, що є підставою для формування земельної ділянки при передачі її у власність чи користування із земель державної чи комунальної власності, або уповноваженої нею особи; власника земельної ділянки, користувача земельної ділянки державної чи комунальної власності або уповноваженої ними особи; органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування (ст. 24 Закону України «Про Державний земельний кадастр») [2].

При цьому у випадках, визначених ст. 29 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» державна реєстрація права оренди на землю може здійснюватися одночасно з реєстрацією права власності на дану земельну ділянку, або без такого взагалі [3]. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» у разі державної реєстрації речових прав, що є похідними від права власності, одночасно з державною реєстрацією права власності на таке майно заявником подається одна заява [5].

Таким чином, сьогодні у процедурі державної реєстрації права оренди на земельну ділянку ми можемо виділити наступні етапи: 1) державна реєстрація земельних ділянок у Державному земельному кадастрі; 2) державна реєстрація права власності на земельну ділянку; 3) власне державна реєстрація права оренди на земельну ділянку. Слід акцентувати увагу що, така процедура, здається складною, але все ж є набагато спрощена, у порівнянні з тим, в якому вигляді вона існувала донедавна. На нашу думку, доцільним буде внести зміни до Закону України «Про оренду землі» у вигляді введення окремої статті «Порядок реєстрації права оренди на землю». Дана норма би в загальному вигляді закріплювала процедуру реєстрації права оренди на землю, навіть дублюючи положення інших нормативно-правових актів. Сподіваємось, що у подальшому також відбуватимуться зміни до існуючого порядку з метою оптимізації затрат коштів та часу на дану процедуру.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3–4. — Ст. 27.
2. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 7 лип. 2011 р. № 3613-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 8. — Ст. 61.
3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 1 лип. 2004 р. № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 51. — Ст. 553.
4. Про оренду землі : Закон України від 6 жовт. 1998 р. № 161-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 46–47. — Ст. 280.
5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : постанова Кабінет Міністрів України від 25 груд. 2015 р. № 1127 // Урядовий кур'єр. — 2015. — 31 груд. (№ 246).

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

**Милимука Людмила Романівна,
Слюсарчук Діана Дмитрівна,**

*студентки 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА КУПІВЛЮ-ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Відповідно до пункту 15 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України заборонено купівлю-продаж земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв) до набрання чинності закону про обіг земель сільськогосподарського призначення але не раніше 1 січня 2018 року [1].

Приблизно в 80 % випадків суб'єкти ринку земель сільськогосподарського (далі — с/г) призначення можуть обходити законодавчі норми, використовуючи повністю законні способи, які закріплені в кодексі, що і породжує тіньовий ринок.

Якщо розглядати та аналізувати сучасний ринок землі, можна виокремити декілька способів законно купити земельну ділянку с/г призначення: 1) *договір оренди земельної ділянки*. За законом орендар не має правомочності — право розпоряджатися земельною ділянкою (тільки володіння і користування), проте, сторони можуть укласти договір оренди землі з правом першочергового викупу земельної ділянки орен-

дарем після завершення дії мораторію; 2) *спадок, обмін, вилучення (викуп) для суспільних потреб*. Земельний кодекс передбачає право передавати такі землі у спадщину, обмінювати одну земельну ділянку на іншу (договір міни) і здійснювати вилучення (викуп) земельних ділянок для суспільних потреб; 3) *договір емфітевзису*, за яким власник на довгостроковій основі (до 50 років) передає своє право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб іншій особі. Це право можливо відчужувати і передавати у порядку спадкування (за винятком внесення земельної ділянки до статутного фонду, передачі в заставу); 4) *застава*, зокрема «кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом» (ч. 1 ст. 572 Цивільного кодексу України); 5) *продаж земельної ділянки по частинах*. Першочергово власник земельної ділянки виділяє окрему її частину. Відповідно до п. 7 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, які посвідчують право на земельну ділянку, а також порядку поділу та об'єднання земельних ділянок» від 5 березня 2009 р. «відчуження частини земельної ділянки з виділенням її в окрему земельну ділянку здійснюється після отримання її власником державного акта, що посвідчує право власності на сформовану нову земельну ділянку». В результаті цього може виникнути нова земельна ділянка, яка реєструється в майбутньому як земля під забудову. Відповідно така земля може бути предметом купівлі-продажу [2].

Враховуючи те, що при використанні названих способів дійсно є можливість відчужити земельну ділянку с/г призначення, потрібно стверджувати, що обіг земель в Україні існує, хоч і в таких опосередкованих проявах.

У Світовому банку висловилися, що реформа, яку нагально необхідно провести в Україні, — це земельна реформа. Про це в ході Українського фінансового форуму сказала директор Світового банку в справах України, Білорусі та Молдови Сату Кахконен. «Дуже важливою є земельна реформа. Якщо подивитись на те, що можна було б зробити, щоб прискорити ріст економіки, то тут йдеться про земельну реформу, зокрема це продаж земель с/г призначення». З її слів вбачається, що восени будуть здійснюватися відповідні кроки щодо цього питання [3].

При аналізі наукових статей, в яких описується мораторій на купівлю-продаж земель с/г призначення можна виокремити позитивні і негативні наслідки його скасування. Позитивним є те, що державні органи влади будуть мати можливість прослідковувати кому та з якою метою була продана земельна ділянка. Також скасування заборони на продаж землі в майбутньому може забезпечити ефективніше функціону-

вання сільськогосподарського виробництва. Причина такого використання елементарна — власники землі будуть зацікавлені у покращенні її якості та введенні нових продуктивніших технологій, з метою отримання більшого прибутку. Скасування мораторію може породити і певну конкуренцію в осіб, які матимуть бажання купити земельну ділянку, останні будуть пропонувати вигіднішу ціну та оптимальні способи користування землею. Негативні наслідки скасування мораторію полягають у тому, що купити великі ділянки в Україні можуть тільки ті особи, які володіють значним капіталом, тому після скасування мораторію масштабні площі можуть перейти в їх руки, що призведе до підвищення цін на нерухомість, процвітання корупції, можливості використання земель не за прямим призначенням. Негативним наслідком зняття мораторію є ризик інвестиціям. Орендарі й власники не можуть передбачити на 100 % чи взагалі будуть вони мати доступ до тих же земельних ділянок у майбутньому. І ще одним негативним є те, що при забороні продавати землю багато хто із землевласників міг загубити документи, які підтверджують право власності на землю, чи просто не захочуть займатися встановленням чітких меж земельної ділянки в майбутньому, а в деяких випадках первинні власники вже померли. Негативні випадки при скасуванні мораторію також будуть фігурувати, але незважаючи на це земельний ринок має бути впроваджений зараз. Якщо влада це проігнорує, то Україна втратить можливості для інвестування та зростання продуктивності сільського господарства, а також відбудуватиметься подальша деградація сільських територій.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3. — Ст. 27.
2. Сім способів законно купити землю с/г призначення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://yurgazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/sim-sposobiv-zakonno-kupiti-zemlyu-sg-priznachennya-.html>.
3. Світовий банк за якнайшвидший продаж землі в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zemvisnuk.com.ua/page/news1>.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

ЗАКОНОДАВЧІ ВИМОГИ ЩОДО ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Останнім часом розвиток світової економіки зазнав значних змін у зв'язку з переходом на якісно новий рівень ведення сільськогосподарського виробництва: виробництво органічної продукції поступово витісняє його традиційну модель, що пов'язано із збільшенням попиту на органічні товари. Крім того, виробництво, що використовує органіку має чимало еколого-економічних переваг, що сприяють покращенню здоров'я населення й підвищують рівень продовольчої безпеки держави в цілому.

Маючи всі передумови для розвитку виробництва органічної продукції, в Україні існує великий потенціал у даній сфері, оскільки попит саме на українські органічні товари постійно збільшується як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Позитивним кроком у здійсненні органічного виробництва є прийняття Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 3 вересня 2013 року (далі — Закон), який не лише здійснив правову регламентацію відносин, пов'язаних з виробництвом та обігом органічної сільськогосподарської продукції, а й легально визначив основні правові категорії вказаної сфери [1].

Статтею 1 вказаного Закону визначено виробництво органічної продукції (сировини) — як виробничу діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені цим Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів.

Варто зазначити, що оперування вказаним вище поняттям суперечить міжнародному праву, для якого традиційним є визначення даної діяльності через термін «органічне сільське господарство», яке за своєю суттю з виробництвом органічної продукції не є тотожним [2, с. 107].

Що стосується вимог, то законодавець визначив, що виробництво органічної продукції (сировини), згідно з п. 1 ст. 12 Закону мають право здійснювати фізична чи юридична особа, яка пройшла оцінку відповідності виробництва органічної продукції (сировини), отримала сертифікат відповідності та включена до Реєстру виробників органічної продукції (сировини) [1]. Таким чином, основними законодавчими вимогами щодо суб'єктів виробництва є: 1) підтвердження відповідності виробни-

цтва органічної продукції (проходження оцінки відповідності органічного виробництва, отримання сертифікату відповідності та включення до Реєстру виробників органічної продукції); 2) маркування.

Крім вимог щодо суб'єктів здійснення, законодавець передбачив ряд вимог і щодо самого виробництва, зокрема, ст. 15 Закону вказує, що при виробництві органічної продукції та/або сировини повинні використовуватись лише спеціальні методи, що виключають застосування неорганічних засобів.

Разом з тим, законодавчі вимоги щодо здійснення виробництва органічної продукції не мають можливості реалізовуватись повною мірою, тому що Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» вимагає прийняття багатьох підзаконних нормативно-правових актів на виконання його вимог, які, на жаль, за 4 роки існування вказаного акту так і не були прийняті.

Крім того, зазначені в ст. 29 Закону положення щодо маркування не є вдалим, оскільки передбачають використання державного, а не міжнародного логотипу для маркування органічної сільськогосподарської продукції, що знижує можливість вітчизняних товаровиробників конкурувати із зарубіжними, оскільки в такому випадку українська продукція не вважається органічною і потребує проходження спеціальних процедур для визнання такою [2, с. 107].

Недоліком Закону є також невизначеність строків проведення оцінювання виробництва та передачі відповідного висновку (звіту) на розгляд комісії, що на практиці займає багато місяців і як наслідок обумовлює великі збитки для підприємців-аграріїв.

З огляду на вищезазначені положення, можна зробити висновок, що для вирішення вказаних проблем необхідно: по-перше, негайно прийняти вказані в Законі підзаконні нормативно-правові акти на виконання його вимог; по-друге, визначити використання міжнародного логотипу для маркування органічної сільськогосподарської продукції; по-третє, встановити розумний строк проведення оцінювання виробництва та передачі відповідного висновку (звіту) на розгляд комісії. Крім того, вважаю за доцільне усунути термінологічну невідповідність та закріпити на законодавчому рівні єдиний термін «органічне сільське господарство».

Список використаних джерел

1. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України від 3 верес. 2013 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 20–21. — Ст. 721.
2. Кравець Н. В. Правові аспекти органічного сільського господарства як засобу реалізації принципу екологізації аграрного виробництва // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. — 2014. — Вип. 197, ч. 1. — С. 102–109.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Платонова Є. О.

ВИЛУЧЕННЯ ЧАСТКИ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ІЗ СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ПРОГАЛИНА ЗАКОНОДАВСТВА

Спільна сумісна власність характеризується тим, що земельна ділянка на такому праві може належати лише громадянам. Вона відрізняється від спільної часткової власності тим, що у ній не визначаються заздалегідь частки учасників земельної ділянки і права на неї. Відповідно до ч. 2 ст. 83 Земельного кодексу України у спільній сумісній власності можуть перебувати земельні ділянки подружжя, членів фермерського господарства (якщо інше не передбачено угодою між ними), співвласників житлового будинку. Цей перелік є вичерпним. Згідно з ч. 4 ст. 89 Земельного кодексу України співвласники земельної ділянки, що перебувають у спільній сумісній власності, мають право на її поділ або на виділення з неї окремої частки [1].

Проблема полягає в тому, що згідно п. 5 ст. 89 Земельного кодексу України — поділ земельної ділянки, яка є у спільній сумісній власності, з виділенням частки співвласника, може бути здійснено за умови попереднього визначення розміру земельних часток, які є рівними, якщо інше не передбачено законом або не встановлено судом.

Тобто, це означає, що земельна ділянка, яка перебувала у спільній сумісній власності кількох осіб (кожна з яких внесла свою частку, але між собою ці частки не є рівними) під час розділу буде поділена на рівні частини згідно кількості осіб, які нею володіли. З цього виходить, що права осіб, які надали у власність найбільші частки, будуть порушені, так як під час поділу — їм виділять частку рівну часткам інших співвласників, яка не буде тотожна тій, яка була надана ним спочатку. Питання справедливості такого розподілу на частки залишається відкритим.

Спільна сумісна власність подружжя на земельну ділянку — це ідеальний приклад для поділу, тому що норми Сімейного кодексу України та Земельного кодексу України збігаються. Згідно п. 1 ст. 70 Сімейного кодексу України — частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором [2], що за своєю суттю абсолютно повністю відповідає положенню, що викладено у п. 5 ст. 89 Земельного кодексу України. У інших видах володіння, користування та розпорядження на засадах спільної сумісної власності можливо зберегти свою реальну частку за умови чіткої фіксації розміру переданої земельної ділянки у договорі.

Має місце також — виділ реальної частки за рішенням суду. Згідно ч. 2 ст. 372 Цивільного кодексу України за рішенням суду частка співвласника може бути збільшена або зменшена з урахуванням обставин, які мають істотне значення [3]. Дане положення земельного законодавства можна вважати суттєвою прогалиною, яка спричиняє утворення конфліктів, що призводить до значної кількості звернень до суду, з причини не справедливого виділу часток із земельної ділянки. Така ситуація змушує осіб укладати договори, що ускладнює процес передачі земельної ділянки та впливає на вартість здійснення такого правочину.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3. — Ст. 27.
2. Сімейний кодекс України : від 10 січ. 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 7. — Ст. 273.
3. Цивільний кодекс України : від 16 січ. 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40. — Ст. 356.
4. Земельне право України : підручник / за ред. О. О. Погрібного, І. І. Каракаша. — 2-ге вид., допов. і переробл. — Київ : Істипа, 2009. — 600 с.
5. Земельне право : навч. посіб. / Р. В. Корнєєв. — 2-ге вид., переробл. та допов. — Київ : Центр учб. літ., 2011. — 248 с.

Науковий керівник: к. ю. н., професор Каракаш І. І.

Олексюк Ольга Олександрівна,

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЕКОЛОГІЧНУ БЕЗПЕКУ ТЕРИТОРІЙ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

В усі роки існування цивілізації, зокрема це 6000 років з них людство проживало у мирі лише 292 роки, відповідно ця статистика свідчить і про певний негативний вплив на природу в умовах будь-якої інтервенції, і цей вплив значно перевищує здатність біосфери до саморегуляції та ставить під загрозу можливість існування її як системи. Якщо проаналізувати історію воєн — то це історія саме знищення природи, тому правова відповідальність в галузі екології визначає виконання відповідальними особами спеціальних обов'язкових вимог законодавства щодо забезпечення екологічної безпеки в таких випадках. Особливо на даний час чітко виражається проблема правового захисту соціуму, екологічний стан якого погіршився в рази саме через війну, що відбувається на Сході нашої країни.

Так як національна безпека є досить складною системою, в якій відповідно до ЗУ «Про основи національної безпеки», виокремлено крім інформаційної, державної, гуманітарної, соціальної, воєнної і екологічної безпеку [1]. Українське законодавство в загальному визначенні зазначає, що екологічна безпека — це певний фізіологічний, біологічний, фізичний стан середовища що не є небезпечним для суспільства та їхнього здоров'я. Наразі екологічна безпека у великому занепаді, саме внаслідок порушення природоохоронного законодавства, зокрема проведення тих же самих військових дій на Сході. За даними на цій території було знищено тепло-, водо-, енергопостачання, зливних та очисних споруд, місць збору та утилізації відходів. Також яскравим прикладом при недотриманні законодавства є такі негативні наслідки як забруднення основних складових довкілля, таких як: ґрунт, атмосферне повітря, поверхневих та підземних вод. Великого негативного впливу здійснюється саме на цивільне населення, цей вплив здійснюється електромагнітним та високочастотним випромінюванням, величезної шкоди завдають різні види озброєнь, забруднюючи природу хімічними речовинами, зокрема сполуками важких металів, підвищуючи радіаційний фон. Так як нам відомо на Сході існувало безліч підприємств хімічного та вугільного комплексів, відбулись великі викиди сильнодіючих отруйних речовин в атмосферу, пожежі є постійними джерелами забруднення на території, що призводить до викиду в атмосферу стійких органічних забруднювачів. Напевне самим болючим наслідком війни є вбивство мирного населення та військових-захисників, потрібно зазначити, що і цей факт впливає на екологію. Коли на певній території є велика кількість трупів, що згодом розкладаються, в ґрунт потрапляє утворююча отрута, яка з дощами чи з ґрунтовими водами попадають у водойми, отруюючи їх. Ще одним негативним наслідком війн є тримання місцевого населення в певній напрузі в плані загрози пов'язаної з мінами, бомбами, які ще не зірвались, при цьому вилучались досить багато земельних угідь. Всі ці дії, що порушують законодавство можна висловити одним словом — екологічна катастрофа, що характеризується руйнуванням природного середовища на певній території при цьому перетворюючи умови життя населення цієї території на небезпечне для життя і здоров'я, нормального існування тваринного та рослинного світу.

Організаційно-правове забезпечення екологічної безпеки визначає послідовність та цілеспрямованість діяльності структурно-організаційних форм, визначає методи такої діяльності, особливості їх застосування на різних стадіях процесу забезпечення екологічної безпеки [2, с. 206]. В країні створена широка нормативно-правова база, що виражає громадянські права, вона включає: ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» (відповідно до ст. 9 кожен громадянин України має право на безпечне для життя й здоров'я навколишнє природне се-

редовище) [3], ЗУ «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», Земельний кодекс, Лісовий кодекс та інші. Екологічний характер мають права, які закріплені і іншими законами, наприклад ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» передбачено (ст.4) право на безпечні для здоров'я та життя продукти харчування, питну воду та інше [4]. Екологічні права закріплені також у законах України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про відходи» та інші.

Отже, можна дійти висновку, що екологічна безпека в Україні забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики, відповідно до прийнятих в установленому порядку концесій, програм у війсьній, політичній, економічній та інших сферах. Так як на даний час існує нова наукова проблема «екологія-право-війна», то саме якщо весь світ, зокрема наша Україна при здійсненні військових операцій та інше, не буде надалі дотримуватись законодавства, усіх правил, наша екологія досягне дуже великого занепаду, що звісно дасть відображення на людях. Наразі необхідний вибір конкретних засобів та шляхів забезпечення екобезпеки територій воєнних дій з своєчасним вжиттям заходів, адекватних характеру і масштабу загроз національним інтересам.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 1 черв. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 29. — Ст. 1433.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки : навч. та наук.-практ. посіб. / В. І. Андрейцев — Київ : Знання-Прес, 2002. — 332 с.
3. Про охорону навколишнього середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 41. — Ст. 546.
4. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24 лют. 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 27. — С. 218.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

ЛІСОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Правове регулювання лісових відносин усіх європейських країн відбувається на основі уніфікованого нормативно-правового акту — кодексу чи закону, мінливість яких є помітною через внесенню відповідних змін і поправок відповідно до тенденцій розвитку у даній сфері і вимог міжнародних угод. Л. Полякова звертає увагу, що незважаючи на численні розходження, у структурі кожного лісового закону завжди можна виділити чотири основні частини: декларативну, регулятивну, нормативну та процесуальну [1, с. 12]. За мету у кожному законі взято формування умов і регулювання такого лісокористування, яке б поєднувало розумність і мінімальну виснажливість. Хоча підходи до розмежування понять ліс і лісові землі є різними (можуть визначатися обидва поняття, лише одне з них або навіть їх поєднання), уніфікованим є включення до їх складу як власне земель лісу, так і нерозривно пов'язаних з ними та призначених для лісогосподарства. Порівнюючи з українським законодавством, доречно звернути увагу на розмежування і визначення у Лісовому кодексі таких понять як ліс, лісова ділянка, земельна лісова ділянка, а також землі лісогосподарського призначення.

Цілі лісової політики є загальними і об'єднуючими для світової спільноти, а їх нормативне закріплення, перш за все, зосереджено у резолюції E/2000/L.32, прийнятою Економічною і Соціальною радою ООН. Зокрема, важливою серед них є політичне забезпечення охорони, управління і невиснажливого лісокористування шляхом виконання ухвал Європейських міністерських конференцій, які підписані наряді з багатьма державами і Україною [2, с. 141]. Слід звернути увагу, що визначальним фактором такої політики є форма власності на лісові землі. Статтею 7 Лісового кодексу України передбачено, що ліси є об'єктом правом власності Українського народу; ліси можуть перебувати у державній, комунальній і приватній власності [3]. Аналогічним чином передбачені три форми власності і у Німеччині. Поряд з цим, Польща виокремлює державні і общинні ліси, Словаччина, Австрія і Швеція — державні і приватні. Особливої уваги заслуговує той факт, що на приватних власників покладений обов'язок приймати активну участь у розвитку лісової інфраструктури. Загальним є віднесення повноважень управління і контролю урядові чи безпосередньо профільним міністерствам (у Швеції створено Національне лісове агентство, у Словаччині Генеральна дирекція лісів, у Польщі Казначейство — засновник державної лісової компа-

нії, в Естонії — Державна лісова адміністрація). Згідно ст. 94 Лісового кодексу України державний контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів здійснюється Кабінетом Міністрів України, Державною екологічною інспекцією України, Державним агентством лісових ресурсів України, органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства та з питань охорони навколишнього природного середовища, іншими органами виконавчої влади у межах повноважень, визначених законом.

У загальному доступ до лісів у всіх країнах є вільним. У будь-якому разі можуть передбачатися і певні обмеження власниками чи лісовою адміністрацією (заборона відвідування, обмеження пересування/здійснення окремих дій, спеціальне лісокористування). Законодавство таких країн як Угорщина, Польща, Литва, Латвія передбачає вимогу встановлення попереджувальних знаків у даному випадку. Щодо українського законодавства, то ст. 88 Лісового кодексу передбачена можливість заборони або обмеження на відвідування лісів населенням, а також проведення певних видів робіт на окремих лісових ділянках на період пожежної небезпеки та під час проведення заходів боротьби зі шкідниками [3].

Важливим аспектом є і економічне регулювання, оскільки розвиток лісової галузі вимагає відповідного фінансування. Так, загальним підходом є фінансова підтримка лісового фонду з державного бюджету або спеціалізованих фондів (найчастіше за рахунок спеціальних податків). Зокрема, у Норвегії і Франції до відповідних фондів зараховуються надходження з податків на продаж лісу і продукції виготовленої з деревини, в Італії — податок на продукцію з паперової маси і паперу. Сталою для більшості країн є і практика отримання дотацій з державного бюджету. Що до фінансування в Україні, питання врегульоване відповідно до форми власності. Стаття 98 Лісового кодексу зазначає, що видатки на підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх відтворення і охорони здійснюються за рахунок: а) державного бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства — щодо лісів державної власності; б) місцевого бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства — щодо лісів державної та комунальної власності; в) власних коштів власників лісів — щодо лісів приватної власності. Видатки на зазначені заходи можуть здійснюватися за рахунок інших джерел, не заборонених законом. Увагу привертає тенденція останніх років до зниження фінансування з державного бюджету та переважання власних коштів підприємств як головного джерела ведення лісового господарства. З огляду на це важливим є сприймання і Perezняття досвіду європейських країн для подальшого ефективного розвитку і досягання нового, якісно вищого рівню.

Список використаних джерел

1. Полякова Л. Порівняльний аналіз лісових законів європейських країн // Лісовий і мисливський журнал. — 2003. — № 3.
2. Сенько Є. І. Аналіз лісової політики європейських країн // Науковий вісник : зб. наук.-техн. праць Укр. держ. лісотехн. ун-ту. — Львів, 2004. — Вип. 14.2 : Менеджмент природних ресурсів, екологічна і лісова політика. — С. 140–146.
3. Лісовий кодекс України : від 21 січ. 1994 р. в ред. від 8 лют. 2006 р. № 3852-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 21. — Ст. 170.

Науковий керівник: к. ю. н. асистент Заверюха М. М.

Піддубняк Анна Василівна,

*студентка 4 го курсу судово адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ЗАХОДІВ БОРОТЬБИ З ЕКОЛОГІЧНОЮ КРИЗОЮ В УКРАЇНІ В ЧАСТИНІ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ

На шляху розвитку сучасних технологій, впровадження нових засобів виробництва людство все частіше зіштовхується з проблемою перероблення продуктів власної життєдіяльності у напрямку зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. За весь час існування «сміттьєвого питання», законодавство різних країн пройшло шлях від банального вивезення відходів на полігони до створення спеціальних комплексних сміттепереробних заводів. На разі досвід зарубіжних країн показує, що сміття може стати базисом для створення прибуткового бізнесу. Одним із лідерів в цьому напрямку є Швеція, яка переробляє 99 % усіх відходів країни і завдяки цьому опалює будинки, забезпечуючи їх електроенергією. У Швейцарії, Німеччині, Австрії близько 97 % відходів також переробляються, тому полігони зі сміттям взагалі закриті. Проте не всі країни Європи мають таку втішну ситуацію з переробкою сміття, зокрема величезні звалища і відсутність заводів характерні для Болгарії, Румунії та України.

В нашій країні існують нормативно-правові акти, які покликані регулювати поводження із відходами, зокрема Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про поводження з радіоактивними відходами», «Про житлово-комунальні послуги», «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції» та інші, серед яких основоположним є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1]. Базисні положення стосовно безпечного схоронення і переробки продуктів життєдіяльності як фізичних, так і юридичних осіб

закладені в Законі України «Про відходи» від 1998 року, але з огляду на час його прийняття і сучасну сміттєву карту України можна говорити про застарілість його норм і певну декларативність. Навіть поправку європейського зразка від 2012 р., внесено до ст. 32 Закону «Про відходи» [2] про заборону захоронення не перероблених побутових відходів з 1 січня 2018 року, не було доповнено практичною інструкцією, з послідовним планом дій зі створення інфраструктури для першочергового сортування і подальшої переробки сміттєвих відходів. Українські території характеризуються тотальним перенасиченням відходами у зв'язку з невідвістю норм існуючого законодавства, яке, крім того, передбачає лише один спосіб утилізації — захоронення. Наявні виробничі потужності країни, стосовно переробки сміття, становлять 4 заводи, серед яких працює лише один у м. Київ і 3 сміттєспалювальних установки. У звіті Міністерства регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства «Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2016 рік» зазначено, що минулого року лише 5,8 % усього сміття було утилізовано, з якого 2,71 % — спалили, а 3,09 % — відправили на переробку. Незалежні організації дослідили, що в Україні є негативна тенденція до збільшення відходів, що відправляють на полігони, а не утилізують, зокрема у 2016 році ця кількість збільшилася на 1,2 % від попереднього року.

Отже, у боротьбі за безпечний стан навколишнього середовища у частині утилізації відходів Україна не здобула жодних вагомих перемог за весь період незалежності. З метою якісних змін, варто вказати на практичні заходи, втілення яких допоможе зберегти природні умови існування людства. Однією з умов успішного функціонування законів, що опосередковують відносини з утилізації відходів є їх об'єктивна можливість для реалізації на практиці. Як правило, усі труднощі мають економічний характер, наприклад, у сільських населених пунктах відсутні контейнери для збору побутових відходів, їх збір та вивезення; в районних центрах є декілька санкціонованих сміттєзвалищ, до яких, щоб довести, необхідні кошти. В таких ситуаціях саме держава повинна нести відповідальність за матеріальне забезпечення необхідним обладнанням, і тільки після цього впроваджувати дієвий екологічний контроль. Економічна криза не є сприяє вирішенню екологічних проблем в Україні у частині розбудови заводів по переробці, але виходом із цієї ситуації може слугувати залучення іноземних інвестицій. Для того, щоб зацікавити інвесторів необхідно створити необтяжливі податкові умови, наприклад, застосування механізмів пільгового кредитування та податкових канікул, спрощений порядок отримання дозвільних документів. Вітчизняних власників заводів та підприємств, потрібно заохочувати до використання безпечних технологій з переробки та утилізації відходів. Надалі варто підвищувати екологічну правосвідомості населення,

зокрема проводити спеціальні заходи по навчанню сортувати відходи. Крім того, необхідно обмежити обіг одноразових товарів із пластику, наприклад, пропонувати у супермаркетах паперові пакети багаторазового користування, замість целофанових або ж взагалі ввести річні ліміти щодо випуску продуктів із пластику [3, с. 259].

Отже, для виходу з екологічної кризи необхідно здійснити комплекс заходів як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. В будь-якому разі боротьбу за екологічне благополуччя потрібно починати негайно, аби забезпечити майбутнім поколінням право на безпечне навколишнє середовище.

Список використаних джерел

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
2. Про відходи : Закон України від 5 берес. 1998 р. № 187/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 36. — Ст. 242.
3. Екологічне право України : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / за ред. І. І. Каракаша. — Одеса : Фенікс, 2012. — 788 с.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

Піддубняк Марина Юріївна,

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку аграрних відносин за умов нестабільної економічної ситуації, спаду виробництва в сільському господарстві, існуючих проблем із формуванням джерел фінансування діяльності аграрних підприємств, особливо актуальним постає питання надання державної підтримки фермерським господарствам. Підвищений ризик, довгий період обороту капіталу, нестабільні економічні умови ведення бізнесу — ці та інші фактори знижують інвестиційну привабливість фермерських господарств, їх платоспроможність. Така ситуація закономірно підвищує значення пільгового кредитування аграріїв з боку держави, що забезпечить поповнення обігових коштів сільськогосподарських товаровиробників, дозволить їм виступати позичальниками на фінансовому ринку.

Проблематикою правового регулювання державної підтримки сільського господарства в Україні займалися такі вчені, як: О. В. Гафу-

рова, А. Й. Годованюк, В. М. Ермоленко, В. П. Жушман, Т. О. Коваленко, В. В. Носік, В. І. Семчик, А. М. Статівка, В. Ю. Уркевич та інші.

Фермерські господарства в Україні визнано прогресивною формою підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства. У зв'язку з цим, їм властиве особливе правове становище порівняно з іншими формами господарювання у сільському господарстві. Це знаходить свій прояв у особливостях правового регулювання земельних та майнових відносин фермерських господарств, специфіці їх державної реєстрації та припинення діяльності тощо [1]. Окремо визначено особливості державної підтримки фермерських господарств. Слід зазначити, що серед сільськогосподарських товаровиробників спеціальні заходи державної підтримки передбачено лише стосовно сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та фермерських господарств.

Державна підтримка фермерських господарств здійснюється через Український державний фонд підтримки фермерських господарств, що є державною бюджетною установою, яка виконує функції з реалізації державної політики щодо фінансової підтримки становлення і розвитку фермерських господарств.

У Законі України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 року закріплено норму, яка забезпечує державну підтримку фермерським господарствам, зокрема зазначається, що новоствореним фермерським господарствам у період становлення (перші три роки після його створення, а у трудонедостатніх населених пунктах — п'ять років), фермерським господарствам з відокремленими фермерськими садибами, фермерським господарствам, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах, на поліських територіях, визначених в установленому порядку Кабінетом Міністрів України, та іншим фермерським господарствам надається допомога за рахунок державного і місцевого бюджетів, у тому числі через Український державний фонд підтримки фермерських господарств [2].

На реалізацію зазначених норм Закону, було прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам».

Безперечно, закріплення у спеціальному Законі України «Про фермерське господарство» правового становища Українського державного фонду підтримки фермерських господарств та двох видів державної допомоги (безповоротної та поворотної) було значним досягненням на шляху реалізації правового механізму надання державної допомоги. Доступ до збільшеної поворотної підтримки відкритий для максимально широкого кола фермерських господарств, при цьому враховується також поява нового різновиду — сімейного фермерського господарства без статусу юридичної особи [3]. Проте, запорукою ефективності державної

підтримки вітчизняних фермерських господарств є не лише збільшення розмірів бюджетного фінансування, а й забезпечення чіткого і зрозумілого порядку використання таких коштів.

На нашу думку, досить складною є процедура одержання фінансової підтримки на безповоротній основі за бюджетною програмою КПКВК 2801230 «Фінансова підтримка фермерських господарств». Для участі у конкурсі на її одержання фермерському господарству доводиться подавати до конкурсної комісії більше десяти різних довідок і документів. На наш погляд, прагнення підвищити фінансову дисципліну при використанні бюджетних коштів шляхом ускладнення порядку надання фінансової підтримки призводить до втрати інтересу фермерських господарств до такої допомоги.

Таким чином, останнім часом недостатньо приділяється увага підтримці розвитку фермерських господарств. Державна фінансова підтримка вітчизняних фермерських господарств здійснюється у невеликих обсягах і користується нею, з огляду на складну процедуру її отримання, незначна кількість господарств. Державна допомога фермерам має бути спрямована не на підтримку обсягів виробництва та цін виробників, а на активізацію діяльності кооперативного руху у фермерському середовищі; на розвиток ринкової інфраструктури для зменшення вартості ведення бізнесу; сприяння реалізації інноваційних проєктів фермерами; сприяння просуванню українських товарів на світові ринки тощо.

Список використаних джерел

1. Аграрне право України : навч. посіб. / [Т. Є. Харитоновна, І. І. Каракаш, Х. А. Григор'єва та ін.] ; за ред. Т. Є. Харитонової, І. І. Каракаша. — Одеса : Юрид. літ., 2017. — 436 с.
2. Про фермерське господарство : Закон України від 19 черв. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003 — № 45. — Ст. 363.
3. Григор'єва Х. А. Правові засади надання поворотної фінансової підтримки фермерським господарствам в Україні // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 2. — С. 105–109.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Платонова Є. О.

ЩОДО ПИТАННЯ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Впродовж останніх років спостерігається тенденція до набуття знань про стан навколишнього природного середовища та антропогенний вплив на нього. Конституція України та Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» нормативно закріпили право кожного на вільний доступ до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Науковець Т. Р. Захарченко наголосила: «Неможливо уявити собі сучасне цивілізоване, відкрите суспільство, яке б не забезпечувало своїм громадянам юридичних гарантії одержання інформації, яка їх цікавить, у тому числі екологічної». У Законі України «Про інформацію» екологічної інформації окремо не виділено, однак у ч. 4 ст. 21 зазначено: «До інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені відомості про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту» [1]. Поняття екологічної інформації та її форми наведено в ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2]. Ю. С. Шемшученко визначив, що екологічна інформація — будь-яка інформація про стан навколишнього природного середовища в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про події, явища, матеріали, факти, процеси і окремих осіб у сфері використання, відтворення та охорони природних ресурсів, природних компонентів та ландшафтів, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки [3]. Таке тлумачення, на нашу думку, є найбільш повним. Інформаційний запит може надходити з вимогою про надання можливості ознайомлення з даними моніторингу довкілля, кадастрів природних ресурсів, реєстрів, автоматизованих баз даних та інші, у випадках, коли дана інформація може вплинути на реалізацію екологічних прав та інтересів, якщо викликає громадський інтерес, без особистої зацікавленості в ній. Згідно з Положенням про державну систему моніторингу довкілля затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. [4], суб'єктами системи моніторингу України, які наділені колом обов'язків у сфері здійснення спостережень за станом навколишнього середовища визначено Мінприроди, Мінагрополітики, ДСНС, ДАЗВ, Держсанепідемслужбу, Держлісагенство, Держводагенство, Держгеокадастр, Мінрегіонбуд, Держгеонадра, ДКА. Відповідно до наказу Міністерства екології та природних ресурсів України «Про забезпечення доступу до публічної інформації» від 11 листопада 2011 р. № 444 [5] запит пода-

ється в довільній формі, з обов'язковим зазначенням відомостей про запитувача та можливі засоби для зв'язку, окрім цього, у ньому надається загальний опис інформації або вид, назва, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит (якщо запитувачу це відомо). Відповідь на запит, за загальним правилом, слід очікувати протягом 5 робочих днів з дня подання запиту. Однак, якщо запит стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, інформації щодо стану навколишнього природного середовища, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних ситуацій, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян відповідь на запит повинна бути надана протягом 48 годин з дня подання запиту. Важливо підкреслити, що інформація такого типу надається безкоштовно. Оплатність передбачається лиш у випадку відшкодування фактичних витрат на копіювання та друк документів обсягом більш як 10 сторінок. У ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» передбачена відповідальність за відмову від надання своєчасної, повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, а також про джерела забруднення, приховування або фальсифікацію відомостей про стан екологічної обстановки чи захворюваності населення. Отже, виходячи з вище зазначеного, хочемо сказати, що екологічне інформаційне забезпечення щодо надання, збору, узагальнення та оприлюднення відомостей про екологічну обстановку та її вплив на стан здоров'я населення є надзвичайно важливим для формування правової свідомості громадян України, усвідомлення ними масштабів техногенного впливу та необхідності розробки справді ефективних способів захисту та охорони навколишнього середовища. Проаналізувавши низку законодавчих актів, зрозуміли, що вони лише частково регламентують доступ до екологічної інформації. Переконані, що єдиним правильним рішенням такої проблеми стане затвердження єдиного нормативно-правового акту, а це, в свою чергу, сприяло б чіткому визначенню та розумінню поняття екологічної інформації та права доступу до неї, визначило б повноваження компетентних державних органів у сфері інформування населення про стан навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48. — Ст. 650.
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
3. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. — Київ : Юрид. думка, 2005. — 848 с.
4. Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкіл-

ля : постанова Кабінету Міністрів України від 30 берез. 1998 р. № 391 // Офіційний вісник України. — 1998. — № 13.

5. Про забезпечення доступу до публічної інформації : наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 11 листоп. 2011 р. № 444 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 95. — Ст. 3475.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

Пригара Марія Степанівна,

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

АДАПТАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На даному історичному етапі для України право Європейського Союзу є прикладом для всебічного удосконалення законодавства для забезпечення якісної регламентації суспільних відносин у будь-якій сфері, в тому числі і в сфері охорони навколишнього природного середовища. Адаптація норм екологічного права формується як складова частина правової реформи в Україні. Варто зауважити, що не є джерелами права України — джерела права Європейського Союзу, проте метою адаптації є створення підґрунтя для можливості входження України до Європейського Союзу.

Право навколишнього середовища Європейського Союзу пройшло досить складний шлях становлення та розвитку. Стокгольмська конференція ООН з питань навколишнього середовища, що відбулася в 1972 р., дала поштовх для формування самостійної політики ЄС у галузі охорони навколишнього середовища. Починаючи з 1973 р. напрями та форми реалізації цієї політики регламентуються програмами, планами дій з охорони довкілля, які містять декларації принципів і пріоритетні способи вирішення екологічних проблем. Такі програми і плани приймаються на відповідні періоди з чітким регламентуванням поетапного втілення цілей визначених напрямками міжнародної політики у сфері охорони довкілля. Саме в цих програмах було закріплено 11 базових принципів, що створили фундамент екологічної політики ЄС на майбутнє, таких як: принцип «краще попереджати, ніж лікувати», принцип «забруднювач платить»; екологічна політика ЄС має брати до уваги інтереси країн, що розвиваються; охорона довкілля є справою кожного, що потребує об'єднання зусиль щодо поліпшення екологічного виховання [1].

Адаптація екологічно права України до права Європейського Союзу почалася з затвердження Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, яка визначила, що метою цієї адаптації є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* на основі вимог, які висуваються Європейським Союзом до держав, що мають намір вступити до нього. На першому етапі виконання Програми пріоритетними сферами, в яких здійснюється адаптація законодавства України, є охорона здоров'я і життя людей, тварин і рослин, охорона навколишнього середовища. Згодом інтеграційні процеси лише посилювалися, перейшли на новий рівень після підписання «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [2, с. 153], яка виокремила основні вектори подальшого розвитку взаємної співпраці України та ЄС у сфері охорони довкілля після підписання та набрання чинності Угоди про асоціацію. Так у контексті Угоди про асоціацію були розроблені Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Базовий план передбачав перелік директив Європейського Союзу у сфері охорони довкілля, які власне будували предмет та метод, вимоги до конкретних нормативно-правових актів інтегрування екологічного законодавства України.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом — це реальна можливість швидкого та ефективного удосконалення норм екологічного законодавства України для створення, на основі досвіду вже існуючої системи норм права у сфері довкілля, стійкого законодавчого регулювання сфери екологічних правовідносин, через виконання міжнародних норм-стандартів, імплементації конкретних підгалузей екологічного права через призму концепції сталого розвитку.

На шляху повного реформування у руслі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу потрібно вирішити ряд питань. Таким чином нагальним питанням можна визначити потребу у запровадженні процедури консультацій з приводу екологічних питань уповноважених органів державної влади з громадськістю, запровадити тісніший взаємозв'язок на міжнародному рівні з всесвітніми екологічними організаціями різних рівнів, сприяти їх діяльності, досліджувати наукові надбання Європейського союзу. Та не менш важливим є потреба залучення громадськості для збереження природного навколишнього середовища, шляхом підвищення правосвідомості громадян, фінансування різного роду державних освітніх і культурних програм, спрямованих на підвищення суспільної зацікавленості у дотриманні норм екологічного законодавства.

Найяскравіше проблеми екологічного законодавства України, які долаються шляхом адаптації до європейського законодавства, можна

окреслити через порівняння екологічних норм. По-перше у Європейському праві навколишнього середовища більшість норм мають пряму дію, в той час в Україні більшість актів непрямої дії, які делегують основне врегулювання правовідносин органам виконавчої влади, шляхом прийняття ними підзаконних актів у межах їх компетенції [3, с. 13]. По-друге європейським законодавством завжди чітко і доречно обирається інструмент для урівноваження балансу інтересів суспільних, економічних та екологічних, що спрощує процедуру імплементації законодавства [4, с. 165]. В Україні питання процедур та інструментів втілення державної політики рідко окреслюється у нормах закону, що затримує розвиток різного роду суспільних відносин.

На даному етапі Україна вже пододала ряд проблемних питань, та вже пройшла певний шлях до адаптації екологічного законодавства у відповідному руслі. Таким чином за останні роки Україна значно розширила наукові дослідження проблематики гармонізації української еколого-правової системи з європейською, створено при Міністерстві юстиції України Центр порівняльного права, який зобов'язаний надавати експертні висновки щодо відповідності проектів законів та інших нормативно-правових актів, що подаються, вимогам права Європейського Союзу. Також відбулося покращення інформаційної та аналітичної діяльності центральних органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. Європейська інтеграція України передбачає забезпечення ефективного функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав і свобод людини і громадянина, їх ефективний захист, так в Україні вже була проведена оптимізація центральних органів виконавчої влади, яка була направлена на створення ефективної системи органів управління у сфері екологічних правовідносин.

Реформування шляхом адаптації норм екологічного законодавства України до Європейського права навколишнього середовища є важливою діяльністю нашої держави для двох цілей. По-перше, створення передумов та можливості подальшого вступу України до Європейського союзу і, по-друге — створення стійкої системи державного захисту екологічних прав та свобод громадян, забезпечення високого рівня екологічної безпеки суспільства.

Список використаних джерел

1. Мармазов В. Адаптація законодавства до стандартів ЄС: підсумки п'ятирічного шляху / В. Мармазов, Г. Друзенко // Урядовий кур'єр. — 2003. — 11 груд. — С. 7.
2. Друзенко Г. Реформування механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу в контексті підготовки проекту Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС // Юридична Україна. — 2003. — № 7. — С. 153–155.

3. Слива Ю. В. Сучасний стан міжнародної і національної нормативних баз щодо управління навколишнім середовищем // Мясное дело. — 2014. — № 2. — С. 13–15.

4. Шемшученко Ю. С. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / Ю. С. Шемшученко. — Київ : Юрид. думка, 2008. — С. 165–170.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

Приходько Юлія Едуардівна,

*студентка 4 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РИНОК ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ВІЧНА ПЕРСПЕКТИВА?

Вже менше двох місяців залишається до можливості реалізації п. 15 Розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України [1]. Варто зазначити, що з моменту прийняття кодексу законодавцем постійно вносилися зміни до даного пункту, які постійно продовжували дату зняття заборони на функціонування ринку землі. Можливо і цього разу станеться така ж ситуація. Однак, останнім часом посадові особи вищих органів державної влади всерйоз заговорили про створення ринку землі. Але чи це стане дійсно реальністю і що це нам принесе?

Ринок землі — це засіб перерозподілу земельних ділянок між власниками і користувачами шляхом економічних методів на основі конкурентного попиту та пропозиції, що забезпечує: купівлю-продаж, оренду, визначення вартості землі та визнання її капіталом і товаром тощо [2].

Доволі часто поняття ринку землі тлумачиться надто звужено і зводиться суто до операцій з її купівлі-продажу. А насправді це набагато ширше поняття, в основу якого покладено юридично-правові та економічні відносини, що виникають між суб'єктами ринку землі під час здійснення земельних операцій таких як оренда, застава, обмін, дарування і спадкування приватизованої землі заради індивідуального збагачення.

На даний час, серед науковців немає єдиної точки зору щодо актуальності відкриття ринку землі в Україні. Розповсюдженою є думка, що включення землі у ринковий обіг призведе до суттєвого падіння цін на цей ресурс, обезземелення більшості селян, руйнування існуючих господарств [3, с. 33].

Однак, останнім часом розпочався стрімкий процес підготовки до запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення. Хоча раніше також були такі спроби, але ці законопроекти в кращому випадку досягали прийняття їх лише у першому читанні (проект № 9001-д від 7 грудня 2011 р. та проект № 5525 від 13 грудня 2016 р.).

Варто зазначити, що 14 вересня 2017 року також був зареєстрований Проект Закону про ринок земель № 7112 від 14 вересня 2017 р., на жаль його тексту у вільному доступі в даний момент немає. Тому про його зміст можна лише здогадуватися [4].

Якщо ж раніше було більше противників серед високопосадовців щодо відкриття ринку землі, то зараз багато із них змінили своє ставлення до цього питання у зв'язку із політично-економічною ситуацією в країні. Оскільки, відповідно до програми співпраці України і Міжнародного валютного фонду земельна реформа є однією із її важливих складових.

Також про гостру необхідність запровадження ринку землі зазначає Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у Огляді інвестиційної політики України станом на 2016 рік (OECD Investment Policy Reviews: Ukraine 2016), посиляючись на те, що дана дія стане однією із передумов покращення бізнес-клімату та удосконалення інвестиційної політики [5].

Загалом, світова практика довела, що розвинений і добре інституціоналізований земельний ринок забезпечує розподіл прав власності на землю таким чином, що досягається використання земельних ресурсів найбільш доцільним способом. До того ж, останніми роками перед багатьма країнами постає питання про посилення ролі держави в регулюванні ринку земель. Наприклад, у Данії на законодавчому рівні визначено максимальний розмір земельної ділянки, що може перебувати у власності однієї сім'ї. Тим самим обмежується монополізм на земельному ринку. У Франції, Іспанії та США існує заборона на певний термін продавати отриману землю. У Швеції купувати землю сільськогосподарського призначення можна лише з дозволу Уряду [6].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна сказати, що українське суспільство на даному етапі свого існування найбільш близьке до запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення і це є таки неминучою реальністю. Його створення безумовно матиме як позитивні, так і негативні наслідки, однак, опираючись на досвід провідних економічно розвинених країн, можна із впевненістю сказати, що це стане визначним і позитивним кроком для нашого суспільства, але це станеться тільки у тому випадку, якщо буде проведена дійсно якісна і виважена реформа. В іншому випадку — це буде великий крок назад, що буде супроводжуватися тотальною монополізацією земель дешево схожою на «панщину». Потрібно ще трішки зачекати і час дасть нам відповіді на всі питання.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3–4. — Ст. 27.

2. Ліщенко Т. М. Формування інфраструктури ринку землі: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.07.02 / Т. М. Ліщенко ; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. — Київ, 2006. — 24 с.

3. Результати і проблеми реформування сільського господарства України / Ю. О. Лупенко, П. Т. Саблук, В. Я. Мессель-Веселяк, М. М. Федеров // Економіка АПК. — 2014. — № 7. — С. 26–38.

4. Про ринок земель: проєкт Закону № 7112 від 14 верес. 2017 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webpr-oc4_1?prf3511=62540.

5. Офіційний сайт Головне управління держземкадастра в Одеській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.landres.od.ua>.

6. Обзор инвестиционной политики Украины станом на 2016 рік (OECD Investment Policy Reviews: Ukraine 2016) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.koepeck.com/Digital-Asset-Management/oecd/finance-and-investment/oecd-investment-policy-reviews-ukraine-2016_9789264257368-en#page.8.

7. Зінчук Т. О. Європейський досвід формування ринку сільськогосподарських земель: реалії та перспективи для України / Т. О. Зінчук, В. Є. Данкевич // Економіка АПК. — 2016. — № 12. — С. 84–92.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонова Т. Є.

Регалюк Михайло Васильович,

*студент 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЕКОЛОГО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПИТНОЮ ВОДОЮ НАСЕЛЕННЯ

У нашому світі все живе пов'язане з водою і значною мірою складається з води. З кожним роком інтерес до водних ресурсів збільшується, адже через забруднення і інші негативні фактори проблема забезпечення питною водою населення набуває глобального характеру. Незадовільна якість питної води є проблемою, яка характерна на даний час для більшості країн світу.

Проблема водопостачання і якості водних ресурсів вирішується на найвищому міжнародному і національному рівнях. Так у Водному кодексі України вказано, що водні ресурси забезпечують існування людей, тваринного і рослинного світу і є обмеженими та уразливими природними об'єктами. Покращення якості води, яка споживається населенням, визнано Верховною Радою України одним із основних пріоритетів охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів [1]. Забезпечення якості питної води у відповідність з європейськими стандартами передбачено Кабінетом Міністрів України в числі основних завдань національної екологічної політики [2]. Слід зазначити, що наяв-

ність безпечної для життя та здоров'я людини питної води є однією з основних умов дотримання і реалізації конституційно закріпленого суб'єктивного права на екологічну безпеку. Також законодавством встановлені певні обмеження використання води, скидання забруднюючих речовин. Державні органи планово мають проводити моніторинг вод, завдяки якому збирається інформація про стан води. Ці дані обробляються, зберігаються і аналізуються, що дає змогу спрогнозувати зміну стану даного ресурсу і розробити рекомендації для його покращення.

В Україні прийнято та діє спеціальний нормативно-правовий акт у досліджуваній сфері — Закон України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» від 10 січня 2002 р., яким, відповідно до його преамбули, визначаються правові, економічні та організаційні засади функціонування системи питного водопостачання, спрямовані на гарантоване забезпечення населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою [3]. Існують певні стандарти у сфері питної води та питного водопостачання, до яких входять державні стандарти України та міжнародні стандарти, що визначають: державний стандарт на питну воду; державний стандарт на фасовану питну воду; методи, методики і засоби контролю та оцінки якості питної води. На даний час склад і властивості, гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання викладені у наступних документах: ГОСТ 2874-82 «Вода питна. Гігієнічні вимоги і контроль за якістю» та ДСанПІН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», що затверджені Міністерством охорони здоров'я України. На жаль, ці стандарти уже втратили актуальність через те, що змінюються процедури очищення води і екологічна ситуація в країні, тому потребують негайного оновлення.

Водопостачання в Україні перебуває в кризовому стані. Основними проблемами є те, що більшість наших водних ресурсів зосереджені в басейнах великих річок (Дніпра, Дністра, Дунаю тощо), які з кожним роком міліють і забруднюються промисловими відходами. Середньорічна водозабезпеченість на одного жителя в кілька разів менша ніж в європейських країнах. Основними джерелами забруднення води залишаються стічні води підприємств, хімікати які використовуються в сільському господарстві, побутові стоки, нафтопродукти з місць де їх використовують і через аварії на суднах і підприємствах, відходи при видобутку корисних копалин, відходи деревини, велика кількість сміття, скидання забруднюючих речовин з різних видів транспорту. Більшість водних об'єктів через такий негативний вплив людини стають непридатними для споживання. Ще однією вагомою проблемою в даній сфері є відсутність фінансування водоохоронних заходів.

Отже, можна дійти висновку, що проблема забезпечення питною водою населення є актуальною і потребує негайного вирішення. Держава

має встановити баланс екологічних і економічних інтересів які пов'язані з водними об'єктами. Від державних органів необхідне негайне оновлення нормативної бази, які б відповідали сучасним реаліям. Потрібно збільшити міру відповідальності за забруднення води і використання її в необґрунтованих цілях. Запровадження нових технологій допоможе більш якісніше і в більшій кількості очищувати воду для споживання. Кожен громадянин має усвідомити масштаб проблеми водопостачання в Україні і прикласти всіх зусиль для її вирішення.

Список використаних джерел

1. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : постанова Верховної Ради України від 5 берез. 1998 р. № 188/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 38–39. — Ст. 248.
2. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовт. 2007 р. № 880-р // Офіційний вісник України. — 2007. — № 79. — Ст. 2961.
3. Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення : Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2918-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 16. — Ст. 112.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

Ругало Юлія Ігорівна,

*студентка 5 го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Виробництво сільськогосподарської продукції у всі часи було пріоритетним напрямком розвитку економіки України, і це враховувалося законодавцем при оподаткуванні даної діяльності. В межах податку на додану вартість (далі — ПДВ) для сільськогосподарських товаровиробників було передбачено існування спеціального режиму оподаткування діяльності. Однак, наразі внесено зміни до Податкового кодексу України [1] щодо ст. 209, і відповідно скасовано повністю спеціальний режим оподаткування діяльності сільськогосподарських товаровиробників з 1 січня 2017 року.

Тож, в сучасних умовах, у зв'язку з низкою законодавчих змін це питання потребує нового, детального дослідження.

Варто відзначити, що спеціальний режим оподаткування сільськогосподарських підприємств був введений Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників» від 24 червня 2004 р. [2].

Спеціальний режим ПДВ був єдиним видом державної підтримки, який здійснювався в автоматичному режиму без втручання держави, що виключало корупційну складову та мало важливе значення у спрощенні податкових відносин у галузі сільського господарства, зменшувало труднощі і витрати на адміністрування податків [6, с. 860].

Згідно зі спеціальним режимом, що існував до 1 січня 2016 р., сума ПДВ, нарахована сільськогосподарським підприємством на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів/послуг, крім підакцизних товарів, за винятком виноматеріалів первинного виноробства, не підлягає сплаті до бюджету та залишається в розпорядженні такого підприємства для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість товарів/послуг, основних фондів, придбаних (споруджених) сільськогосподарським підприємством для їх використання у виробництві сільськогосподарської продукції, а за наявності залишку такої суми податку — для інших виробничих цілей [1].

Зазначені суми податку на додану вартість акумулювались сільськогосподарськими підприємствами на спеціальних рахунках на основі постанови «Про затвердження Порядку акумулювання сільськогосподарськими підприємствами сум податку на додану вартість на спеціальних рахунках, відкритих у банках» [3].

Ініціатори запровадження спецрежиму у новому ПКУ в 2010 році вважали, що вказаний режим стимулюватиме ріст виробництва в АПК та підвищить соціальні стандарти на селі.

Законом України від 24 грудня 2015 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» з 1 січня 2016 року позитивна різниця між сумою податкових зобов'язань звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту звітного (податкового) періоду, визначена у відсотках від 20 до 85 % до Державного бюджету та залишок у відповідності до відсоткового співвідношення — на спеціальні рахунки в установах банків в залежності від виду товарів та послуг [4].

Проте з 1 січня 2017 року втратила чинність ст. 209 ПКУ, яка регламентувала умови застосування спеціального режиму оподаткування.

Міністерство аграрної політики та продовольства України було противником скасування спецрежиму ПДВ, стверджуючи, що наслідки будуть більш ніж плачевні, оскільки скасування спецрежиму в першу чер-

гу вдарить по малому і середньому агробізнесу і навіть може обвалити сільське господарство.

Спецрежим ПДВ є необхідним для вітчизняних с/г товаровиробників, оскільки це є непряма підтримка галузі. Наслідком переходу сільськогосподарських підприємств на загальний режим обкладання ПДВ стане істотне зниження обсягів виробництва продукції сільського господарства та його занепад.

Збереження пільгового режиму оподаткування дозволить наростити експортний потенціал сільгоспвиробників та переробку продукції, а отже, дасть змогу українським аграріям продавати за кордон не сировину, а готовий продукт. Це, у свою чергу, забезпечить надходження податків до державного бюджету та робочі місця [5, с. 12].

Тому скасування зазначеного виду підтримки сільгосптоваровиробників в Україні є абсолютно непродуманим та, на нашу думку, являється пагубними діями з боку держави відносно цієї категорії виробників.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України — 2011. — № 13-14, 15-16, 17. — Ст. 112.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників : Закон України від 24 черв. 2004 р. № 49 // Урядовий кур'єр. — 2004. — № 169.
3. Про затвердження Порядку акумулювання сільськогосподарськими підприємствами сум податку на додану вартість на спеціальних рахунках, відкритих у банках : постанова Кабінету Міністрів України від 12 січ. 2011 р. // Офіційний вісник України. — 2011. — № 2. — Ст. 108.
4. Про особливості застосування спеціального режиму оподаткування в сільському господарстві у 2016 році : лист ДФС України від 5 січ. 2016 р. № 203/7/99-99-19-03-02-17.
5. Мельник Т. О. Основні напрями державної підтримки розвитку сільського господарства в умовах СOT / Т. О. Мельник, О. І. Шолудько // Вісник Львівського національного аграрного університету. — 2011. — № 18 (1). — С. 1-12.
6. Сарана С. В. Спеціальний податковий режим у сфері сільського і лісового господарства та рибальства // Форум права. — 2012. — № 1. — С. 860-866.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гаєриш Н. С.

Рябов Максим Вікторович,

*студент 4 го курсу судово адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМА ЗАБРУДНЕННЯ ПИТНОЇ ВОДИ В УКРАЇНІ

Стаття 50 Конституції України закріплює право кожного на безпечне для життя та здоров'я довкілля, частину якого складають і водні ресурси. Питна вода є невід'ємною умовою існування людини. Проте прісна вода в екосистемі України становить лише близько 3 % водних ресурсів. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність контролю за станом води в Україні. В умовах євроінтеграційного курсу нашої держави підвищується вплив європейських стандартів якості та потреба в адаптації законодавства України, у тому числі й екологічного, до вимог ЄС.

Юридично визначення питної води закріплено в ст. 1 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» у редакції від 18 травня 2017 р. Відповідно до зазначеної статті питна вода — вода, призначена для споживання людиною (водопровідна, фасована, з бюветів, пунктів розливу, шахтних колодязів та каптажів джерел), для використання споживачами для задоволення фізіологічних, санітарно-гігієнічних, побутових та господарських потреб, а також для виробництва продукції, що потребує її використання, склад якої за органолептичними, мікробіологічними, паразитологічними, хімічними, фізичними та радіаційними показниками відповідає гігієнічним вимогам. Згідно зі ст. 39 цього ж Закону зазначається, що метою збирання, оброблення, збереження та аналізу інформації про якість питної води, стан об'єктів централізованого питного водопостачання, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття відповідних рішень у цій сфері проводиться державний моніторинг.

За даними такого моніторингу областями з найгіршим станом питної води у системах централізованого водопостачання з відхиленням від державних санітарних норм і правил за санітарно-хімічними показниками є Луганська, Запорізька, Дніпропетровська, Миколаївська, Херсонська та Київська.

Проте для забезпечення конституційних екологічних прав 3 березня 2005 року був прийнятий Закон України «Про Загальнодержавну цільову програму «Питна вода України» на 2011–2020 роки». Вказана Програма закріпила обсяги фінансування водного господарства та встановила шляхи розв'язання існуючих проблем даної сфери. Важливо відзначити, що одним із її завдань є приведення законодавства України, зокрема щодо стандартизації якості питної води, у відповідність із законодавством Європейського Союзу. Програмою передбачено збільшення кількості нормативно-правових актів такого спрямування до 2020 року.

Також заплановано збільшення кількості очисних споруд. Метою такого збільшення є доведення якості питної води до встановлених нормативів. Крім цього у Програмі зазначається, що оптимальним варіантом розв'язання проблеми є реалізація державної політики щодо розвитку та реконструкції систем централізованого водопостачання та водовідведення; охорони джерел питного водопостачання; розроблення та впровадження науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок із застосуванням новітніх матеріалів, технологій, обладнання та приладів.

В цілому позитивним є той факт, що станові навколишнього середовища приділяється все більше уваги з боку держави в особі її органів. Зростання нормативної бази, прийняття програм розвитку водного господарства безумовно вплине на подальше становище екоресурсів держави. Більше того, курс на Європейський Союз в подальшому забезпечить підвищення стандартів якості в Україні, оскільки такі стандарти в країнах ЄС знаходяться на зовсім іншому рівні.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення : Закон України від 18 трав. 2017 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 16. — Ст. 112.
3. Про Загальнодержавну цільову програму «Питна вода України» на 2011–2020 роки : Закон України від 3 берез. 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 15. — Ст. 243.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

Салій Ірина Олександрівна,

*студентка 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ПОЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Створення комфортних умов та забезпечення високого рівня екологічної безпеки є одних з найважливіших завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Зараз ця функція надзвичайно актуальна, адже нестабільний екологічний стан та прогалини в законодавстві створюють передумови для хижацького використання наданих суспільству ресурсів.

Охорона тварин від незаконного полювання регулюється таких законодавчими актами, як: Закон України «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про захист тварин від жорстокого поводження», а міжнародному рівні регулюється Конвенцією про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі.

У ст. 248 Кримінального Кодексу України передбачено, якщо порушити правила полювання, якщо воно завдало значну шкоду, а також незаконне полювання в заповідних зонах та об'єктах природно-заповідного фонду, або полювання на звірів, птахів чи інші види тварини, що занесені до Червоної книги України, — караються штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста шістдесяти до двохсот сорока годин, або обмеженням волі на строк до трьох років [1].

Зайняття мисливством порушуючи законодавчі вимоги, вважається браконьєрством, що має винищувальний характер. Сам термін «браконьєрство» необхідно розуміти, як полювання в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими способами.

Також за це правопорушення передбачена і адміністративна відповідальність, ст. 85 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає «Порушення правил використання об'єктів тваринного світу» на браконьєрів можуть накласти штраф від шести до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб — від тридцяти до дев'яноста неоподатковуваних мінімумів доходів населення. Відповідальність передбачається також ст. 85¹ та ст. 90 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2].

Нещодавно були внесені зміни у законодавство з приводу відповідальності за незаконне полювання, так наказом Мінагрополітики та Мінприроди «Про затвердження Такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України)» від 19 червня 2017 року.

Такси були збільшені у декілька разів, Держлісагентство зробило розмір відшкодування за незаконне добування або знищення однієї особи лося 80 тис. грн (було — 20 тис. грн), оленя європейського — 60 тис. грн (раніше 15 тис. грн), оленя плямистого — 50 тис. грн, лань — 40 тис. грн (раніше 10 тис. грн), козулі та муфлона — 32 тис. грн (раніше 8 тис. грн) [3].

До цих змін у штрафах, діяли такси, котрі були затверджені в 2007 році. Приписи, що містились у цьому наказі були застарілі та не особливо впливали на незаконне полювання, а сума заподіяної шкоди була значно менша.

Браконьєрство в Україні набуло великих масштабів і воно спричиняє шкоду не тільки природі та екології, а також економіці держави. Сучасне незаконне полювання дуже масове, безкарне, постійно зростає і воно має новітнє технічне озброєння. Також застосовують прилади нічного бачення, супутникового зв'язку. У Інтернеті є чимало інструкцій щодо виготовлення браконьєрської зброї — усі ці фактори сприяють розквіту браконьєрства в Україні [4].

На нашу думку, збільшення розміру штрафу за браконьєрство є позитивним фактором і можливо, ситуація з незаконним полюванням зміниться у кращу сторону. Ми щиро надіємось, що збільшення штрафу за браконьєрство вплине на поведінку і свідомість наших громадян і ми зможемо зберегти нашій багатий тваринний світ.

Для того, щоб досягти результатів у сфері потрібно:

- внести зміни до Кримінального кодексу та до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності;
- донести до суспільства та влади необхідності збереження тваринного світу;
- викоринити корупцію правоохоронних органів щодо справ, які пов'язані з незаконним полюванням.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25. — Ст. 131.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 7 груд. 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1984. — № 51. — Ст. 1122.
3. Про затвердження Таксу для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України) : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України та Міністерства екології та природних ресурсів від 19 черв. 2017 р. № 301/222 // Офіційний вісник України. — 2017. — № 58. — Ст. 1767.
4. Черненко І. О. «Етичні і соціальні проблеми браконьєрства» [Електронний ресурс] // Наукові записки КНТУ. — 2011. — Вип. 11, ч. 1. — Режим доступу: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4808/1/%E2%84%9611_1_2011-195-198.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СТВОРЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ В УКРАЇНІ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

В умовах розвитку інтеграційних процесів, а також змін в агропромисловому комплексі України, важливого значення набуває формування дієвих механізмів та інститутів ефективного використання земель сільськогосподарського призначення. Сучасна парадигма земельних відносин не сприяє ні позитивним соціально-економічним процесам в сільській місцевості, ні розвитку сільського господарства. Тому, одним з таких засобів є розроблення механізму фінансування сільського господарства, а також створення державного органу, уповноваженого виконувати функції регулятора ринку та розпорядника державних сільськогосподарських земель.

Зарубіжний досвід свідчить, що запорукою ефективного державного регулювання сільськогосподарського землекористування є наявність спеціалізованої державної установи, яка концентрується та цільовій спрямованості організаційно-розпорядчих функцій щодо управління землями державної власності та кредитного забезпечення сільськогосподарського виробництва. Характерною особливістю європейських країн є створення двох видів установ: ті, що займаються управлінням державними землями, та ті, що спеціалізуються на розвитку кредитування сільського господарства (гарантійні фонди, іпотечні банки та ін.) [1]. Такі установи були створені у Словаччині — Словацький земельний фонд, Угорщині — Національний земельний фонд, Чехії — Земельний фонд, Польщі — Агентство сільськогосподарської нерухомості та ін. [2, с. 94–95; 3, с. 88]. Слід зазначити, що в Україні так само здійснювались спроби створення спеціалізованої організації. У липні 2012 року Кабінет Міністрів створив Державний земельний банк, на який покладалися стратегічні завдання кредитної підтримки підприємств агропромислового комплексу. Але в умовах відсутності відповідних змін до законодавства банк майже не здійснював функції, які було для нього визначено, через що був ліквідований. Вищесказане свідчить про те, що надзвичайно важливим та корисним для України є запозичення європейського досвіду щодо питань ефективної інституції управління землями.

Так, наприклад, Національний земельний фонд Угорщині, згідно із законодавством, ефективно управляє державними земельними ділянками та сприяє використанню сільськогосподарських угідь у контексті екологічного ведення виробництва. Більш того, вирішуючи питання кредитування сільськогосподарських підприємств, був створений Сільський кре-

дитний гарантійний фонд, основною функцією якого є забезпечення гарантіями переважно малі та середні підприємства для отримання кредитів через відповідні фінансові інститути [4, с. 92].

У Нідерландах діє спеціалізований аграрний банк — «Rabobank». Він забезпечує більшу частину банківського фінансування сільськогосподарського виробництва. Цікавим фактом є те, що державна підтримка протягом становлення і розвитку цієї установи була повністю відсутня. Передбачлива політика і створення ефективного механізму сприяли тому, що «Rabobank» відноситься до числа найбільших банків світу і займає друге місце за розміром капіталу серед банків Голландії.

Ще одним прикладом є створення Агентства сільськогосподарської власності в Польщі (Agencji Nieruchomości Rolnych). Основними завданнями Агентства є приватизація земель державної власності, підтримка сімейних фермерських господарств, моніторинг ринку земель для запобігання надмірної концентрації сільськогосподарської власності в одного власника. Подальший аналіз показує, що дана установа застосовує такі форми управління майновими правами, як лізинг і оренда, продаж, обмін нерухомості, передача в управління ті ін [4, с. 93].

З огляду на здобутки європейських країн у цій сфері, можна зробити висновок, що однією з основних цілей створення земельного банку є консолідація земель як ефективний засіб формування великих масивів для покращення структури, складу угідь, конфігурації та розміру земельних ділянок сільськогосподарських землеволодінь та землекористувань. Так, одним із головних завдань землепорядного відомства Нідерландів є консолідація земель, що сприяє розвитку сільськогосподарського виробництва. Наприклад, у Молдові в результаті проведеної в 90-х роках минулого століття приватизації земель серед селянських господарств переважали дрібні, роздроблені, нерациональної форми, площею до 5 га, віддалені один від одного на відстані 5–15 км. Такі землеволодіння були неконкурентоспроможними, тому уряд країни в 2006 році затвердив програму консолідації сільськогосподарських земель, реалізація якої дала позитивні результати.

На підставі викладеного, можна зробити висновок про те, що на сьогоднішній день одним з пріоритетних завдань на шляху забезпечення сприятливих умов для розвитку економіки та сільського господарства є створення розгалуженої мережі кредитно-фінансових інститутів. Що стосується приватних земельних банків, то їх функціонування має супроводжуватися обов'язковим контролем з боку уповноважених регуляторів. І тільки після того, як цей механізм буде доведений до досконалості, можна буде надати можливість приватним земельним банкам працювати самостійно, не побоюючись, що цей механізм не буде працювати на підвищення ефективності діяльності у сфері сільського господарства. Зарубіжний досвід найбільш розвинутих країн ЄС підтверджує,

що створення таких установ дозволить подолати негативні економічні, екологічні та соціальні проблеми, практично вирішити завдання з консолідації сільськогосподарських земель у єдині інвестиційно-привабливі і агротехнологічні ефективні масиви. На відміну від зарубіжних країн, Україна знаходиться в тривалому кризовому стані, що вимагає активізації втручання з використанням різноманітних заходів підтримки агропромислового комплексу.

Список використаних джерел

1. Олійник О. Державний земельний банк: мета створення та організація діяльності [Електронний ресурс] // Агробізнес сьогодні. — 2012. — № 22 (245). — Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ekspertna-dumka/1353-derzhavnyi-zemelnyi-bank-meta-stvorennia-ta-organizatsiadiialnosti.html>.
2. Данкевич В. Є. Державні земельні банки — формування та функціонування в ринково-розвинутих країнах / В. Є. Данкевич, Ю. П. Макаренко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — Вип. 1 (8), т. 1. — С. 93–98.
3. Зінчук Т. О. Європейський досвід формування ринку сільськогосподарських земель / Т. О. Зінчук, В. Є. Данкевич // Економіка АПК. — 2016. — № 12. — С. 84–92.
4. Лойко С. В. Світовий досвід ринкового обігу земель // Економіка АПК. — 2017. — № 5. — С. 91–96.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

Силко Катерина Володимирівна,

*студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕЗЕРВУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ

Серед видів прав на землю, які передбачені розділом III Земельного кодексу України (далі — ЗКУ України) можна виділити: право власності, право користування, а також права на чужі земельні ділянки (земельний сервітут, емфітевзис та суперфіцій). Проте, на практиці між суб'єктами земельного права часто виникають відносини, які не можна однозначно віднести до того чи іншого із видів прав на землю, а права та обов'язки за ними не регулюються нормативно-правовими актами. Саме такими є відносини, що виникають з приводу резервування земель.

Законодавством не встановлено визначення резервування земель, більш того, такий процес взагалі не передбачений нормативно-правовими актами України. Не зважаючи на це, резервування земель, в осно-

вному тих, що перебувають у комунальній власності, достатньо поширене на практиці. Це викликає низку питань щодо правомірності укладення договорів резервування землі, співвідношення такого явища з нормами земельного та податкового законодавства та зумовлює актуальність вивчення даного питання.

Мова йде про строкове платне резервування землі фізичними та юридичними особами із земель запасу сільських, селищних та міських рад на період виготовлення землепорядної документації та укладення договору оренди земельної ділянки. З метою нормативного регулювання такої ситуації органи місцевого самоврядування приймають положення про порядок резервування земельних ділянок та затверджують типові договори резервування земельної ділянки. Наприклад, рішенням Одеської міської ради від 8 липня 2011 р. № 846-VI «Про затвердження Типового договору на резервування (використання) місця розташування об'єкта» було розроблено типову форму такого договору. Наразі, це рішення втратило силу.

Сторонами такого договору, зазвичай, виступають місцеві ради (надавачі або власники за договором) та фізичні або юридичні особи приватного права (користувачі або місцевикористовувачі). За таким договором надавач передає, а користувач приймає в строкове платне користування (резервування) земельну ділянку (хоча такий об'єкт не можна назвати земельною ділянкою) та сплачує певну плату за резервування. Договором встановлюється адреса та площа земель, однак, ці землі не виділені в натурі, а землепорядна документація на них не розроблена та не затверджена. Фактично, в користування передається об'єкт, який не може бути у користуванні відповідно до земельного законодавства. Договором також передбачаються умови оплати, умови використання землі, права та обов'язки сторін, що за своєю суттю приналежать до договору оренди земельної ділянки.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оренду землі» оренда землі — це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності [1]. Отже, аналізуючи умови Типових договорів можна прийти до висновку, що за своєю суттю вони є договорами оренди. Саме тут виникає питання щодо правомірності укладення таких договорів, адже до договору оренди земельної ділянки законодавством встановлено перелік обов'язкових умов щодо змісту та порядку їх укладення від дотримання яких залежить дієвість договору.

Для вирішення цього питання звертаємося до судової практики. У постанові Вищого господарського суду України (далі — ВГСУ) від 1 квітня 2015 р. у справі № 916/4161/14 щодо визнання недійсним договору на резервування (використання) місця розташування об'єкту ВГСУ погоджується з висновками судів попередніх інстанцій щодо

того, що між сторонами насправді був укладений договір, який за своєю суттю є договором оренди земельної ділянки, а метою укладення спірного договору є одержання місцевим бюджетом плати за землю у період, коли триває оформлення документів із землеустрою [2]. Також зазначено, що законодавством визначається тільки дві форми плати за землю: орендна плата та земельний податок, та не встановлено плати за резервування землі. Таким чином судами визнано вказаний договір удаваним, а потім недійсним, в тому числі з причини відсутності у ньому істотних умов та порушення порядку укладання договору оренди земельної ділянки.

Це рішення не є поодиноким, оскільки на практиці зустрічається багато судових справ, коли користувачі земель звертаються до суду з вимогою визнати договори резервування землі недійсними. Ще частіше зустрічаються ситуації за яких користувачі, за наявності договору резервування не можуть домогтися підписання договору оренди, хоча оформили належним чином необхідну документацію та просять суд зобов'язати місцеві ради укласти з ними саме договір оренди, а не резервування. Слід зазначити, що у судовій практиці немає абсолютної єдності щодо вирішення спорів, які виникають з таких відносин.

Певну ясність вносить висновок ВГСУ, викладений в оглядовому листі від 30 листопада 2007 р. № 01-8/918 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з орендою земельних ділянок» в якому зазначено, що укладення договору резервування земельної ділянки та його умови в будь-якому разі не повинні суперечити та не змінюють вимог законодавства щодо порядку надання земельних ділянок в оренду [3, с. 23]. Така позиція дещо обмежує можливість місцевих рад маніпулювати принципом свободи договору з метою нехтування вимогами закону щодо оформлення прав на землю.

Отже, враховуюче вищезазначене, можна зробити висновок, що фактичне існування інституту резервування земель зумовлює низку практичних проблем та суперечить основам законодавства щодо прав на землю та плати за неї. Відсутність загальнодержавного нормативного регулювання досліджуваного явища дає можливість органам місцевого самоврядування зловживати своїми повноваженнями та розпоряджатися основним національним багатством без врахування імперативних норм земельного права. Враховуючи цінність та особливий порядок охорони земель в Україні законодавцю необхідно врегулювати дане питання на загальнодержавному рівні та узгодити існування такого інституту з існуючими нормами земельного законодавства.

Список використаних джерел

1. Про оренду землі: Закон України від 6 жовт. 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 46–47. — Ст. 280.

2. Постанова Вищого господарського суду України від 01.04.2015 у справі № 916/4161/14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

3. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з орендою земельних ділянок: оглядовий лист Вищого господарського суду України від 30 листоп. 2007 р. № 01-8/918 // Бізнес : законодавство та практика. — 2008. — № 2. — Ст. 23.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонова Т. Є.

Станчак Ольга Ігорівна,

*студентка 5 го курсу інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Основою розвитку сільської місцевості є сільське господарство, яке в основному здійснюється у формі особистого селянського господарства. Особисте селянське господарство (далі — ОСГ) є традиційною формою сільськогосподарського виробництва аграрної продукції та залишається одним із основних виробників сільськогосподарської продукції в Україні.

Чимало учених обґрунтовують неперспективність розвитку такої форми здійснення сільськогосподарського виробництва, зважаючи на те, що ОСГ не мають за мету отримання прибутку, а функціонують для задоволення власних потреб. Однак, аналіз сучасного стану функціонування ОСГ показує, що більшість таких господарств не лише виробляють продукцію для задоволення власних споживчих потреб, але й реалізують вироблену продукцію на ринок. При цьому, зазначаємо, що існують і такі випадки, коли селяни реалізують не надлишок продукції, що залишився після задоволення власних споживчих потреб, але й ціленаправлено виробляють в декілька разів більше продукції з метою подальшої її реалізації на ринок для отримання прибутку. У такому випадку ОСГ притаманні ознаки підприємницької діяльності. Однак, фактично, отриманий від реалізації сільськогосподарської продукції дохід не оподатковується. Таким чином, постала проблема перед державою у розробці інструментів щодо заохочення трансформації сімейних господарств у господарства товарного спрямування на основі досвіду європейських країн.

Так, Законом України від 31 березня 2016 р. № 1067-VIII внесено зміни до Закону України «Про фермерське господарство» від 19 черв-

ня 2003 р. № 973-IV. Впровадження нової редакції закону має на меті переведення великих ОСГ у статус фермерських господарств та виведення з тіні усіх дрібних виробників сільськогосподарської продукції, а відповідно, і їх оподаткування [1, с. 21].

Таким чином, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерські господарства» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» № 1067-VIII від 31 березня 2016 р. [2] відтепер фермерське господарство може бути організовано як у формі юридичної особи, так і фізичної особи-підприємця. У Законі вказано, що фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа-підприємець. Передбачено також, що фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, має статус сімейного фермерського господарства (далі — СФГ) за умови, що в його підприємницькій діяльності використовується праця членів такого господарства, якими є виключно члени однієї сім'ї, відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України. Фермерське господарство без статусу юридичної особи організовується на основі діяльності фізичної особи-підприємця, має статус СФГ, за умови використання праці членів такого господарства, якими є виключно підприємець та члени його сім'ї, відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України. На відміну від фермерського господарства, де головою фермерського господарства може бути наймана особа, головою СФГ може бути лише член відповідної сім'ї.

Таким чином, із аналізу Закону виділяються можливі чотири форми фермерського господарства, а саме: фермерське господарство — юридична особа; сімейне фермерське господарство — юридична особа; фермерське господарство — фізична особа-підприємець; сімейне фермерське господарство — фізична особа-підприємець [1, с. 21].

У ст. 8-1 Закону України «Про фермерське господарство» визначено такі особливості створення та діяльності СФГ без набуття статусу юридичної особи: організовується підприємцем самостійно або спільно із членами його сім'ї на підставі договору про створення СФГ; договір про створення СФГ укладається членами однієї сім'ї в письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню; головою СФГ без статусу юридичної особи є член сім'ї, зареєстрований як підприємець і визначений договором; від його імені має право виступати голова або уповноважений ним один із членів господарства [3].

Вважається, що саме вихідним пунктом трансформації ОСГ у СФГ — поповнення державного бюджету за рахунок сплачених ними податків. Тому для забезпечення створення СФГ було запропоновано внести зміни до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо заборони селянам реалізовувати надлишки виробленої ними продукції. Таке положення не можемо оцінювати як позитивне, зважаю-

чи на те, що чимало ОСГ реалізують надлишок виробленої продукції, дохід від чого є мінімальним. Вважаємо, що було б доцільним ввести на законодавчому рівні, а зокрема у Закон України «Про особисте селянське господарство», певні норми меж прибутку, який був би допустимим для законного функціонування ОСГ без його реорганізації у СФГ без статусу юридичної особи.

Таким чином, у запровадженні СФГ можна виділити як позитивні, так і негативні моменти. Негативним є те, що законодавець, ввівши таку форму ведення господарства по суті забороняє селянам без реєстрації реалізовувати надлишок виробленої продукції. З іншого боку, за рахунок податків СФГ бюджет країни буде поповнюватися, у свою чергу держава повинна підтримувати і стимулювати розвиток такої форми господарювання.

Список використаних джерел

1. Осипова М. М. Питання розвитку сімейних фермерських господарств // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. — 2017. — Вип. 22, ч. 2. — С. 20–23.
2. Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств : Закон України від 31 берез. 2016 р № 1067-19 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1067-19>.
3. Про фермерське господарство : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 973-15 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

Степаненко Кароліна Олегівна,

*студентка 5 го курсу інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОБЛАШТУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Для того, щоб розглянути питання правового регулювання соціально-побутового облаштування сільських територій, необхідно визначити саму сутність поняття «сільські території». Доцільною є думка В. Ю. Уркевича, який вважає, що сільська територія — це територія, що знаходиться поза межами міст, а також до якої входять як сільські населені пункти, так і переважно зони сільськогосподарського виробництва та сільської забудови [1, с. 25].

Соціальна складова сільських територій являє собою сільську громаду, яка є її визначальним осередком. Жителі, організовуючи розвиток сільської території, одночасно формують на ній якість й свого життя. Звідси випливає, що інтереси і потреби кожної сільської території повинні розглядатися, формуватися й задовольнятися передусім як інтереси і потреби певної територіальної громади, формувати найбільш прийнятний спосіб буття.

Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» вказує на те, що уряд України та місцеві державні адміністрації сприяють розвитку індивідуального житлового будівництва на територіях сіл та селищ, а також у відокремлених фермерських садибах [2]. Індивідуальні сільські забудовники користуються наданим державою пільговим кредитом за умови їх проживання у сільській місцевості в межах сіл та селищ, а також за їх межами у відокремлених фермерських садибах, та підтвердження ними своєї платоспроможності. Усі інші сільські забудовники мають користуватися кредитом на загальних підставах залежно від вартості кредитних ресурсів. Вже через 5 років після введення будівель в експлуатацію на основі їх постійного функціонування, забудовники можуть отримати компенсацію у вигляді 25 % суми пільгового довгострокового державного кредиту [3, с. 390].

Велику роль у сприянні розвитку регулювання надання пільгових кредитів відіграють фонди підтримки індивідуального житлового будівництва на селі. Діяльність таких фондів включає в себе: 1) надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам; 2) надання практичної допомоги у вигляді забезпечення будівельними матеріалами, укладання договорів з підрядними організаціями, вирішення питань вибору та оформлення земельної ділянки, тощо; 3) складання розрахунків на потреби та подання їх до Мінрегіону; 4) контроль за використанням коштів за їх цільовим призначенням та ін.

Надання кредиту здійснюється на підставі кредитного договору, який укладається після підтвердження права позичальника на його одержання, з обов'язково встановленою сумою кредиту. Кредитний договір укладається на всю суму кредиту, яка видається поетапно в залежності від графіку робіт. У свою чергу, графік може бути змінений за згодою сторін даного договору. Залежно від умов кредитного договору, кредит може надаватися у вигляді матеріальних ресурсів або коштами у безготівковій формі.

Правове регулювання житлово-комунального господарства — це система відносно відокремлених від інших і пов'язаних між собою правових норм, які регулюють суспільні відносини щодо забезпечення виробників сільськогосподарської продукції належними умовами для життєдіяльності шляхом надання їм комунальних послуг, а також послуг з утримання

будинків і споруд та прибудинкових територій, з управління будинком, спорудою або групою будинків, з ремонту приміщень, будинків, споруд, з благоустрою сіл. У рамках даного інституту виділять субінститути у таких сферах, як: 1) у сфері теплопостачання; 2) у сфері електропостачання; 3) у сфері газопостачання; 4) у сфері водопостачання та водовідведення; 5) у сфері житлового обслуговування; 6) у сфері благоустрою сіл [4, с. 5].

Необхідно також звернути увагу на інфраструктуру сільських населених пунктів. Важливим є те, що серед пріоритетів розвитку дорожнього господарства, одну з основних позицій займає забезпечення під'їзними дорогами з твердим покриттям усіх сільських населених пунктів. Вагомим є питання щодо оновлення рухомого складу, призначеного для пасажирських перевезень мешканців сільської місцевості. Відповідно до Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», а саме ст. 6, дороги на сільській території будуються за рахунок державного та місцевого бюджетів [2]. У випадку, коли шляхи зв'язують сільські населені пункти з мережею шляхів загального користування, вони будуть відноситися до шляхів загального користування [3, с. 395].

Таким чином, можна зробити висновок, що розвиток села є складовою соціальної діяльності держави, що сприяє поліпшенню якості життя селян, посиленню їх соціальної захищеності і виступає необхідною умовою розвитку підприємницької діяльності в сільській місцевості.

Список використаних джерел

1. Уркевич В. Ю. Про категорію «етапний розвиток сільських територій» // Сучасне земельне, аграрне, екологічне та природодоресурсне право: актуальні проблеми теорії та практики : матеріали Міжнар. наук-практ. конф. (21–22 трав. 2010 р.). — Біла Церква : БНАУ, 2010 — С. 24–26.
2. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України від 17 жовт. 1990 р. № 400-ХІІ-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1990. — № 45. — Ст. 602.
3. Гавриш Н. С. Аграрне право України / Н. С. Гавриш, Х. А. Григор'єва. — Одеса : Юрид. літ., 2017.
4. Латішева В. В. Правове регулювання розвитку житлово-комунального господарства як складової соціальної сфери села в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / В. В. Латішева. — Київ, 2013.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Першочерговими завданнями сьогодення є забезпечення всебічної економії води, відтворення та утримання в належному стані водних ресурсів, запровадження для цього ефективного механізму державного регулювання водокористування та водовідведення. Слід мати на увазі, що забезпечення водними ресурсами населення і галузей економіки в основному відбувається за рахунок використання води з поверхневих водних об'єктів. Найбільша частина Житомирської області належить до басейну правої притоки Дніпра — Прип'яті 54 %, в басейні Тетерева розміщено 38 % її території, Ірпінь — 3,5 % та Росі — 4,5 %. Поверхневі водні ресурси в області формуються в основному із місцевого стоку у річковій мережі переважно на власній території за рахунок атмосферних опадів, а також транзитного стоку, який надходить із суміжних областей. Середня величина річкового стоку складає 3300 млн м³/рік, з них на території області формується 2800 млн м³/рік. Прогнозні запаси підземних вод становлять — 242,498 млн. м³ та затверджені експлуатаційні — 86,845 млн м³. Водозабезпеченість стоком на одну людину у 2016 році становила — 0,9 тис. м³/чол. Джерелом водопостачання населення та галузей економіки є поверхневі води — 82 % та підземні води — 18 % від загального забору води. Наявні водні ресурси забезпечили потребу населення та галузей економіки в повному обсязі. За даними звітності № 2ТП-водгосп (річна) в області в 2016 році було забрано 111,7 млн м³ води, що на 96,1 млн м³ менше ніж у попередньому році. З них поверхневих водних джерел забрано 91,22 млн м³, підземних — 20,48 млн м³ [1].

Державний облік водокористування здійснюється шляхом подання водокористувачами звітів про використання води за формою № 2ТП-водгосп (річна) відповідно до Порядку ведення державного обліку водокористування [2]. Забір води з поверхневих джерел здійснюється: р. Тетерів для забезпечення м. Житомира, р. Гнилоп'ять — м. Бердичіва, р. Уж — м. Коростеня, р. Случ — м. Новоград-Волинський, р. Ірша — м. Малина, смт Іршанськ та смт Нова Борова. Відповідно до ст. 25 Водного кодексу України (далі — ВК України) державний облік водокористування ведеться з метою систематизації даних про забір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднюючих речовин, наявність систем оборотного водопостачання та їх потужність, а також про діючі системи очищення стічних вод та їх ефективність [3]. Протягом

2016 року робота об'єднаних водних ресурсів та його підвідомчих організацій була спрямовувалася на забезпечення водними ресурсами населення та галузей економіки, управління водними ресурсами в умовах низької водності. Для забезпечення населення та галузей економіки водою у повному обсязі були встановлені оптимальні режими питних водосховищ, які забезпечили в умовах маловоддя проточність водосховищ та мінімальні санітарно-екологічні попуски. Наявні водні ресурси забезпечили потребу населення та галузей економіки в повному обсязі. За даними державного обліку водокористування по формі № 2ТП-водгосп (річна) у 2016 році було забрано 111,7 млн м³ води, що на 96,1 млн м³ менше ніж у попередньому році. З них поверхневих водних джерел забрано 91,22 млн м³ води, підземних — 20,48 млн м³. Зменшення забору води у порівнянні з минулим роком пройшло у промисловості на 3,65 млн м³ (16,8 %) , житлово-комунальному господарстві на 4,79 млн м³ (9,6 %) та рибному господарстві на 84,4 млн м³, за рахунок внесення змін до Порядку ведення державного обліку водокористування для рибного господарських потреб. У галузевій структурі області забір води промисловістю складає 16 % (18,09 млн м³), комунальним господарством — 40 % (44,84 млн м³) та сільським і рибним господарством — 43 % (47,62 млн м³).

Особлива увага була приділена виконанню заходів з підготовки до пропуску льодоходу, повені і паводків у 2017 році. Перевірена готовність аварійних бригад і техніки, наявність аварійного запасу матеріалів, здійснення контролю за дотриманням встановлених режимів роботи водних об'єктів та водогосподарських систем в Олевському, Коростеньському, Лугинському та Володар-Волинському районах. Перелік основних водоохоронних заходів подано у ВК України (розділ IV), який містить усі основні заходи, що виправдали себе на практиці. Деякі охоронні заходи є і в інших правових приписах ВК України. Заходами, спрямованими на охорону вод, є: визначення територій зі спеціальним водоохоронним режимом користування; заходи щодо охорони вод у процесі виробничої та іншої господарської діяльності; заходи щодо запобігання шкідливим діям вод та аваріям на водних об'єктах і ліквідації їх наслідків. До числа основних водоохоронних заходів віднесені: утворення водоохоронних зон, прибережних захисних смуг, зон санітарної охорони, смуг відведення, території та об'єкти природно-заповідного фонду, берегових смуг водних шляхів тощо (так, водоохоронні зони утворюються для найбільш сприятливого режиму водних об'єктів, а також зменшення коливань стоку вздовж рік, морів, навколо озер, водосховищ та інших водоймищ); обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах навколо водоймищ та на островах. На охорону водних ресурсів спрямовані і деякі заборонні приписи — заборона введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан води; заборона скидання у водні об'єкти відходів і сміття; забо-

рона підприємствам і громадянам забруднювати, засмічувати поверхні водозаборів, льодового покриття водоймищ, а також морів, їх заток, лиманів виробничими, побутовими та іншими відходами, сміттям, нафтовими, хімічними та іншими забруднюючими речовинами [3].

Заходи щодо охорони водних ресурсів: будівництво нових очисних споруд каналізації за незмінної технології; оновити технологію біологічного очищення стічних вод в рамках існуючих очисних споруд; придбання насосного та технологічного обладнання для збільшення потужностей очисних споруд; розробка схем комплексного використання й охорони водних ресурсів; екологічна експертиза проектів будівництва і реконструкції об'єктів щодо їх впливу на якісний і кількісний стан вод; забезпечення введення в експлуатацію водоохоронних споруд водночас із введенням основних виробничих об'єктів; контроль за ефективною роботою очисних та інших водоохоронних споруд, за скиданням стічних вод і станом вод у водних об'єктах та самих об'єктів; встановлення норм ГДС із стічними водами діючих підприємств забруднюючих речовин у водні об'єкти; введення в експлуатацію очисних споруд для досягнення встановлених норм ГДС; припинення скидання стічних вод у водні об'єкти або очистка стічних вод і проведення інших ефективних заходів.

Список використаних джерел

1. Кизима Р. А. Екологія : навч. посіб. / Р. А. Кизима. — Харків : Бурун Книга, 2017. — 304 с.
2. Білявський Г. О. Основи екологічних знань / Г. О. Білявський. — Київ : Либідь, 2005. — 336 с.
3. Водний кодекс України : прийнятий 6 черв. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 24. — Ст. 189.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

**Трофимчук Олександр Вікторович,
Сваричевський Михайло Михайлович,**

*студенти 4 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Одним із визначальних принципів земельного права України є принцип поділу земель за основним цільовим призначенням на категорії, який ми отримали у спадщину від радянських часів, коли панувала лише державна власність на землю. З огляду на реформування земель-

них відносин у незалежній Україні на засадах плюралізму форм власності на землю (державної, комунальної та приватної) поділ земель за основним цільовим призначенням на категорії є певним анахронізмом в сучасній правовій системі нашої держави і має бути замінений системою зонування земель, що набула значного поширення в світі. Принцип зонування земель вбачається більш ефективним принципом правової охорони та захисту права власності Українського народу на землю та інші природні ресурси, ніж принцип поділу земель за основним цільовим призначенням на категорії.

Слід відзначити загальну тенденцію щодо переходу від принципу «категоризації земель» та їх цільового використання до більш гнучкого принципу планування (зонування) територій. Його «гнучкість» полягає в тому, що планування (зонування) є більш придатним до застосування «на місцях». За його допомогою можна вирішувати індивідуальні питання в межах загальних рамок, встановлених законодавством та планувальною документацією. Остання розробляється з обов'язковим врахуванням громадської думки, громадських, державних, муніципальних, приватних а також бізнес-інтересів і може бути змінена (відкоригована) у певних випадках в установленому законодавством порядку. Натомість, поділ земель на категорії за цільовим призначенням нічого подібного не передбачає. Це зазначається в науковій літературі і вже знаходить певне відображення в текстах нормативно-правових актів. Така правова конструкція зонування широко використовується у планувальній практиці США, країн ЄС, інших розвинених країн [3, с. 22].

У Земельному кодексі України (ЗК України) зонуванню земель присвячено лише ст. 180, яка суперечить закріпленому у ст. 19 принципу поділу земель за основним цільовим призначенням на категорії, який визначає структуру та зміст головного земельного закону, систему земельного права і є одним із провідних земельно-правових принципів. Але спочатку визначимо поняття та правову природу зонування земель у межах населених пунктів. На думку І. В. Ігнатенко, це диференціація земель на функціональні зони, яка здійснюється на підставі затвердженого органом місцевого самоврядування плану зонування території з метою встановлення дозволеного та допустимого використання земельних ділянок в межах цих зон [1, с. 32].

Разом з тим А. С. Юхно під зонуванням земель розуміє встановлення, виділення та об'єднання однорідних територій та земельних масивів відповідно до визначених властивостей, які встановлюються згідно з поставленим завданням, категорією земель та типом землекористування [2, с. 249]. Останнє із зазначених вище понять зонування земель розглядає його у широкому значенні, натомість інші поняття визначають юридичну природу зонування земель в межах населених пунктів (саме таке розуміння зонування земель містить ст. 180 ЗК України). Безпе-

речно, поняття зонування земель має бути законодавчо закріплене. Зонування земель перебуває у площині регулювання земельного та містобудівного законодавства. Відповідно до ст. 180 ЗК України зонування земель здійснюється у межах населених пунктів. При зонуванні земель встановлюються вимоги щодо допустимих видів забудови та іншого використання земельних ділянок у межах окремих зон згідно з місцевими правилами забудови. Слід зауважити, що норми Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», які стосуються зонування територій в межах населених пунктів, є спеціальними стосовно норм ЗК України щодо зонування земель, тобто земельне законодавство у цій сфері підпорядковане містобудівному. Отже, якщо норма містобудівного законодавства суперечить земельно-правовій нормі, то діятиме норма містобудівного законодавства. Але слід уніфікувати законодавство таким чином, щоб запобігти виникненню подібних колізій.

На нашу думку, об'єктом зонування мають бути землі в межах України, а не лише в межах населених пунктів (що є різновидом зонування земель). Поряд із зонуванням у межах населених пунктів чинне земельне законодавство України виокремлює такі його види, як кадастрове, функціональне, оцінчне, економічне, соціальне, соціально-економічне, природно-сільськогосподарське, екологічне та інші. Класифікаційні підходи у сфері зонування земель потребують ґрунтового наукового дослідження.

На місцевому рівні (в межах населеного пункту) розробляється план зонування території (зонінг), що являє собою містобудівну документацію, яка визначає умови та обмеження використання території для містобудівних потреб у межах визначених зон. План зонування території встановлює функціональне призначення, вимоги до забудови окремих територій (функціональних зон) населеного пункту, їх ландшафтної організації. Отже, зміст зонування земель визначає поділ певного земельного масиву на функціональні зони. Незважаючи на те, що кожна функціональна зона має узагальнене цільове призначення (наприклад, житлова, промислова, соціально-культурна, рекреаційна зони), для кожної з них визначаються певні фактори допустимого цільового використання земельних ділянок у межах зони. Тому власник земельної ділянки або її користувач має право вибору її конкретного цільового використання в межах переліку видів цільового використання земель, установленого для функціональної зони.

Фактично при поділі земель на функціональні зони цільове призначення визначається не для окремої земельної ділянки, а для певної їх сукупності у вигляді функціональної зони (при цьому земельні ділянки не обов'язково повинні мати спільні межі). Об'єднує такі земельні масиви спільний правовий режим. Але така позиція суперечить принципу встановлення цільового призначення земель, який є основним принци-

пом вітчизняного земельного права, визначає зміст та структуру земельного законодавства. На наш погляд, система поділу земель за основним цільовим призначенням на категорії має бути замінена системою зонування земель, що забезпечує власникові оптимальні можливості щодо здійснення правомочностей володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою і набула значного поширення в світі, зокрема у країнах ЄС.

Характерним для принципу зонування земель є поділ території населеного пункту або іншої адміністративно-територіальної одиниці на зони (промислова, комерційна, житлова, рекреаційна, природоохоронна тощо) зі значною кількістю видів можливого використання розташованих в їх межах земельних ділянок. Фактично зонування земель також є формою їх розподілу за цільовим призначенням, але більш гнучкою та адаптованою до умов ринкових відносин.

Варто зазначити, що співвідношення категорій земель та функціональних зон полягає в тому, що перші виокремлюються залежно від основного призначення земель, а другі виділяються на підставі конкретних функцій, які визначені для окремої ділянки з метою реалізації основного призначення території. При цьому функціональні зони можуть встановлювати як вичерпний перелік прав і обов'язків власника земельної ділянки чи землекористувача («основні» зони), так і лише додаткові обмеження до існуючого правового режиму земельних ділянок («додаткові» зони) [1, с. 141].

На нашу думку, існування у вітчизняному законодавстві двох протилежних підходів щодо поділу земель — за основним цільовим призначенням на категорії (відповідно до земельного законодавства) та на основі зонування на функціональні зони (відповідно до містобудівного законодавства) — є нелогічним та неприпустимим, оскільки утворює колізію земельного та містобудівного законодавства. Тому вважаємо за доцільне прийняття нового закону про зонування земельних ділянок, який би виступав спеціальним по відношенню до Земельного кодексу України.

Список використаних джерел

1. Ігнатенко І. В. Правові засади зонування земель у межах населених пунктів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / І. В. Ігнатенко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2014. — 213 с.
2. Юхно А. С. Концептуальні основи аграрного зонування земель при управлінні земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств // Економічний аналіз : зб. наук. пр. / Терноп. нац. екон. ун-т ; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) [та ін.]. — Тернопіль, 2014. — Т. 15, № 3. — С. 246–255.
3. Ріпешко А. І. Земельне право України. Загальна частина / А. І. Ріпешко, О. М. Пашенко. — Одеса : Удача, 2013. — 80 с.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонова Т. Є.

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОХОРОНИ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Мінеральні ресурси України — це сукупність запасів корисних копалин у надрах України [1]. Багатство мінеральних ресурсів будь-якої держави є одним із ключових моментів у розвитку її економіки, соціально-політичного статусу, та відіграє неабияке значення для населення в цілому. Україна наділена потужним потенціалом в даній сфері, за даними досліджень Українського Незалежного Інформаційного Агентства Новин (далі — УНІАН) різноманітність і запаси мінеральних ресурсів України оцінюються у 8 балів за 10-бальною шкалою. Відповідно до такого високого показника, Україна належить до головних мінерально-сировинних держав світу, і за запасами основних видів корисних копалин з розрахунку на душу населення посідає одне з перших місць у Європі. Згідно досліджень УНІАН, в надрах України виявлено понад 200 видів корисних копалин, для видобутку яких відкрито близько 20 000 родовищ [2].

Однак за останні 10 років, внаслідок законодавчого застою в сфері регулювання надрокористування, розвитку переважно олігополітичного ринку, на якому процес ухвалення рішень не відбувався автономним чином, а способом рейдерських дій, незаконних судових рішень або з використанням адмінресурсу, сприяло неефективному функціонуванню всього вітчизняного мінерально-сировинного комплексу. Системна криза етичних норм і цінностей владних та політичних еліт «звільнила» напівлегальну господарську діяльність у сфері використання невідновлюваних мінеральних ресурсів від усіляких моральних обмежень, що стало стимулом для вседозволеності, тіньового видобутку, рейдерства [3, с. 78].

На сьогоднішній день, охорона і раціональне використання надр в Україні регулюються відповідними нормативно-правовими актами природо-ресурсного законодавства: Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001 року, Кодексом України про надра від 27 липня 1994 року, Гірничим Законом України від 6 жовтня 1999 року, та іншими відповідними підзаконними нормативно правовими актами.

Аналіз існуючого законодавчого базису сучасного вітчизняного надрокористування дає змогу виділити суттєві протиріччя та прогалини:

1) чинне законодавство не забезпечує ефективного контролю держави за користуванням надрами, раціональним видобутком і використанням мінеральних ресурсів та унеможливленням тіньового незаконного їхнього видобутку;

2) надроресурсне законодавство не є екологічним (екологічно-ощадливим), тобто не визначає чітких однозначних правових норм і гарантій щодо охорони довкілля й раціонального використання природних ресурсів під час користування надрами;

3) у законодавстві недостатньо опрацьовані правові аспекти особливостей видобування різних видів корисних копалин, а також дослідно-промислового й старательського видобутку в сучасних соціально-економічних умовах;

4) гірничим законодавством не визначено інституційні умови й норми державного регулювання та спеціального рентного оподаткування видобутку корисних копалин залежно від величини гірничої ренти;

5) права власності на мінеральні ресурси залишаються нечітко специфікованими й в управлінського апарату є багато можливостей ухвалювати рішення щодо отримання та припинення цих прав на свій розсуд;

6) у законодавстві відсутні конкретні правові норми щодо відповідальності та відшкодування збитків державі за незаконний тінювий видобуток списаних або нерентабельних запасів і прогнозних ресурсів корисних копалин у надрах, які не обліковані Державним балансом корисних копалин [4, с. 4].

Тому, як зазначає М. В. Жикаляк, в Україні й досі немає правового визначення поняття «ресурси», натомість використовують слова «прогнозні ресурси» (що дає змогу упереджено оперувати цифрами), а все, що розвідано, відразу й назавжди визначають як запаси, незалежно від зміни ринкової кон'юнктури, розвитку технологій і динаміки цін на мінеральну сировину. Визначення кількісної характеристики запасів корисних копалин здійснюють геологічні підприємства й фірми різних форм власності, а затверджує їхню геолого-економічну оцінку Державна комісія України по запасах корисних копалин, яку майже неможливо притягнути до правової відповідальності за недостовірність геологічної інформації, первинної документації та фактичних даних, можливі помилки чи упереджені дії експертів або за не підтвердження в процесі видобутку апробованих запасів [4, с. 4–5].

Проте варто зазначити, що сучасне законодавство про надра України ще розвивається, через те йому ще досі притаманні такі риси, як непослідовність, незавершеність, деяка неузгодженість з іншими галузями права, відсутність чітких юридичних визначень та гарантій. Для усунення цих недоліків необхідна дійова правова база та системний підхід до вдосконалення механізму регулювання, управління та контролю за адміністративно-правовими відносинами у процесі використання й охорони надр [5, с. 74].

На сьогодні в Україні діють такі загальнодержавні та галузеві програми розвитку мінерально-сировинної бази в цілому та окремих її скла-

дових як: «Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року», «Національна програма розвитку і реформування гірничо-металургійного комплексу до 2011 року», «Національна програма «Нафта і газ України до 2010 року» та інші. Як можна побачити більшість програм попри свою чинність вже не відповідають сьогоденній картині потреб регулювання даної сфери, а отже необхідне їх доопрацювання. І таке доопрацювання надроресурсного законодавства України з урахуванням актуальних соціально-економічних викликів потрібно розпочати з Кодексу України про надра, який станом на 1995 рік урахував не тільки багатий геолого-технічний досвід минулих років, але водночас повністю базується на умовах і правовому регулюванні періоду ще планової економіки.

Отже, вважаємо за доцільне впорядкувати законодавство щодо мінеральних ресурсів України відповідно до загального правового поля України, а також до балансу законних інтересів держави й користувачів надр з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потреб суспільного виробництва, охорони надр, навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел

1. Мінеральні ресурси України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Корисні копалини України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://moysaukraina.io.ua/s108585/korisni_kopalini_ukraeni.
3. Жикаляк Н. В. Государственное регулирование рентных отношений в горной промышленности Украины : монография / Н. В. Жикаляк ; НАН Украины, Ин-т экономики промышленности. — Донецк, 2013. — 548 с.
4. Жикаляк М. В. Виснаження ефективних запасів корисних копалин — загроза національній безпеці України // МСБ. — 2016. — № 3. — С. 3–7.
5. Леонова О. В. Нормативно-правове регулювання відносин надкористування в Україні: сучасний стан і перспективи вдосконалення // Вісник академії митної служби України. Серія : Право. — 2010. — № 2. — С. 70–78.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

Циба Ольга Віталіївна,

*студентка 5 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗЕМЕЛЬНИЙ СЕРВІТУТ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМ ДІЮЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Проблема реалізації особами прав на землю завжди була актуальною, оскільки земля залишається чи не найважливішим ресурсом, встановлення порядку користування яким, досить часто викликає спори та протиріччя. На сьогоднішній день досі залишаються не врегульованими питання, що виникають при правозастосуванні сервітуту загалом, та безпосередньо земельного сервітуту, що визначає необхідність вивчення цього інституту.

У науковій літературі інститут земельного сервітуту розглядають у кількох значеннях: 1) як право на чужу земельну ділянку; 2) як правовідношення; 3) як обтяження однієї земельної ділянки на користь іншої [4, с. 139]. Загалом, реалізація земельного сервітуту пов'язується з існуванням сусідніх земельних ділянок, повноцінне користування однією з яких унеможливується без використання іншої ділянки (визначається зокрема ст. 404 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) — право проїзду через чужу земельну ділянку, прокладання та експлуатації ліній електропередачі, зв'язку і трубопроводів, забезпечення водопостачання, меліорації тощо) [2]. Тобто, земельний сервітут встановлюється не на користь конкретної особи, а на користь знеособленого власника сусідньої земельної ділянки і тому при відчуженні останньої може переходити до нового власника. Хоча й будучи самостійним земельним правом, окремі питання пов'язані з реалізацією сервітутів залишаються неврегульованими. Для їх дослідження вбачається за доцільне надати їх коротку характеристику та запропонувати шляхи вирішення наявних протиріч та колізій.

Перша колізія проявляється при дослідженні суб'єктного складу сервітутних відносин. Так ст. 402 ЦК України передбачає, що земельний сервітут може бути встановлений між особою, яка вимагає його встановлення (проте конкретна особа не зазначена), та власником (володільцем) земельної ділянки. Зі змісту Земельного кодексу України (далі — ЗК України) встановлення земельного сервітуту покладається на власника або користувача земельної ділянки. Частина 1 ст. 100 ЗК України [1] закріплює право власника або землекористувача земельної ділянки вимагати встановлення земельного сервітуту для обслуговування своєї земельної ділянки. Частина ж друга зазначає, що сервітут встановлюється між власниками сусідніх земельних ділянок на підставі договору або за рішенням суду. Таким чином, особи що являються земле-

користувачами, фактично позбавляються права встановлення сервітуту і реалізація цього права можлива лише при залученні власника земельної ділянки.

Друге протиріччя виникає при застосуванні загальної і спеціальної норми права. Норми ЗК України щодо сервітутів можуть розглядатися як спеціальні (регулювання земельного сервітуту) стосовно загальних норм ЦК України (сервітут взагалі). Так, в ЦК України надається характеристика сервітуту у главі 32 — Право користування чужим майном, зокрема вказано, що право користування чужим майном (сервітут) може бути встановлене щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів (земельний сервітут), а ЗК України в свою чергу у главі 16 — право земельного сервітуту визначає сервітут як право власника або землекористувача земельної ділянки на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками). Тобто обсяг земельного сервітуту в цих кодексах різний, та додатково поширюється (в ЦК України) на природні ресурси. Однак, це цілком закономірно, так як ЦК України більш пізній нормативний акт, що за час існування ЗК України зміг відобразити в своєму змісті потреби законодавців. Ефективним вирішенням цього питання є усунення розбіжностей ЗК та ЦК України у нормах, що регулюють питання земельного сервітуту, шляхом приведення їх у відповідність між собою.

Прийнято вважати, що існування земельного сервітуту пов'язується з існуванням двох земельних ділянок, які, за загальним правилом, мають бути сусідніми. Однак, вони можуть і не бути такими. Зауважимо, що сусідні — ще не означає, що вони неодмінно є суміжними (такими, що межують одна з одною). Слід мати на увазі, що сусідніми земельними ділянками можуть бути й ті ділянки, які не мають спільної межі [3, с. 22; 4, с. 52].

Нормативне закріплення дефініції «суміжні земельні ділянки», визначаються законодавцем як ті, що безпосередньо примикають до її загальної межі [5]. Таким чином, суміжною земельною ділянкою можна вважати ту земельну ділянку, яка має принаймні одну спільну (загальну) межу, згідно із відповідною технічною документацією такої земельної ділянки.

Доречним кроком з боку законодавця було б закріплення в ЗК України визначення: сусідня земельна ділянка, на яку встановлено сервітут (обслуговуюча) — така земельна ділянка, яка розташована поблизу пануючої земельної ділянки, але не обов'язково є поєднаною з останньою спільною межею, і яка своїми перевагами, природними ресурсами, характеристиками, вигідним географічним розташуванням компенсує певні існуючі недоліки пануючої земельної ділянки.

Ще одним питанням, яке виявляється неузгодженим є договір, який укладається між власниками сусідніх земельних ділянок. Законодавець

не визначає питання форми, строків, предмету, обов'язків сторін, порядку укладення такого договору, хоча вони є істотними умовами. Що стосується форми, то можна зробити висновок, проаналізувавши ч. 3 ст. 100 ЗК України [1], що вона є письмовою і підлягає державній реєстрації. Отже, вбачається цілком доцільним прийняття Закону України «Про земельні сервітути», котрий визначав би істотні умови договору, регулював питання плати за використання земельного сервітуту, порядок реєстрації цього права, умови його переходу та припинення тощо.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України : від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/para-837#n837>.
2. Цивільний кодекс України : від 16 січ. 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/43515/para2134#n2134>.
3. Все про земельний сервітут / за ред. В. П. Артеменко, О. С. Врублевський. — Київ : Ін-т громадян. суспільства : Леста, 2005. — С. 22–25.
4. Земельне право : підручник / Г. І. Балюк, Т. О. Коваленко, В. В. Носік [та ін.] ; за ред. В. В. Носіка. — Київ : Київ. ун-т, 2008. — 511 с.
5. Про затвердження Порядку визначення вартості відтворення чи заміщення земельних поліпшень — будинків, будівель та споруд малоповерхового житлового будівництва : наказ Фонду державного майна, Державного комітету з питань житлово-комунального господарства від 23 груд. 2004 р. № 2929/227 // Офіційний вісник України. — 2005. — № 4. — Ст. 110.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

Чемерис Ольга Костянтинівна,

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ

З кожним роком дедалі актуальнішим стає питання видобутку і використання бурштину в Україні, переважно нелегального. Українські компанії, які мають державні ліцензії на видобуток бурштину, щорічно викопують близько 4 тонн янтару. Проте, насправді, цей відсоток значно більший від справжнього видобування бурштину в Україні. Причиною цього є нелегальне викопування сонячного каменю старателями на заборонених виробництвах, які держава не контролює.

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцін-

ного каміння та контроль за операціями з ними» янтар віднесений до дорогоцінного каміння органогенного утворення та належить до переліку корисних копалин загальнодержавного значення і використовується як сировина для ювелірних виробів [2].

Найбільша кількість бурштину залягає на північному-заході країни, а саме в Рівненській, Житомирській та Волинській областях, проте незаконний видобуток сонячного каменю набув надзвичайно широкого поширення саме на Рівненщині. Нелегальне видобування бурштину породжує ряд тяжких наслідків.

До екологічних наслідків можна віднести: вирубування дерев та зміна їхньої кореневої системи, руйнування трав'яного покриву і родючого шару ґрунту, порушення цілісності геологічних пластів.

Економічними наслідками є: ненарахування митних зборів, загальнодержавних та місцевих податків і зборів, збитки у лісовому і водному господарстві.

До соціальних наслідків належать: підвищення рівня злочинності в регіоні, зростання травматизму і смертності серед старателів через недодержання правил безпеки, внаслідок конфліктів між старателями та громадянами зросла соціальна напруга [1].

За останні роки сформувалася стійка система покарань правопорушників. Відповідно до статистики за 2016 рік було відкрито 88 проваджень щодо незаконного видобутку бурштину і лише 30 з них направлено до суду.

Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за таке діяння, а саме ч. 2 ст. 240, відповідно до якої недотримання встановлених правил використання надр, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля, а також незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, караються штрафом або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк. За діяння, які здійснені на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду або вчинені повторно передбачено обмеження волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк [2]. Не дивлячись, на існування такої санкції, вона є неефективною та, за своїм змістом, не може увібрати весь обсяг особливостей, пов'язаних із незаконним видобутком сонячного каменю, оскільки, крім грошового покарання, на практиці, в нас залишаються гектари розорених земель, не придатних для подальшого використання. З огляду на це, в нашій державі, існує нагальна проблема необхідності прийняття нормативно-правового акту, який би регулював саме конкретне порушення, з огляду на його невинне поширення.

Спроби розроблення такого акту були неодноразово, зокрема: спочатку це був проект закону України «Про бурштин», який не знайшов підтримки у Верховній Раді України, а пізніше — проект зако-

ну «Про видобування та реалізацію бурштину», який зараз прийнятий за основу.

Даний Закон пропонує комплексний підхід до вирішення вище перелічених проблем. Автори законопроекту вважають, що головним завданням є правове врегулювання відносин щодо користування надрами з метою видобування бурштину, припинення незаконного видобування бурштину, гарантування безпеки людей, ліквідації організованих злочинних організацій, що покривають незаконне видобування бурштину, його тіньовий збут і контрабанду, а також створення сприятливих умов для розвитку в Україні галузі економіки, пов'язаною з видобуванням, реалізацією та обробкою бурштину, залучення у цю галузь інвестицій та нових технологій [3].

Прийняття зазначеного Закону знизить злочинність в поліських районах Житомирської, Волинської та Рівненської областей, сприятиме зменшенню незаконного видобутку бурштину; визначить базу для розвитку в Україні бурштинової галузі; збільшить рівень зайнятості місцевого населення; державний і місцеві бюджети одержать додаткові джерела надходжень.

Таким чином, незаконний видобуток бурштину може призвести до екологічної катастрофи, тому з метою недопущення такого стану держава повинна прикласти усіх зусиль для нормалізації ситуації, і першим кроком до цього є прийняття спеціалізованого акту.

Список використаних джерел

1. Потіха А. Проблема видобутку бурштину [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/5.pdf>.
2. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними : Закон України від 18 листоп. 1997 р. № 637 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2444-17>.
3. Кримінальний кодекс України : прийнятий 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25–26. — Ст. 240.
4. Про видобування та реалізацію бурштину : проєкт Закону України від 26 груд. 2014 р. № 1351 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/l>.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чумаченко І. Є.

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ ТВАРИННОГО СВІТУ

На сьогоднішній день питання пов'язані з охороною тваринного світу щодня набувають все більшої актуальності та привертають увагу небайдужих у суспільстві. Адже тваринний світ є не тільки складовою частиною навколишнього природного середовища, а ще й національним багатством України, джерелом духовного, естетичного збагачення та виховання людей, об'єктом наукових досліджень.

Метою даної роботи є обговорення проблемних питань щодо забезпечення належної правової охорони тваринного світу. Адже останнім часом все частіше і частіше трапляються випадки жорсткого поводження із тваринами, знищення цілих видів (в тому числі занесених до Червоної Книги України).

Також, болісним питанням є те, що через неналежне правове регулювання тваринний світ перетворюється з об'єкта екологічного права, що потребує належної охорони на законодавчому рівні на певну сировину та ресурсну базу, що задовольняє первинні (фізіологічні) людські потреби.

Оскільки тваринний світ є об'єктом екологічного права, то він повинен забезпечуватися правовою охороною, що закріплено у низці нормативно-правових актів, які ставлять перед собою певні завдання охоронного характеру.

Так, І. Є. Чумаченко зазначає, що завданнями законодавства України про охорону, використання і відтворення тваринного світу є регулювання суспільних відносин у відповідній галузі як об'єкта правового регулювання, що базується на відносинах власності на тваринний світ та на відносинах управління та охорони диких тварин, збереження та поліпшення середовища існування і забезпечення умов збереження всього видового і популяційного різноманіття тварин [1, с. 459].

Екологічно-правова наука базується на комплексних підходах щодо охорони тваринного світу та поліпшення всієї екологічної системи довкілля. Так відповідно до ст. 36 Закону України (далі — ЗУ) «Про тваринний світ» від 13 грудня 2000 р. [2] охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Заходи щодо його охорони можна умовно поділити на дві великі групи:

- 1) спрямовані на охорону самих тварин;
- 2) ті, що спрямовані на охорону середовища їх перебування, умов відтворення та шляхів міграцій тварин [3, с. 284].

Ми вважаємо, що саме через забезпечення належної правової охорони другої групи заходів, питання, що виникають з приводу охорони першої групи зменшаться в разі, адже, при наявності безпечного середовища перебування тварин, буде забезпечено і безпеку самих тварин.

Відповідно до статті 5 вищезазначеного закону об'єкти тваринного світу в Україні знаходяться під охороною держави незалежно від права власності на них. Так об'єкти тваринного світу можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Законність набуття у приватну власність об'єктів тваринного світу (крім добутих у порядку загального використання) повинна бути підтверджена відповідними документами (ст. 7 ЗУ «Про тваринний світ» [2]).

Також чинним законодавством України, а саме ЗУ «Про тваринний світ» (ст. 8) та ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 21 лютого 2006 р. [4] (ст.12) передбачено підстави за яких право приватної власності на об'єкти тваринного світу припиняється. А саме, у разі: 1) жорстокого поводження з дикими тваринами; 2) встановлення законодавчими актами заборони щодо перебування у приватній власності окремих об'єктів тваринного світу; 3) інших випадках передбачених законом. Відповідно до ч. 2 ст. 12 ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження» [4] право власності на інші речові права на тварин у разі жорстокого поводження з ними можуть бути припинені за рішенням суду, шляхом їх оплатного вилучення або конфіскації. Також зазначено, що за порушення вимог ЗУ «Про тваринний світ» та ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження» винні особи несуть кримінальну, адміністративну та цивільно-правову відповідальність.

На нашу думку, слід внести деякі зміни та доповнення до законодавства України, щодо регулювання охорони диких тварин, а також деталізувати положення з приводу утримання і поміщення диких тварин до притулків у разі їх конфіскації або оплатного вилучення, а також положення з приводу відносин з права власності на об'єкти тваринного світу, адже законодавство про тваринний світ формувалося на кардинально відмінних засадах, аніж цивільні відносини щодо абсолютності права власності.

Список використаних джерел

1. Чумаченко І. Є. Правове забезпечення використання й охорони тваринного світу та його ресурсів // Екологічне право України : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / за ред. І. І. Карагаша. — Одеса, 2012. — С. 458–487.
2. Про тваринний світ : Закон України від 13 груд. 2001 р. № 2894-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 14. — Ст. 97.

3. Екологічне право України : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / А. П. Гетьман, М. В. Шульга, В. К. Попов [та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. — Харків : Право, 2005. — 380 с.

4. Про захист тварин від жорстокого поводження : Закон України від 21 лют. 2006 р. № 3447-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 27. — Ст. 230.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Заверюха М. М.

**Шаргородський Євгеній Олександрович,
Артьомов Олександр Сергійович**

*студенти 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА ЗЕМЛЮ**

Належна можливість реалізації прав на природні багатства громадянами України є запорукою збереження нашою державою статусу незалежної, самостійної та цивілізованої країни, яка добає про свої ресурси та добробут населення. Відповідно до ст. 13 Конституції України та ст. 324 Цивільного кодексу України (ЦК України) земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України. У законодавстві закріплено вичерпний перелік природних об'єктів права власності Українського народу, кожен з яких має особливий правовий режим, що визначається нормами відповідного права: природоресурсного, екологічного, водного тощо. Так, правовий режим землі, найродючішого верхнього шару земляної поверхні, визначається нормами земельного законодавства, зокрема Земельного кодексу України (ЗК України). У процесі аналізу чинного законодавства у сфері правової охорони земель в Україні виникло чимало питань, вирішення яких дасть змогу підвищити рівень такої охорони і сприятиме створенню необхідного правового підґрунтя для належної реалізації Українським народом свого права власності на землю. Серед таких — питання: чому у ЗК України відсутня норма щодо права власності на землю Українського народу? Більше того, навіть визначення поняття «земля як об'єкт права власності Українсько-

го народу» немає у жодному нормативно-правовому акті. В юридичній науці визначення цього терміна вже сформульовано. Земля як об'єкт права власності Українського народу — це розташований над надрами, територіально обмежений кордонами України, цілісний, нерухомий поверхневий ґрунтовий і зайнятий водоймами шар земної кори, який є основою ландшафту і просторовим базисом для гармонійного розподілу місць розселення, діяльності людей, об'єктів природно-заповідного фонду з урахуванням економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів суспільства, належить народу на праві власності і є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [1, с. 23].

Однак це визначення не можна вживати замість нормативного варіанту. Аналіз норм ЗК України дає змогу дійти висновку про те, що законодавець розглядає реалізацію права власності на землю лише в межах здійснення права державної, комунальної чи приватної форми власності. Тому не зрозуміло, до якої форми власності належить право власності Українського народу? Яким чином співвідноситься власність Українського народу та власність громадян, юридичних осіб, держави та територіальних громад?

У ч. 2 ст. 324 ЦК України встановлено, що від імені Українського народу права власника реалізують органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України. Така норма дає підстави для віднесення власності Українського народу як до державної, так і до комунальної форми власності. Щодо цього питання в науці ще триває полеміка. Деякі науковці вважають Український народ — єдиний суб'єкт права власності на землю [2, с. 112]. У Конституції України не виключається можливість здійснення громадянами України, а також юридичними особами України права власності на землю та інші природні ресурси шляхом використання природних об'єктів права власності Українського народу не лише на праві загального природокористування, а й на юридичному титулі права власності на конкретну земельну ділянку для задоволення особистих потреб. Водночас іноземні фізичні та юридичні особи можуть мати у власності земельні ділянки за умови законодавчого закріплення такого права для них у законі. При цьому Верховна Рада України може встановити обмеження щодо здійснення їхніх прав на землю, як-то взагалі заборонити іноземним особам набувати у власність земельні ділянки на території України. Вважаємо за потрібне підтримати думку науковців, які вважають, що право Українського народу є загальним поняттям стосовно права власності держави та територіальних громад — публічно-правових різновидів права власності. Це ніяк не виключає можливості існування права власності громадян та юридичних осіб, оскільки у ч. 1 ст. 13 Конституції України не вжито формулювання «об'єкт виключної

власності», натомість у ст. 14 прямо передбачено можливість набуття землі у власність юридичних та фізичних осіб [3, с. 245].

Таким чином, аналіз чинного законодавства дає змогу дійти висновку, що право власності Українського народу необхідно реалізовувати або у формі державної, або у формі комунальної власності (залежно від призначення конкретної земельної ділянки). Іншого механізму його реалізації законодавець не запропонував. А в такому випадку потрібно було б визнати право власності Українського народу на землю продекларованим, але не здійсненим, що неприпустимо. Необхідно додати до земельного законодавства України норми, які закріпили б за Українським народом право власності на землю та вказали б на механізм його реалізації.

Список використаних джерел

1. Ріпенко А. І. Земельне право України. Загальна частина / А. І. Ріпенко, О. М. Пашенко. — Одеса : Удача, 2013. — 80 с.
2. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу : монографія / В. В. Носік. — Київ : Юрінком Інтер, 2006. — 554 с.
3. Мірошниченко А. М. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / А. М. Мірошниченко, Р. І. Марусенко. — 5-те вид., змін. і допов. — Київ : Алерта, 2013. — 657 с.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонova Т. Є.

Щербань Анастасія Віталіївна,

*студентка 3 го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СТАН ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ МІСТА ОДЕСА

Основною умовою для існування та життєдіяльності людини є повітря. Оскільки без їжі вона може обходитись п'ять тижнів, без води п'ять днів, а без повітря лише п'ять хвилин. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» встановлює, що атмосферне повітря — це життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який являє собою природну суміш газів, що знаходиться за межами жилих, виробничих та інших приміщень. А також в законодавстві України закріплене поняття «охорони атмосферного повітря», під яким розуміють систему заходів, що пов'язані із поліпшенням, збереженням та відновленням стану атмосферного повітря, запобіганням та зниженням

рівня його забруднення та впливу на нього хімічних сполук, фізичних та біологічних факторів.

Заходи, що спрямовані на попередження забруднення атмосферного повітря, на його відновлення та забезпечення екологічної безпеки зазначені в Законі України «Про охорону атмосферного повітря». До них належать:

- організаційно-технічні заходи (наприклад, дотримання вимог щодо охорони атмосферного повітря під час впровадження відкриттів, винаходів, застосування нової техніки, імпортного устаткування; особливості проектування, будівництва та реконструкції підприємств та інших об'єктів, які впливають або можуть впливати на стан атмосферного повітря та інші);

- дозвоільно-регуляторні заходи (наприклад, регулювання викидів забруднюючих речовин та рівнів впливу біологічних та фізичних факторів на стан атмосферного повітря);

- попереджувальні заходи (наприклад, заходи щодо охорони атмосферного повітря у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; заходи із забезпечення виконання вимог при здійсненні окремих видів);

- організаційно-економічні заходи (відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону атмосферного повітря; участь держави у фінансуванні екологічних заходів) [1].

Одним з потужних економічних, курортно-туристичних регіональних центрів країни, промисловим, великим портовим містом України є Одеса. Вигідне економіко-географічне розташування території, велике різноманіття соціально-економічних та природних умов міста, багаті рекреаційні ресурси сприяли розвитку достатньо складного, багатопрофільного промислово-господарського комплексу з розвиненими галузями в соціальній сфері. Це призвело до формування високо-техногенного навантаження на повітряний басейн, та потребує високих вимог до якості стану атмосферного повітря. Отже, головним завданням під час формування міської природоохоронної політики повинно бути визначення пріоритетних робіт, спрямованих на покращення стану довкілля та якості атмосферного повітря міста.

Стан атмосферного повітря міста визначається параметрами викидів забруднюючих речовин від пересувних та стаціонарних джерел. Обсяги викидів від автотранспорту визначаються організацією автомобільного руху, якістю пального та доріг, технічним станом та типом автотранспортних засобів. З 2012 року в місті Одеса спостерігається послідовне скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферу.

Для покращення стану атмосферного повітря в місті Одеса були вжити заходи, які були спрямовані на збільшення кількості багаторічних зелених насаджень, що сприяють очищенню повітря. Було вста-

новлено спостереження за станом атмосферного повітря, що здійснюється вісьма стаціонарними постами, сім з яких розташовані в найбільш забруднених районах міста, а один в курортній зоні. Для отримання об'єктивної оцінки про забруднення атмосферного повітря у місті була придбана пересувна муніципальна екологічна лабораторія, яка здійснює постійний моніторинг атмосферного повітря в затверджених точках контролю. За результатами спостережень у встановлених пунктах, на території міста, періодично фіксуються незначні перевищення суми вуглеводнів і сірководню [2].

Кожного року Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації підготовлює «Регіональну доповідь про стан навколишнього природного середовища в Одеській області». В даній доповіді узагальнено та систематизовано спостережну, статистичну та науково-дослідницьку інформацію про стан довкілля регіону, про заходи щодо збереження і охорони природних ресурсів, виконання регіональних та загальнодержавних екологічних програм. А також в ній визначаються основні пріоритети охорони атмосферного повітря в області на наступний рік.

Важливо зазначити, що Виконавчий комітет Одеської міської ради розробив проект рішення «Про затвердження Міської цільової програми охорони і поліпшення стану навколишнього природного середовища м. Одеси на 2017–2021 роки». В проекті зазначені питання з вирішення проблем охорони та поліпшення стану навколишнього природного середовища у м. Одесі, що здійснюватиметься шляхом: системного спостереження за станом довкілля та техногенними об'єктами, які впливають на нього; впровадження нових прогресивних технологій виробництва, планування заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферу як підприємствами, так і транспортними засобами.

Список використаних джерел

1. Про охорону атмосферного повітря : Закон України № 2707-ХІІ від 16 жовт. 1992 р. у ред. закону № 2556-ІІІ від 21 черв. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 48. — Ст. 252.
2. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Одеській області у 2016 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/Регіональна_довідь%20Одеська%20%202016.pdf.

Науковий керівник: к. ю. н., професор Каракаш І. І.

**Юхимчук Марина Миколаївна,
Недоступ Владислав Володимирович**

*студенти 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**НАБУВАЛЬНА ДАВНІСТЬ ЯК ПІДСТАВА НАБУТТЯ
ПРАВ НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ: ПРОБЛЕМАТИКА
ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ СТ. 119 ЗКУ НА ПРАКТИЦІ**

Конфлікти щодо земельних ділянок широко поширені серед населення і досить часто виявляється, що земельною ділянкою володіє, користується та (або) розпоряджається особа, яка не має юридично оформлених прав на це. В зв'язку із цим особи, які ще не оформили свої права на земельну ділянку, сподіваються на можливість застосування норми ст. 119 Земельного Кодексу України. Проте, на практиці виникають протиріччя, оскільки законодавством недостатньо роз'яснено умови, яких потрібно дотримуватися, щоб набути право на земельну ділянку за набувальною давністю. Ще одна проблема полягає в тому, що земельне законодавство не розглядає набувальну давність як самостійну підставу набуття права власності на земельну ділянку. Тому виникає питання про природу і визначення інституту набувальної давності в земельному праві та взагалі можливість його реалізації на практиці.

Частина 1 ст. 119 ЗК передбачає, що громадяни, які добросовісно, відкрито і безперервно користуються земельною ділянкою протягом 15 років, але не мають документів, які б свідчили про наявність у них прав на цю земельну ділянку, можуть звернутися до органу державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування з клопотанням про передачу її у власність або надання у користування [1, с. 71].

Аналізуючи положення ст. 119 ЗК можна зробити висновок, що тільки громадяни України можуть набувати права на земельну ділянку за набувальною давністю. Особливістю даного інституту в земельному праві є те, що підставою набувальної давності є не давність володіння, як це передбачено в ЦК, а давність користування. Як і в ЦК так і в ЗК набувальній давності властивий ряд умов: добросовісність, відкритість і безперервність користування.

В ст. 119 ЗК на відміну від ЦК не ставиться умова добросовісності заволодіння, а лише добросовісне користування, що є підставою припустити, що недобросовісний набувач теж зможе набути права на земельну ділянку за набувальною давністю.

Відкритість полягає в тому, що громадянин безпосередньо і самостійно використовує земельну ділянку, а треті особи знають про таке користування і не заперечують проти цього.

Безперервність полягає в тому, що громадяни повинні користуватися земельною ділянкою впродовж визначеного строку. Стаття 119 ЗК встановлює строк в 15 років.

Однак сукупність цих умов дає особі лише право на звернення до компетентних органів з клопотанням про передачу земельної ділянки у власність або надання її у користування, але аж ніяк не гарантує, що при дотриманні їх громадянин обов'язково набуде право власності чи користування нею.

Разом з тим, із таким клопотанням до органу державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування може звернутися і та особа, яка не дотримувалась умов безперервності, відкритості і добросовісності користування. В обох випадках ці громадяни будуть в однаковому становищі при вирішенні питання про надання права власності. Таким чином, давність користування не надає переваг при прийнятті органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування рішення про передання земельної ділянки у власність.

Суттєвим недоліком норм ст. 119 ЗК є те, що нею не визначено механізму встановлення чи доведення ознак (критеріїв) давності користування. Однак, громадянину, який заявляє про давність володіння земельною ділянкою, слід обґрунтувати (довести) відповідному повноваженому органу добросовісність, відкритість і безперервність використання ділянки протягом 15 років. Доказами давності володіння землею, у такому випадку, можуть бути як певні матеріальні доводи (копії документів, речові докази, відомості про прописку, поштові надходження, відомості земельно-кадастрової документації), так і показання свідків, тощо [2, с. 27].

Відповідно до ч. 2 ст. 119 ЗКУ передача земельної ділянки у власність або у користування громадян на підставі набувальної давності здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом [1, с. 71], тобто, в загальному порядку. Такий порядок встановлений: щодо набуття земельних ділянок у власність — ст. 118 ЗКУ, щодо набуття в оренду — ст. 123 ЗКУ, Закон України «Про оренду землі» [3, с. 234]. Таким чином, ст. 119 ЗКУ можна вважати «мертвою» нормою.

З огляду на вищесказане, постає питання про необхідність існування інституту набувальної давності в земельному праві. Думки вчених з цього приводу розходяться: одні вважають, що потреби в існуванні такого інституту немає, інші — пропонують варіанти вдосконалення законодавства.

Наприклад, юрист К. Дудник у своїй статті пропонує внести зміни до ЗК та встановити своєрідну презумпцію, відповідно до якої органи влади повинні будуть надавати земельні ділянки на підставі ст. 119 ЦК у власність і лише при наявності законодавчих обмежень у користування [2, с. 27].

На нашу думку, із цієї ситуації є два можливих варіанти виходу: або визнати інститут набувальної давності неіснуючим і виключити ст. 119 із Земельного Кодексу, або доповнити її, детально прописавши процедуру набуття права власності на земельну ділянку за умовами, встановленими законом та повноваженнями компетентних органів, а також доручити компетентному вищестоящому органу надати рекомендації щодо правильного застосування цієї норми, скласти алгоритм дій для осіб, що звертаються з клопотанням.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України : станом на 7 квіт. 2016 р. — Харків : Право, 2016. — 152 с.
2. Дудник К. Проблеми застосування набувальної давності в земельному праві // Юрист і закон. — 2015. — № 16 (312).
3. Земельний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 квіт. 2016 р. / за заг. ред. В. І. Курила. — Київ : Центр учб. літ., 2016. — 480 с.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент Харитонова Т. Є.

Ясинская Дарья Владимировна,

*студентка 5-го курса социально-правового факультета
Национального университета «Одесская юридическая академия»*

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РАССМОТРЕНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ СПОРОВ В АДМИНИСТРАТИВНОМ ПОРЯДКЕ

На сегодняшний день, в свете проведения земельной реформы существует проблема несовершенства законодательного регулирования земельных споров со стороны административных судов. Вследствие чего, наблюдается тенденция несвоевременного и длительного процесса защиты нарушенного права, что и обуславливает актуальность исследования выбранной темы.

Решение земельных споров в судах является частью земельных правоотношений, при этом, регулирующий Кодексом административного судопроизводства Украины. Первым вопросом, с которым сталкивается субъект, обращающийся в суд с иском о защите прав на земельные участки — определение подсудности конкретного дела. В судебной практике существует множество примеров ошибочного определения подсудности, и как результат, более длительного рассмотрения земельных споров.

Достаточно распространенной является ситуация, когда в открытии судебного производства отказывают по причине предварительного

не рассмотрения конкретного дела органом местного самоуправления, хотя в ст. 124 Конституции Украины, указывается, что юрисдикция судов распространяется на все правоотношения, возникающие в нашем государстве.

В соответствии с Решением Высшего Административного Суда Украины позиция административных судов сводилась к тому, что, поскольку, местные советы, в этом случае целиком попадают под определение «субъекта властных полномочий», то и споры относительно оспаривания их решений являются публично-правовыми, а значит, подлежат рассмотрению в административных судах.

Вместе с тем, противоположная позиция изложена в постановлении Пленума Высшего хозяйственного суда Украины «О некоторых вопросах практики рассмотрения дел, в спорах, которые возникают из земельных отношений», согласно с которым, органы местного самоуправления, принимая решения по земельным вопросам, исключительно реализуют права соответствующих территориальных громад как собственников земельных участков, которые, в свою очередь, в соответствии со ст. 12 Земельного кодекса Украины имеют равные права с юридическими и физическими лицами, с которыми они вступают в правоотношения по поводу владения, пользования или распоряжения земельным участком. В этом случае нет публично-правовых отношений, а следовательно, подобные споры должны рассматриваться хозяйственными или общими судами в зависимости от субъектного состава сторон спора.

Аналогичная позиция изложена в постановлении Верховного Суда Украины от 9 апреля 2012 года, но поскольку заключения суда являются обязательными только по поводу применения той или иной нормы материального права, вряд ли это судебное решение поставит точку в определении подсудности подобных споров [1].

Необходимость разграничения полномочий между судами по поводу рассмотрений исходит из положений самого КАС Украины (ст. 2, ст. 17), которые предусматривают компетенцию общих и специализированных судов. Так, согласно п. 1 ч. 1 ст. 17 КАС Украины, компетенция административных судов распространяется на спор физических или юридических лиц с субъектом властных полномочий по поводу оспаривания его решений, действий или бездействий. При этом, субъектом властных полномочий является орган государственной власти, орган местного самоуправления, их должностное или служебное лицо, другой субъект, осуществляющий властные управленческие функции на основе законодательства, в т. ч. исполнение делегированных полномочий (п. 7 ч. 1 ст. 3 КАС Украины), а делом административной юрисдикции — переданы на решение административного суда публично-правовой спор, в котором хотя бы одно из сторон является орган исполнительной власти, местного самоуправления (п. 1 ч. 1 ст. 3 КАС Украины). Таким об-

разом, земельные споры, стороной которых является субъект властных полномочий рассматриваются административным судом [2].

Подводя итог всему вышеизложенному, можно обратить внимание на существующие коллизии судебного рассмотрения земельных споров, в частности, определения подсудности конкретных дел. Ввиду противоречия законодательства необходимо четко разграничить компетенцию административных и хозяйственных судов именно в данной области, т. е. более четко регламентировать сферу функционирования каждого из судов, что в свою очередь, упростит процесс рассмотрения дела и сократит сроки временные затраты на каждое дело. В данном случае это будет способствовать более эффективному разрешению земельных споров.

Список использованных источников

1. Демичук Ю. Г. Особливості правового регулювання земельних відносин // Слово національної школи суддів України — 2013. — № 2 (3). — С. 139–146.
2. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. В 2 т. Т. 1 / В. К. Матвійчук, І. О. Хар ; за заг. ред. В. К. Матвійчука. — Київ : КНТ, 2007. — 788 с.

Научный руководитель: к. ю. н., доцент Гавриш Н. С.

ЗМІСТ

<i>Кирилов С. В.</i> Передмова	3
<i>Аветісян З. Н.</i> До питання про екологічний податок	5
<i>Андрішків О. Д.</i> Основи систематизації сучасного екологічного законодавства	7
<i>Асатрян К. С.</i> Вектор судової практики щодо визначення моменту переходу права власності на земельну ділянку при купівлі нерухомості, що на ній знаходиться ..	10
<i>Бабець А. О.</i> Навколишнє середовище України крізь призму європейського бачення довкілля	13
<i>Бабійчук М. О.</i> До питання вирубування лісів на Західній Україні	15
<i>Бадуріч І. М.</i> Проблематика процесу кодифікації екологічного права: досвід країн ЄС	18
<i>Бєляев О. В.</i> До питання забруднення атмосферного повітря (на прикладі Запорізької області)	20
<i>Вацак В. А.</i> Конфлікт компетенцій органів державної влади в екологічному праві ..	22
<i>Ганжело О. О.</i> Нормативно-правове регулювання утилізації побутових відходів в Україні	24
<i>Годунова В. А.</i> Еколого-правові аспекти охорони узбережжя Чорного моря	27
<i>Гончак О. І., Горун Ю. В.</i> Скасування мораторію на землі сільськогосподарського призначення та його наслідки	29
<i>Грошевіч Е. О.</i> Доцільність розмежування повітря на атмосферне та повітря у приміщенні за законодавством України	32
<i>Гуменюк А. В., Мочульська М. О.</i> Проблеми реалізації земельних прав об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСПБ)	34
<i>Жовтан О. В.</i> Запровадження європейського досвіду у сфері переробки сміття в Україні	36
<i>Іванов В. В.</i> Деякі правові проблеми земельних відносин сільськогосподарських кооперативів	39
<i>Іванов В. В.</i> Проблеми правового регулювання дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення	41
<i>Кажоцький О. В.</i> Окремі питання становлення екологічного права	43
<i>Картушняк Д. І., Кайдалович А. Б.</i> Проблеми запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні	45
<i>Кобзар А. В.</i> Основні аспекти правового регулювання обігу підходів в Україні	47
<i>Короткова Ю. В.</i> Проблеми правового регулювання у сфері користування пляжами ..	49
<i>Короткова Ю. В.</i> Перспективи вдосконалення аграрного законодавства	52
<i>Крушеніцький Б. С.</i> Актуальні питання застосування судової практики в регулюванні аграрних відносин	54
<i>Крушеніцька К. С.</i> Шляхи вдосконалення екологічного законодавства України в умовах євроінтеграції	56
<i>Куза О. С.</i> Щодо деяких екологічних проблем українських Карпат та шляхів їх вирішення	59
<i>Кулакевич Ю. А.</i> Правове регулювання користування пляжами Одеси та їх санітарно-епідеміологічний стан	61
<i>Ланова А. Ю.</i> Правові засади охорони пралісів в Україні	63
<i>Левицька К. С.</i> Вплив діяльності агрохолдингів на жителів сільської місцевості: правові аспекти	66
<i>Лютова А. И.</i> Правовое регулирование государственной поддержки сельского хозяйства	68
<i>Мандрик Т. О., Процюк С. О.</i> Деякі проблеми передачі земельних ділянок для ведення фермерського господарства	70
<i>Мелихов Р. І.</i> огл. Державна рєєстрація права оренди на землю	73
<i>Милимунка Л. Р., Слюсарчук Д. Д.</i> Обмеження права на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення	75
<i>Мирошникешко Ю. В.</i> Законодавчі вимоги щодо виробництва органічної сільськогосподарської продукції	78
<i>Нагорняк А. В.</i> Вилучення частки земельної ділянки із спільної сумісної власності як прогалина законодавства	80
<i>Олексюк О. О.</i> Щодо питання про екологічну безпеку територій військових дій ..	81

<i>Павліченко Ю. О.</i> Лісове законодавство європейських країн: порівняльний аспект.	84
<i>Піддубняк А. В.</i> Щодо заходів боротьби з екологічною кризою в Україні в частині утилізації відходів	86
<i>Піддубняк М. Ю.</i> Актуальні питання державної підтримки фермерських господарств в Україні	88
<i>Позюмо І. С.</i> Щодо питання доступу до публічної інформації про стан навколишнього природного середовища	91
<i>Пригара М. С.</i> Адаптація екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.	93
<i>Приходько Ю. Е.</i> Ринок земель сільськогосподарського призначення: реальність чи вічна перспектива?	96
<i>Резалюк М. В.</i> Еколого-правове регулювання забезпечення питною водою населення	98
<i>Рудало Ю. І.</i> Спеціальний режим оподаткування сільськогосподарських товаровиробників: історико-правовий аспект	100
<i>Рябов М. В.</i> Проблема забруднення питної води в Україні	103
<i>Салій І. О.</i> Актуальні питання притягнення до юридичної відповідальності за незаконне полювання в Україні	104
<i>Семенюк Ю. І.</i> Порівняльно-правовий аспект створення земельного банку в Україні: досвід країн ЄС	107
<i>Силко К. В.</i> Сутність та проблемні питання резервування земель	109
<i>Станчук О. І.</i> Правові основи функціонування сімейних фермерських господарств	112
<i>Степаненко К. О.</i> Правове регулювання соціально-побутового облаштування сільських територій	114
<i>Стріченко Д. А.</i> Проблематика правової охорони водних ресурсів в Україні (на прикладі Житомирської області)	117
<i>Трофимчук О. В., Сваричевський М. М.</i> Правове регулювання зонування земель в Україні	119
<i>Хситюк Ю. В.</i> Законодавча регламентація охорони, використання та відтворення мінеральних ресурсів України	123
<i>Циба О. В.</i> Земельний сервітут: рекомендації щодо удосконалення норм діючого законодавства	126
<i>Чемерис О. К.</i> Правове регулювання видобутку бурштину в Україні: сучасний стан та перспективи вирішення	128
<i>Чертков О. В.</i> До питання правового регулювання охорони об'єктів тваринного світу	131
<i>Шаргородський В. О., Артюмов О. С.</i> Законодавчі засади здійснення права власності Українського народу на землю	133
<i>Щербань А. В.</i> Стан правової охорони атмосферного повітря міста Одеса.	135
<i>Юхимчук М. М., Недоступ В. В.</i> Набувальна давність як підстава набуття прав на земельну ділянку: проблематика застосування норми ст. 119 ЗКУ на практиці	138
<i>Яценіская Д. В.</i> Некоторые аспекты рассмотрения земельных споров в административном порядке	140

Наукове видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ У АГРАРНИХ, ЗЕМЕЛЬНИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ПРИРОДОРЕСУРСНИХ ВІДНОСИНАХ

МАТЕРІАЛИ

університетської інтернет-конференції для студентів 4-го та 5-го курсів
Національного університету «Одеська юридична академія»

м. Одеса, 27 листопада 2017 року

Українською, російською мовами

Видано в авторській редакції
Технічний редактор *Т. В. Іванова*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 8,37. Тираж 50 прим. Зам. № 175 (32).

Видавництво і друкарня «Юридична література»,
65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 7. Тел.: 777-48-79
Свідчення суб'єкта видавничої справи ДК № 4284 від 23.03.2012 р.